

การศึกษาจิตลักษณะทหารของนักศึกษาวิชาทหารที่เรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต 1

ปริญญานิพนธ์
ของ
เรืออากาศเอก ประกฤษณ์ สุดสัณฑ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
มีนาคม 2550
ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาจิตลักษณะทหารของนักศึกษาวิชาทหารที่เรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต 1

บทคัดย่อ
ของ
เรืออากาศเอก ปกรฤษฎ์ สุดสัณฑ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
มีนาคม 2550

ปรกฤษฎ์ สดสัต์ย์. (2550). การศึกษาจิตลักษณะทหารของนักศึกษาวิชาทหารที่เรียนอยู่ใน
ระดับชั้นมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1. ปริญญาโท กศ.ม.
(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตน์,
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิคม ตั้งกะพิภพ.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับจิตลักษณะทหารด้าน
ความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ ของนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1- 3
จำแนกตามตัวแปรระดับชั้น และระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร รวมทั้งศึกษาผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้น
กับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร จากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาจำนวน 510 คน ที่ได้จากการสุ่ม
แบบสองขั้นตอน (Two - Stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีทั้งหมด 4 ฉบับ
ประกอบด้วยแบบวัดความเป็นผู้นำ แบบวัดความมีวินัยในตนเอง แบบวัดจิตสาธารณะ และแบบวัด
เจตคติต่อวิชาชีพทหาร ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .901, .859, .766 และ .825 ตามลำดับ
ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two – Way ANOVA)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ
อยู่ในระดับปานกลาง ความมีวินัยในตนเองอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง และจิตสาธารณะอยู่ในระดับ
ปานกลาง
2. นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ
ด้านความมีวินัยในตนเอง และด้านจิตสาธารณะไม่แตกต่างกัน
3. นักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารต่างกัน มีจิตลักษณะทหาร
ด้านความเป็นผู้นำไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านความมีวินัยในตนเอง และด้านจิตสาธารณะ พบว่าแตกต่างกัน
โดยนักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารอยู่ในระดับสูง มีจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเอง
และด้านจิตสาธารณะสูงกว่านักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารอยู่ในระดับปานกลาง
4. ไม่พบผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นปีกับระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร ที่มีต่อจิตลักษณะทหาร
ทั้งด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ

Parakrit Sudsat. (2007). *A Study on Military Psychological Characteristics of High School Military Students in Educational Area I, Bangkok Metropolis*. Master thesis, M.Ed.(Educational Research and Statistics). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof Chusri Wongrattana, Assist. Prof. Dr. Nikom Tangkapipop

The purposes of the research were to study and comparative military psychological characteristics in III aspects: leadership, self discipline and public mind of high school military students, classified by level of class and level of attitude towards military. Also study interaction effect between level of class and attitude towards military. The sample consisted of 510 students using stratified random sampling. The instruments used for collecting data were questionnaire of leadership, self discipline, public mind and attitude towards military which had reliability .901, .859, .766 and .825 respectively. Statistics used to analyze data were basic statistics and Two – Way Analysis of Variance.

The result of the research were as follows:

1. Military students class I-III have military psychological characteristics of leadership, self discipline and public mind in the middle level.
2. Military psychological characteristics of students in III aspects: leadership, self discipline and public mind of all there level of class were not statistical different.
3. Military students who had difference of attitude towards military had military psychological characteristic in leadership indifferent, but self discipline and public mind were significance difference at .05 level.
4. There was no interaction effects on military psychological characteristics between level of class and level of attitude towards military.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องด้วยความเมตตาของรองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตนะ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม ตั้งคะพิภพ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่คอยให้คำแนะนำ คำปรึกษา ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ในการวิจัยทุกขั้นตอน ตลอดจนการพิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่ และให้กำลังใจผู้วิจัยมาโดยตลอด นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของ รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์ และอาจารย์ ดร.เสกสรรค์ ทองคำบรรจง ซึ่งเป็นคณะกรรมการสอบที่แต่งตั้งเพิ่มเติมที่ได้ให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าต่อปริญญานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาสละเวลาในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ที่ทำให้เครื่องมือมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้บัญชาการศูนย์การกำลังสำรอง และข้าราชการศูนย์การกำลังสำรองทุกท่านในการให้ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียน และอาจารย์ผู้ปฏิบัติงานทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี และขอบพระคุณกองทัพอากาศที่ให้โอกาสและทุนการศึกษากับผู้วิจัย

ขอขอบคุณพี่ เพื่อน และน้องทุกท่านที่มีส่วนช่วยในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ และคอยเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยเสมอมา

ท้ายนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอบพระคุณ พล.อ.ต.ประจักษ์ สุดสัถย์ และนางเรณู สุดสัถย์ พร้อมทั้งบุคคลในครอบครัว ที่ให้กำลังใจ ความห่วงใย และสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาของผู้วิจัยมาโดยตลอด ความดีที่ได้รับจากงานวิจัยนี้ ขอมอบให้แก่บุคคลที่กล่าวมาทั้งหมด ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในงานวิจัยนี้ ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เรืออากาศเอก ปกรักษ์ สุดสัถย์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	5
ตัวแปรที่ศึกษา	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
สมมติฐานของการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาวิชาทหาร.....	11
ความหมายของนักศึกษาวิชาทหาร.....	11
คุณลักษณะและคุณสมบัติของผู้สมัครเป็นนักศึกษาวิชาทหาร.....	11
ความมุ่งหมายของการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร	12
จิตลักษณะทหาร.....	13
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ	15
ความหมายของความเป็นผู้นำ.....	15
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ.....	18
ความสำคัญของความเป็นผู้นำ.....	21
ประเภทของผู้นำ.....	21
ลักษณะของผู้นำที่ดี.....	26
เครื่องมือที่ใช้ในการวัดความเป็นผู้นำ.....	28
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง.....	29
ความหมายของความมีวินัยในตนเอง.....	29

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง.....	32
ความสำคัญของความมีวินัยในตนเอง.....	35
ลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง.....	38
เครื่องมือที่ใช้ในการวัดความมีวินัยในตนเอง.....	40
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ.....	41
ความหมายของจิตสาธารณะ.....	41
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ.....	44
ความสำคัญของจิตสาธารณะ.....	46
ลักษณะของผู้มีจิตสาธารณะ	48
เครื่องมือที่ใช้ในการวัดจิตสาธารณะ.....	49
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร.....	50
ความหมายของเจตคติต่อวิชาชีพทหาร.....	50
องค์ประกอบของเจตคติ.....	52
ลักษณะ การเกิด และการเปลี่ยนแปลงเจตคติ	53
เครื่องมือที่ใช้ในการวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหาร.....	55
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	57
งานวิจัยต่างประเทศ.....	57
งานวิจัยในประเทศ.....	59
3 วิธีดำเนินการวิจัย	63
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	63
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	69
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	69
วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	70
การเก็บรวบรวมข้อมูล	81
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	82

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	86
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	86
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	100
สรุปผลการวิจัย.....	101
อภิปรายผล	104
ข้อเสนอแนะ.....	111
บรรณานุกรม	113
ภาคผนวก.....	125
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	141

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 เกณฑ์ความสัมพันธ์ในการรับสมัครบุคคลเข้าเป็นนักศึกษาวิชาทหาร	11
2 จำนวนนักศึกษาวิชาทหารชายจำแนกตามระดับชั้นปี.....	63
3 จำนวนโรงเรียนและจำนวนนักศึกษาวิชาทหารที่ได้จากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม	68
4 จำนวนนักศึกษาวิชาทหารในแต่ละโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง.....	68
5 ค่าสถิติพื้นฐานของจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหาร จำแนกตามระดับชั้นปี และระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร.....	87
6 ค่าสถิติพื้นฐานของจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำของนักศึกษาวิชาทหาร จำแนกตามระดับชั้นปี และการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร ด้วยความเชื่อมั่นร้อยละ 95.....	88
7 ค่าสถิติพื้นฐานของจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิชาทหาร จำแนกตามระดับชั้นปี และการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร ด้วยความเชื่อมั่นร้อยละ 95.....	89
8 ค่าสถิติพื้นฐานของจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหาร จำแนกตามระดับชั้นปี และการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร ด้วยความเชื่อมั่นร้อยละ 95.....	89
9 ค่าสถิติพื้นฐานของจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำของนักศึกษาวิชาทหาร จำแนกตามระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร และการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร ด้วยความเชื่อมั่นร้อยละ 95	90
10 ค่าสถิติพื้นฐานของจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเอง ของนักศึกษาวิชาทหาร จำแนกตามระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร และการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร ด้วยความเชื่อมั่นร้อยละ 95.....	91
11 ค่าสถิติพื้นฐานของจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหาร จำแนกตามระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร และการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร ด้วยความเชื่อมั่นร้อยละ 95	91

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
12	ค่าสถิติพื้นฐานของจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหาร จำแนกตามระดับชั้นปี และระดับเขตคดีต่อวิชาชีพรทหาร 92
13	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ของนักศึกษาวิชาทหารจำแนกตามระดับชั้นปีและระดับเขตคดี ต่อวิชาชีพรทหารต่างกัน..... 93
14	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนจิตลักษณะทหารด้าน ความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิชาทหารจำแนกตามระดับชั้นปี และระดับเขตคดีต่อวิชาชีพรทหารต่างกัน..... 95
15	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะ ของนักศึกษาวิชาทหารจำแนกตามระดับชั้นปีและระดับเขตคดี ต่อวิชาชีพรทหารต่างกัน 96
16	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและความเชื่อมั่นของแบบวัดความเป็นผู้นำ..... 135
17	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและความเชื่อมั่นของแบบวัดความมีวินัยในตนเอง 136
18	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและความเชื่อมั่นของแบบวัดจิตสาธารณะ..... 137
19	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและความเชื่อมั่นของแบบวัดเขตคดีต่อวิชาชีพรทหาร..... 138

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
2 แผนภูมิแสดงขั้นตอนของการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง.....	66
3 ขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพของแบบวัด.....	71
4 กราฟแสดงผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับชั้นปีกับระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร ที่ส่งผลรวมกันต่อจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ	94
5 กราฟแสดงผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับชั้นปีกับระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร ที่ส่งผลรวมกันต่อจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเอง	96
6 กราฟแสดงผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับชั้นปีกับระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร ที่ส่งผลรวมกันต่อจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะ.....	97
7. กราฟแสดงแนวโน้มพัฒนาการของจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ของนักศึกษาวิชาทหารจากชั้นปีที่ 1 สู่ปีที่ 2 และ 3.....	98
8. กราฟแสดงแนวโน้มพัฒนาการของจิตลักษณะทหารด้าน ความมีวินัยในตนเอง ของนักศึกษาวิชาทหารจากชั้นปีที่ 1 สู่ปีที่ 2 และ 3.....	98
9. กราฟแสดงแนวโน้มพัฒนาการของจิตลักษณะทหารจิตสาธารณะ ของนักศึกษาวิชาทหารจากชั้นปีที่ 1 สู่ปีที่ 2 และ 3.....	99

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

โลกในยุคสงครามเย็นที่มีความขัดแย้งกันในเรื่องของลัทธิการปกครอง ระหว่างการปกครองระบอบประชาธิปไตยกับคอมมิวนิสต์ ทำให้สามารถมองเห็นศัตรูหรือภัยคุกคามได้อย่างชัดเจน และสามารถเตรียมกำลังกองทัพให้มีความเหมาะสมเพื่อเอาชนะต่อภัยคุกคามนั้นๆ ในปัจจุบันเวลานั้นได้ผ่านพ้นไปแล้ว และกำลังเข้าสู่ช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการจัดระเบียบโลกใหม่ ซึ่งเป็นการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยมีสหประชาชาติและสหรัฐอเมริกาเป็นผู้มีบทบาทหลักในการควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างรัฐให้เป็นไปอย่างเสมอภาค และอยู่ร่วมกันอย่างสันติ แต่ในโลกแห่งความเป็นจริงสันติภาพและความเท่าเทียมกันก็ยังไม่ปรากฏให้เห็น ทุกประเทศมุ่งเน้นแต่การแสวงหาผลประโยชน์และปกป้องสมบัติของชาติตนมากขึ้น ด้วยการนำกำลังทางทหาร อำนาจทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และความสามารถของทรัพยากรมนุษย์มาเป็นเครื่องมือเพื่อให้ได้เปรียบเหนือชาติอื่นมากขึ้น อาจกล่าวได้ว่าเมื่อยุคสงครามเย็นสิ้นสุดลงทำให้ประเทศมหาอำนาจได้รับประโยชน์ แต่ประเทศเล็กๆ ต้องเผชิญภัยคุกคามในรูปแบบต่างๆ มากยิ่งขึ้น จากสถานการณ์ดังกล่าว แม้ประเทศไทยจะไม่มีภัยคุกคามทางการทหารที่จะเป็นภัยร้ายแรงต่อความมั่นคงของประเทศก็ตาม แต่ก็ยังต้องเผชิญปัญหากับประเทศเพื่อนบ้าน อันเนื่องมาจากความขัดแย้งทางด้านเขตแดน และผลประโยชน์ของชาติ ดังนั้นต้องมีการเตรียมประชาชนเพื่อให้มีความพร้อมในยามเกิดภาวะฉุกเฉินหรือเมื่อเกิดสงครามซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 72 กำหนดว่า “รัฐต้องจัดให้มีกำลังทหารไว้เพื่อพิทักษ์รักษาเอกราช ความมั่นคงของรัฐ สถาบันพระมหากษัตริย์ ผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเพื่อการพัฒนาประเทศ” (ยุทธนา พักผลงาม; และคนอื่นๆ. 2543: 7-9)

ตั้งแต่อดีตประเทศไทยถือหลักว่า “ผู้ชายทุกคนที่กำเนิดมาเป็นคนไทยต้องเข้ารับราชการเป็นทหาร” โดยในยามปกติต้องมีฐานะเป็นพลเรือนแต่เมื่อเกิดสงครามต้องเปลี่ยนสภาพเป็นทหารเข้าประจำการในกองทัพหลวงทันที (กรมการศึกษาวิจัย. 2525: 14) ปัจจุบันกองทัพบกเป็นสถาบันการศึกษาของรัฐ มีหน้าที่ในการเตรียมกำลังทางบก เพื่อป้องกันราชอาณาจักรและการพัฒนาประเทศตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 การเตรียมกำลังทางบกโดยเฉพาะกำลังสำรองในระดับผู้บังคับบัญชานั้น ได้มาจากผู้ที่สำเร็จการฝึกวิชาทหาร ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา ในสถานศึกษาต่างๆทั่วประเทศ นักศึกษาวิชาทหารทุกคนต้องเข้ารับการฝึกตามหลักสูตรที่กระทรวงกลาโหมกำหนดอย่างน้อยคนละ 3 ปี เพื่อเตรียมไว้

เป็นกำลังสำรองที่มีความรู้ ความสามารถทางทหาร เพื่อทดแทนทหารประจำการ ที่กำลังถูกปรับลดลง ตามนโยบายการปรับลดขนาดกองทัพให้เล็กลง (กรมการกำลังสำรอง. 2540) ดังนั้นกรมการรักษาดินแดน จึงดำเนินการฝึกนักศึกษาวิชาทหารเพื่อให้มีคุณลักษณะดังนี้ (หน่วยบัญชาการกำลังสำรอง. 2547: 201)

1. มีลักษณะความเป็นผู้นำ
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. เป็นผู้มีวินัย
4. ดำรงตนเป็นพลเมืองดี มีความสำนึกที่จะอุทิศตนเพื่อประโยชน์และความมั่นคงของชาติ
5. เป็นกำลังสำรองในระดับผู้บังคับหมู่ หรือผู้บังคับหมวดที่มีประสิทธิภาพ

คุณลักษณะดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่พึงให้เกิดกับนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อให้เป็นกำลังสำรองที่มีขีดความสามารถทั้งในยามสงบ และยามเกิดสงคราม คุณลักษณะบางประการ เช่น ความเป็นผู้นำ ในสมัยก่อนปี ค.ศ. 1900 นั้น คนทั่วไปต่างเชื่อกันว่า “ผู้นำ” เป็นเรื่องของฟ้าลิขิต คือ เกิดเองเป็นเอง ไม่มีใครฝืนฟ้าลิขิตได้ ดังนั้นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะบันดาลให้ตนเป็นผู้นำได้มีเพียง 2 ประการ คือ ชาติกำเนิดกับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ในยุคต่อมาได้มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับผู้นำ อย่างแพร่หลาย ทำให้ทราบว่ “ผู้นำนั้นสามารถเรียนรู้และพัฒนากันได้” (ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. 2545: 238-239) ดังนั้นเราสามารถปลูกฝังความเป็นผู้นำให้เกิดขึ้นโดยการฝึก เพื่อให้ได้นักศึกษาวิชาทหารที่มีความเป็นผู้นำ

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (ชาชีวะวัฒน์ ศรีแก้ว. 2545: 5) ได้ระบุถึงการมุ่งพัฒนาสังคมไทยให้เป็น “สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ” โดยการพัฒนาให้คนมีวินัย ดังนั้นวินัยจึงเป็นเรื่องจำเป็นที่ทุกคนจะต้องมี และวินัยทหารใช้ว่าเป็นสิ่งใหม่ไปจากที่ได้เคยปฏิบัติมาแล้ว ในชีวิตพลเรือน เพราะทุกคนต่างก็เคยอยู่ในระเบียบวินัยของทางบ้าน และทางโรงเรียนมาแล้ว อีกทั้งทุกคนยังได้รับการสอนให้อยู่ในโอวาทของบิดามารดา ครูอาจารย์ เพื่อให้อยู่ในวินัยของทางบ้าน วินัยของทางโรงเรียนตลอดจนกฎหมายของบ้านเมือง และเคารพสิทธิของผู้อื่นมาแล้ว ถ้าทหารขาดเสียซึ่งวินัยแล้ว ย่อมจะปฏิบัติหน้าที่บกพร่องทำให้แตกความสามัคคี และเกิดความยุ่งเหยิง ทำให้พ่ายแพ้แก่ข้าศึกได้ ตามประวัติศาสตร์หลายยุคหลายสมัย แสดงให้เห็นว่า ถ้าหน่วยทหารหน่วยใดปราศจากวินัยเสียแล้ว ไม่มีกองทหารหน่วยใดๆ ที่สามารถป้องกันตัว และเอาชนะต่อข้าศึกที่มีการนำและวินัยที่ดีได้ การฝึกฝนทางวิชาทหาร สอนให้อยู่ในคำสั่ง ซื่อสัตย์รักหมู่คณะ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมีน้ำใจที่จะเอาชนะให้ได้ เป็นการฝึกอบรมให้ทหารมีจิตใจมีวินัยจนเข้าเลือดเข้าเนื้อที่ละชั้นตามลำดับ จนถึงขั้นที่ต้องการขั้นสุดท้าย คือให้กองทัพไทยเป็นกองทัพที่แข็งแกร่ง ได้ชัยชนะต่อข้าศึกเท่านั้น (หน่วยบัญชาการกำลังสำรอง. 2548: 237-238) การฝึกวิชาทหารเป็นการฝึกวินัยภายนอก เป็นการส่งเสริมให้เกิดวินัยภายนอก โดยการให้ปฏิบัติตามคำสั่งหรือกฎระเบียบที่วางไว้ ถ้าไม่ปฏิบัติตาม จะเป็นการผิดวินัยทางทหาร

และถูกลงโทษ ความมีวินัยภายนอกนั้นจะไม่คงอยู่ถ้าไม่มีการควบคุมโดยระเบียบ ข้อบังคับ หรือบทลงโทษที่วางไว้ แต่ความมีวินัยที่ดีนั้นควรเกิดจาก ความมีวินัยภายในตนเองซึ่งเป็นผลต่อเนื่องจากวินัยภายนอก วินัยดังกล่าวเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะปรากฏติดตัวคนนั้นไปโดยตลอด (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2537: 5) หากนักศึกษาวิชาทหารมีวินัยในตนเองแล้ว ก็จะปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางไว้ด้วยความสมัครใจ โดยไม่ต้องใช้การลงโทษ และเมื่อสำเร็จจากการฝึกวิชาทหารแล้ว ก็ยังเป็นบุคคลที่มีวินัยในตนเอง นอกจากจะต้องพัฒนาคนให้มีวินัยแล้ว จิตสาธารณะก็เป็นลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งระบุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (ชาชีวะวัฒน์ ศรีแก้ว. 2545: 5) เนื่องจากจิตสาธารณะเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลในสังคมไม่คิดเห็นแก่ตัว มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือ ช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคม พยายามขวนขวายโอกาสที่จะช่วยเหลืออย่างจริงจัง และมองโลกในแง่ดีบนพื้นฐานของความเป็นจริง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543: 17) อาจกล่าวได้ว่า จิตสาธารณะ เป็นเพียงย่างก้าวแรกของเส้นทางสู่ “ความเป็นพลเมือง” ที่ตระหนักในสิทธิ และความรับผิดชอบที่จะสร้างสรรค์สังคมส่วนรวม (จิตสำนึกสาธารณะเส้นทางสู่ประชาสังคม. 2542: 8) ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาวิชาทหาร ให้มีความสำนึกที่จะอุทิศตนเพื่อประโยชน์และความมั่นคงของชาติ (หน่วยบัญชาการกำลังสำรอง. 2547: 201)

นักศึกษาที่เข้ามาฝึกวิชาทหารอาจมีเจตคติต่อวิชาชีพทหารที่ต่างกัน บางคนอยากเป็นทหาร และมีเจตคติที่ดีจึงเข้ามาฝึก แต่บางคนมีเจตคติที่ไม่ดีแต่เข้ามาฝึกเพื่อให้ได้รับสิทธิไม่เข้ารับราชการทหารในกองประจำการ แต่เจตคติของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้หลายวิธี เช่น การที่บุคคลได้รับข่าวสารต่างๆ ซึ่งข่าวสารนั้นอาจมาจากบุคคลอื่น หรือมาจากอุปกรณ์สื่อสารมวลชนต่างๆ ข่าวสารที่ได้รับนี้จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของเจตคติทางด้านความรู้หรือการรับรู้ (Cognitive Component) และเป็นที่เชื่อกันว่าถ้าส่วนประกอบด้านใดด้านหนึ่งเปลี่ยนแปลง ส่วนประกอบด้านอื่นจะมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นเดียวกัน เช่น ถ้าส่วนประกอบของเจตคติทางด้านความรู้เปลี่ยนแปลง ก็มีแนวโน้มทำให้ส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ (Affective Component) และส่วนประกอบทางด้านการปฏิบัติ (Behavioral Component) เปลี่ยนแปลงด้วย (ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2520: 84) ดังนั้นนักศึกษาที่เข้ามาฝึกวิชาทหารก็อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงของเจตคติเกิดขึ้น ถ้านักศึกษาวิชาทหารมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพทหารแล้ว ก็จะแสดงพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ออกมา เพราะเจตคติเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้คนแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมา (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2543: 54)

จากความสำคัญของการฝึกวิชาทหารให้กับนักศึกษาวิชาทหารที่จะเป็นกำลังสำรองในอนาคต เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถทางทหาร เพื่อใช้เป็นกำลังทดแทนทหารประจำการของกองทัพ ในยามเกิดสงคราม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจว่านักศึกษาที่ได้รับการฝึกวิชาทหารในแต่ละชั้นปีนั้น และมีเจตคติต่อวิชาชีพทหารที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านความเป็นผู้นำ

ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ ของนักศึกษาวิชาทหารแตกต่างกันหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยคาดว่า สารสนเทศที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะมีส่วนช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการฝึกอบรมนักศึกษาวิชาทหารได้ทราบถึงคุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ ของนักศึกษาวิชาทหาร ที่มีชั้นปีและเจตคติต่อวิชาชีพทหารที่ต่างกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริม การฝึกอบรมให้นักศึกษาวิชาทหารมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ ของนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1-3 ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 4 และที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารต่างกัน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ ของนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1-3 ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 4 และที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารต่างกัน
3. เพื่อศึกษาผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้น กับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร ที่ส่งผลต่อจิตลักษณะทหาร ด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ ของนักศึกษาวิชาทหาร
4. เพื่อแสดงแนวโน้มพัฒนาการของจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ ของนักศึกษาวิชาทหารจากชั้นปีที่ 1 สู่ปีที่ 2 และ 3 ตามลำดับ

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงประสิทธิผลที่เป็นเป้าหมายของหลักสูตรในการฝึก นักศึกษาวิชาทหาร ด้านจิตลักษณะทหารของนักศึกษาวิชาทหารและแนวโน้มของนักศึกษาวิชาทหาร ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 4 ที่มีระดับชั้น และเจตคติต่อวิชาชีพทหารต่างกัน ว่ามีความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะแตกต่างกันหรือไม่ อันจะเป็นแนวทาง ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ส่งเสริม และพัฒนาการเรียน การฝึกตามหลักสูตร เพื่อให้ได้นักศึกษาวิชาทหาร ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่สังคม และประเทศชาติ นอกจากนี้สารสนเทศที่ได้ยังเป็นแนวทาง ในการปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพทหาร และพัฒนาจิตลักษณะทหารของนักศึกษาวิชาทหารต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาวิชาทหารเพศชาย ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ช่วงชั้นที่ 4 ปีการศึกษา 2549 ในเขตกรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยแบ่งออกเป็นนักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 1 ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 5,065 คน เป็นนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 2 ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 5,209 คน และเป็นนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3 ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5,027 คน รวมทั้งสิ้น 15,301 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาวิชาทหารเพศชาย ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 4 ปีการศึกษา 2549 ในเขตกรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยแบ่งออกเป็นนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 175 คน เป็นนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 2 ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 174 คน และนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3 ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 161 คน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 510 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two - Stage Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) แบ่งเป็นดังนี้

1.1 ระดับชั้นของนักศึกษาวิชาทหาร จำแนกเป็น 3 ชั้นปี คือ

- ชั้นปีที่ 1
- ชั้นปีที่ 2
- ชั้นปีที่ 3

1.2 เจตคติต่อวิชาชีพทหาร จำแนกเป็น 3 กลุ่ม คือ

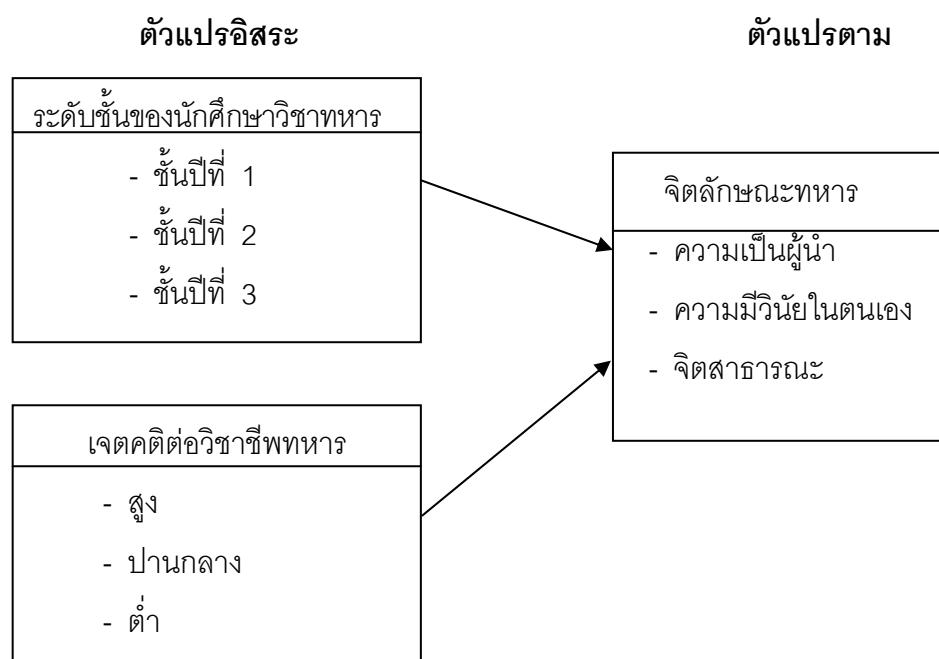
- กลุ่มสูง
- กลุ่มปานกลาง
- กลุ่มต่ำ

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ จิตลักษณะทหาร จำแนกเป็น 3 ตัวแปรย่อย คือ

- ความเป็นผู้นำ
- ความมีวินัยในตนเอง
- จิตสาธารณะ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ ของนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1-3 ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 4 และกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักศึกษาวิชาทหารที่เรียนในชั้นปีที่ต่างกัน และมีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารต่างกัน มีระดับความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ แตกต่างกัน
2. มีผลปฏิสัมพันธ์ด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ ที่เกิดจากการส่งผลร่วมกันระหว่างตัวแปรระดับชั้นปี กับตัวแปรระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. จิตลักษณะทหาร หมายถึง คุณลักษณะทางจิตที่เป็นเป้าหมายของหลักสูตรการศึกษาวิชาทหาร ในที่นี้ ได้แก่ การพัฒนาจิตลักษณะของนักศึกษาวิชาทหาร 3 ด้าน คือ ความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ ซึ่งแต่ละคุณลักษณะมีความหมายตามนิยามปฏิบัติการดังนี้

1.1 ความเป็นผู้นำ หมายถึง การที่บุคคลมีบทบาท และอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นในกลุ่ม มีความสามารถในการชักจูง โน้มน้าว ประสานงาน ให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชายอมรับฟังพร้อมทั้ง กระทำการต่างๆ ตามคำแนะนำด้วยความเต็มใจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บรรลุตามจุดหมายที่ตั้งไว้

1.2 ความมีวินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมการกระทำ ของตนเอง ในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและของตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยข้อบังคับ หรือการลงโทษ สามารถวัดได้จากการรายงานพฤติกรรมของตนเอง ของนักศึกษา ในแต่ละด้านดังนี้

1.2.1 การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม หมายถึง การที่บุคคลแสดงออกในลักษณะ เห็นด้วย คล้อยตาม หรือปฏิบัติตาม กฎเกณฑ์ ระเบียบ หรือข้อบังคับ ของสังคมด้วยความเต็มใจ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

1.2.2 ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลกล้าแสดงความคิด กล้าพูด กล้ากระทำในสิ่งต่าง ๆ ด้วยความมั่นใจ ไม่ลังเลหรือวิตกกังวล เมื่อการกระทำนั้นได้ถูกพิจารณาว่าดี ถูกต้องและเหมาะสม

1.2.3 การพึ่งตนเอง หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้สึกละสามารถเป็นผู้กระทำ สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง รู้ว่าสิ่งใดทำได้สิ่งใดทำไม่ได้ มีความกล้าที่จะเรียนรู้ และพร้อมที่จะปรับตัว ให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ

1.2.4 การควบคุมอารมณ์ หมายถึง การที่บุคคลรู้จักบังคับใจตนเอง ให้มีความอดกลั้น และมีความมั่นคงทางอารมณ์ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ให้สามารถ ผ่านพ้นเหตุการณ์ต่างๆ ไปได้ด้วยดี

1.2.5 ความอดทน หมายถึง ความสามารถของร่างกาย และจิตใจที่สามารถ ทำกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จไปได้ด้วยดี โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่จะเกิดขึ้น

1.3 จิตสาธารณะ คือ การแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการเสียสละ ประโยชน์ส่วนตน อีกทั้งมีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคม และรับผิดชอบต่อสาธารณะสมบัติ โดยพิจารณาจากพฤติกรรมที่แสดงออกอันประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

1.3.1 การที่บุคคลแสดงออกถึงการหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำต่าง ๆ ที่ทำให้ สาธารณสมบัติเกิดความชำรุดเสียหาย โดยที่บุคคลตระหนักถึงคุณค่า ระลึกเสมอว่าตนมีส่วนร่วม ในการดูแลรักษาสาธารณสมบัตินั้น ๆ และเห็นความสำคัญของสาธารณสมบัติ ว่าต้องใช้อย่างประหยัด ทะนุถนอม และให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.3.2 การที่บุคคลแสดงออกถึงการกระทำตามหน้าที่พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสาธารณสมบัติตามความสามารถที่ตนจะกระทำได้ โดยที่บุคคลกระทำตามหน้าที่และเคารพกฎระเบียบที่ได้ถูกกำหนดไว้ พร้อมทั้งเสียสละและซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

1.3.3 การที่บุคคลแสดงออกถึงการเคารพสิทธิในการใช้สาธารณสมบัติ โดยที่บุคคลระลึกเสมอว่าต้องไม่นำสาธารณสมบัติต่าง ๆ มาครอบครองเป็นของตนเอง และบุคคลอื่นก็มีสิทธิใช้สาธารณสมบัติเช่นเดียวกันกับตน โดยต้องรู้จักแบ่งปันและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้เช่นกัน

2. เจตคติต่อวิชาชีพทหาร หมายถึง ความรู้สึกภายในจิตของบุคคลในเรื่องของ ความนิยม ศรัทธา ชื่นชม ประทับใจ หรือรังเกียจ ไม่ศรัทธา ไม่พอใจ ต่อวิชาชีพทหาร อันเป็นผลจากการตกผลึกของการได้รับความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ เกี่ยวกับหลักการ วิธีการของวิชาชีพทหาร ที่เกี่ยวกับพฤติกรรม การปฏิบัติของบุคคลในวิชาชีพทหาร ทั้งทางตรง และทางอ้อม ทั้งที่เป็นคุณ และเป็นโทษแก่บุคคลนั้น เป็นผลให้แสดงพฤติกรรมอันสะท้อนความรู้สึกดังกล่าวทั้งในทางสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้

3. นักศึกษาวิชาทหาร หมายถึง บุคคลที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาที่หน่วยบัญชาการ กำลังสำรอง เปิดทำการฝึกวิชาทหารและต้องสำเร็จการศึกษา ตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า มีผลการศึกษาของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า ตั้งแต่ 1.0 ขึ้นไป ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง และอยู่ในระหว่างการฝึกวิชาทหาร

4. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง บุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานทางด้านการวัดผล จิตวิทยา และนักวิชาการด้านการทหาร อย่างน้อย 5 ปี จำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ประเมินแบบวัดเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity)

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาจิตลักษณะทหารของนักศึกษาวิชาทหารที่เรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1” เป็นการศึกษาถึงประสิทธิผลทางด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ ที่มีชั้นปีและเจตคติต่อวิชาชีพทหารแตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาวิชาทหาร
 - 1.1 ความหมายของนักศึกษาวิชาทหาร
 - 1.2 คุณลักษณะและคุณสมบัติของผู้สมัครเป็นนักศึกษาวิชาทหาร
 - 1.3 ความมุ่งหมายของการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร
 - 1.4 จิตลักษณะทหาร
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ
 - 2.1 ความหมายของความเป็นผู้นำ
 - 2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ
 - 2.3 ความสำคัญของความเป็นผู้นำ
 - 2.4 ประเภทของผู้นำ
 - 2.5 ลักษณะของผู้นำที่ดี
 - 2.6 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดความเป็นผู้นำ
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง
 - 3.1 ความหมายของความมีวินัยในตนเอง
 - 3.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง
 - 3.3 ความสำคัญของความมีวินัยในตนเอง
 - 3.4 ลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง
 - 3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดความมีวินัยในตนเอง
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ
 - 4.1 ความหมายของจิตสาธารณะ
 - 4.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ
 - 4.3 ความสำคัญของจิตสาธารณะ
 - 4.4 ลักษณะของผู้มีจิตสาธารณะ

- 4.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดจิตสาธารณะ
- 5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร
 - 5.1 ความหมายของเจตคติต่อวิชาชีพทหาร
 - 5.2 องค์ประกอบของเจตคติ
 - 5.3 ลักษณะ การเกิด และการเปลี่ยนแปลงเจตคติ
 - 5.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหาร
- 6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยต่างประเทศ
 - 6.1.1 ความเป็นผู้นำ
 - 6.1.2 ความมีวินัยในตนเอง
 - 6.1.3 จิตสาธารณะ
 - 6.2 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2.1 ความเป็นผู้นำ
 - 6.2.2 ความมีวินัยในตนเอง
 - 6.2.3 จิตสาธารณะ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาวิชาทหาร

1.1 ความหมายของนักศึกษาวิชาทหาร

นักศึกษาวิชาทหาร หมายถึง บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง และอยู่ในระหว่างการฝึกวิชาทหาร ใช้คำย่อว่า “นศท.” (กรมการรักษาดินแดน. 2547: 12)

1.2 คุณลักษณะและคุณสมบัติของผู้สมัครเป็นนักศึกษาวิชาทหาร

บุคคลที่มีสิทธิสมัครเข้ารับการฝึกวิชาทหารต้องมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นชาย หรือหญิง มีสัญชาติไทย มีอายุไม่เกิน 22 ปีบริบูรณ์ นับตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร และต้องได้รับการยินยอมจากบิดา - มารดา หรือผู้ปกครอง ไม่พิการ ทุพพลภาพ หรือมีโรค ซึ่งไม่สามารถรับราชการทหารได้ ตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 และต้องไม่เป็นบุคคล ซึ่งไม่มีคุณสมบัติที่จะเป็นทหารได้เฉพาะบางท้องที่ ตามที่กฎหมายกำหนด มีร่างกายอยู่ในเกณฑ์ปกติ และต้องไม่อยู่ในภาวะโรคฉี่หนู มีความประพฤติเรียบร้อย ไม่เป็นทหารประจำการ กองประจำการ หรือถูกกำหนดตัวเข้ากองประจำการแล้ว มีขนาดรอบตัว น้ำหนัก และความสูง ตามส่วนสัมพันธ์ที่กำหนด ดังตาราง 1

ตาราง 1 เกณฑ์ความสัมพันธ์ในการรับสมัครบุคคลเข้าเป็นนักศึกษาวิชาทหาร

อายุ(ปี)	ชาย				หญิง	
	ความขยายของอก (ซม.)		น้ำหนัก (กก.)	ความสูง (ซม.)	น้ำหนัก (กก.)	ความสูง (ซม.)
	หายใจเข้า	หายใจออก				
ไม่เกิน 15	75	72	42	155	41	148
ไม่เกิน 16	76	73	44	156	42	149
ไม่เกิน 17	77	74	46	158	43	150
ไม่เกิน 18	78	75	48	160	44	151
ไม่เกิน 19-22	79	76	49	161	45	152

ที่มา: ศูนย์การกำลังสำรอง. (2549). ระเบียบการรับสมัครและรายงานตัวนักศึกษาวิชาทหาร ประจำปีการศึกษา 2549.

คุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าฝึกวิชาทหาร

1. กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาที่หน่วยบัญชาการกำลังสำรอง เปิดทำการฝึกวิชาทหาร
2. สำเร็จการศึกษา ตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่าขึ้นไป และมีผลการเรียนของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า ตั้งแต่ 1.0 ขึ้นไป
3. ในกรณีที่การสมัครในรอบแรกมีผู้สมัครผ่านการทดสอบร่างกายเกินกว่าจำนวนที่กองทัพบกต้องการ จะพิจารณาผลการเรียนของผู้ที่มีผลการเรียนสูงกว่าเข้ารับการศึกษาก่อนเท่ากับจำนวนตามที่กองทัพบกต้องการ (ศูนย์การกำลังสำรอง. 2549: 4-5)

1.3 ความมุ่งหมายของการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร

ความมุ่งหมายในการฝึกสอนวิชาทหารแก่นักศึกษาก็เพื่อให้นักศึกษาวิชาทหารแต่ละนาย มีคุณลักษณะดังนี้ (กรมการรักษาดินแดน. 2547: 41)

1.3.1 คุณลักษณะทั่วไป

- 1.3.1.1 มีลักษณะความเป็นผู้นำ
- 1.3.1.2 มีความเชื่อมั่นในตนเอง
- 1.3.1.3 เป็นผู้มีระเบียบวินัย
- 1.3.1.4 เป็นพลเมืองดีมีความสำนึกที่จะอุทิศตนเพื่อประโยชน์และความมั่นคงของประเทศไทย

1.3.2 คุณลักษณะเฉพาะ

- 1.3.2.1 นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1,2 ให้มีความรู้วิชาทหารเบื้องต้น เพื่อให้บังเกิดระเบียบวินัย ลักษณะทหาร การเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาโดยเคร่งครัดสามารถใช้อาวุธประจำกายและทำการยิงปืนอย่างได้ผล
- 1.3.2.2 นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3 ให้มีความรู้วิชาทหารทั้งทางเทคนิคและยุทธวิธี ให้สามารถทำหน้าที่ในตำแหน่งผู้บังคับหมู่ได้
- 1.3.2.3 นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 4 ให้มีความรู้วิชาทหารทั้งทางเทคนิคและยุทธวิธี ให้สามารถทำหน้าที่ในตำแหน่ง รองผู้บังคับหมวดได้
- 1.3.2.4 นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 5 ให้มีความรู้วิชาทหารทั้งทางเทคนิคและยุทธวิธี ให้สามารถทำหน้าที่ในตำแหน่งผู้บังคับหมวดได้

1.4 จิตลักษณะทหาร

จิตลักษณะทหาร หมายถึง คุณลักษณะทางจิตที่เป็นเป้าหมายของหลักสูตรการศึกษาวิชาทหาร ในที่นี้ ได้แก่ การพัฒนาจิตลักษณะของนักศึกษาวิชาทหาร 3 ด้าน คือ ความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดกับนักศึกษาวิชาทหารโดยการฝึกนักศึกษาวิชาทหารมีความมุ่งหมายดังต่อไปนี้ (หน่วยบัญชาการกำลังสำรอง. 2547: 201)

1. มีลักษณะความเป็นผู้นำ
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. เป็นผู้มีวินัย
4. ดำรงตนเป็นพลเมืองดี มีความสำนึกที่จะอุทิศตนเพื่อประโยชน์และความมั่นคงของชาติ
5. เป็นกำลังสำรองในระดับผู้บังคับหมู่ หรือผู้บังคับหมวดที่มีประสิทธิภาพ

คุณลักษณะดังกล่าวเป็นเป้าหมายของการฝึกวิชาทหาร เพื่อเป็นกำลังพลสำรองในระดับผู้บังคับหมู่หรือผู้บังคับหมวดที่มีประสิทธิภาพ ที่แสดงออกถึงความเป็นผู้นำ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาความเป็นผู้นำอันเป็นคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับนักศึกษาวิชาทหาร

ในพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 หมวด 2 มาตรา 4 ระบุว่า วินัยทหาร คือ การที่ทหารต้องประพฤติตามแบบธรรมเนียมของทหาร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทหารกับความมีวินัยเป็นสิ่งที่คู่กันเพราะทหารทุกคนจะต้องรักษาระเบียบวินัยโดยเคร่งครัด ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนให้ถือว่าผู้นั้นกระทำผิด (หน่วยบัญชาการกำลังสำรอง. 2548: 243-244) วินัยทหารทำให้เกิดความสามัคคี กลมเกลียว และความเข้มแข็งในการปฏิบัติหน้าที่ให้ได้ผลดี การฝึกวินัยทหารให้กับนักศึกษาวิชาทหารนั้นเป็น การฝึกวินัยภายนอกที่เกิดจากการใช้กฎระเบียบ และการลงโทษมาควบคุม แต่ความมีวินัยที่ดีนั้นควรเกิดจากข้างในตนเองที่เรียกว่า “ความมีวินัยในตนเอง” ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องจากวินัยภายนอกหรือจากการได้รับการฝึกวิชาทหาร วินัยในตนเองเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะปรากฏติดตัวคนนั้นไปโดยตลอด (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2537: 5) และจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า นักวิชาการชาวไทย และชาวต่างประเทศหลายท่าน เช่น บาร์ช (Baruch. 1949: 4-5) ออซูเบล (Ausubel. 1968: 459) จันทนา ภาคบงกช และคนอื่นๆ (2542: 8) กล่าวว่าคุณลักษณะที่แสดงถึงความมีวินัยในตนเองนั้น ครอบคลุมถึงความเชื่อมั่นในตนเองรวมอยู่ด้วย ซึ่งความเชื่อมั่นในตนเองนั้นก็เป็ คุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับนักศึกษาวิชาทหาร ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าความเชื่อมั่นในตนเองเป็นส่วนหนึ่งของความมีวินัยในตนเอง

นอกจากนี้ในหลักสูตรการฝึกวิชาทหารนั้นได้มีการอบรมเรื่องความมั่นคงของชาติในสังคมประชาธิปไตย ซึ่งความมั่นคงของชาติ หมายถึง การที่เอกราชของชาติ บุรณภาพแห่งดินแดน และสวัสดิภาพ

ของประชาชนอยู่ในความมั่นคงปลอดภัย รวมถึงการให้ประเทศดำรงอยู่ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (หน่วยบัญชาการกำลังสำรอง. 2547: 393) และมีการอบรมเรื่อง อุดมการณ์ความรักชาติ ซึ่งความรักชาติ หมายถึง การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมของชาติ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ทำงานอะไรก็ทำเพื่อส่วนรวม ไม่ทำเพื่อส่วนตัว ไม่คิดถึงตัวเองเป็นใหญ่ (หน่วยบัญชาการกำลังสำรอง. 2548: 472) ซึ่งเป็นการอบรมที่ทำให้ นักศึกษาวิชาทหารมีความเป็นพลเมืองดี ตามความมุ่งหมายของการฝึกวิชาทหาร ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะของเด็กไทยและคนไทยที่พึงประสงค์ ในเรื่องของการให้รู้จักสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบ จิตสำนึกสาธารณะในการเมืองระบอบประชาธิปไตย และมีจิตสำนึกเพื่อผู้อื่นและสังคม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2546: 118-119) และความเป็นพลเมืองดียังรวมถึงวิธีที่พลเมืองสามารถมีส่วนร่วมและให้ความช่วยเหลือชุมชนของตน (กรมวิชาการ. 2545: 3) ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้าวิจัยจึงได้มุ่งเน้นศึกษาความเป็นพลเมืองดีในด้านการกระทำที่ตระหนักในสิทธิหน้าที่ มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกเพื่อผู้อื่นและเสียสละเพื่อส่วนรวม ที่รวมเรียกว่า “จิตสาธารณะ”

และจากการสัมภาษณ์ วรรพ พาวรรแก้ว และวิเนตร เนาวราช (2549: สัมภาษณ์) ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการ กองการฝึก และรองผู้อำนวยการ กองการศึกษา โรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรอง ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาวิชาทหาร คือ มีลักษณะความเป็นผู้นำ มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นผู้มีวินัย ดำรงตนเป็นพลเมืองดี มีความสำนึกที่จะอุทิศตนเพื่อประโยชน์และความมั่นคงของชาติ เป็นกำลังสำรองในระดับผู้บังคับหมู่ หรือผู้บังคับหมวดที่มีประสิทธิภาพ แต่เนื่องจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้มุ่งศึกษาเพียง 3 ด้าน คือ ความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ ที่รวมเรียกว่า จิตลักษณะทหารของนักศึกษาวิชาทหาร ซึ่งทั้งสองท่านเห็นว่าความเป็นผู้นำนั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีในจิตลักษณะทหาร เนื่องจากนักศึกษาวิชาทหารต้องมีความเป็นผู้นำ ในการเป็นผู้บังคับหมู่หรือผู้บังคับหมวด ส่วนความมีวินัยในตนเองนั้นหลังจากผู้วิจัยได้อธิบายถึงการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทั้งสองท่านเห็นด้วยว่าความเชื่อมั่นในตนเองเป็นคุณลักษณะหนึ่งของผู้ที่มีวินัยในตนเอง และความมีวินัยในตนเองน่าจะเป็นผลจากการปฏิบัติตามระเบียบในการฝึกวิชาทหาร จนกลายเป็นความมีวินัยในตนเองโดยไม่ต้องใช้กฎระเบียบ และการลงโทษมาควบคุม ส่วนจิตสาธารณะนั้นผู้วิจัยอธิบายว่าเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นพลเมืองดี ในด้านการเสียสละประโยชน์ส่วนตนในการช่วยเหลือส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการฝึกในปัจจุบันที่ต้องการให้นักศึกษาวิชาทหารให้มีจิตสาธารณะและเป็นแบบอย่างในด้านความเสียสละ ทำคุณประโยชน์เพื่อส่วนรวมและสังคม

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า บุคคลที่มีสิทธิ์เข้ารับการฝึกวิชาทหารได้นั้นจะต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกาารรับสมัคร และเมื่อได้เข้ารับการฝึกวิชาทหารแล้วนั้นจะต้องมี

คุณลักษณะดังนี้ คือ มีความเป็นผู้นำ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีระเบียบวินัย เป็นพลเมืองดี มีความสำนึกที่จะอุทิศตนเพื่อประโยชน์และความมั่นคงของประเทศชาติ พร้อมทั้งมีความรู้วิชาการ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณลักษณะ 3 ด้าน คือ ความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และ การมีจิตสาธารณะ ซึ่งผู้วิจัยนิยามคุณลักษณะทั้ง 3 ด้าน นี้ว่า “จิตลักษณะทหาร”

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ

2.1 ความหมายของความเป็นผู้นำ (Leadership)

นักจิตวิทยา และนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า “ผู้นำ” ดังนี้คือ

ฮาลบิน (Halpin. 1966: 27-28) ได้ให้ความหมายของผู้นำไว้ว่า ผู้นำ คือ ลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งในท่าปฏิบัติการต่อไปนี้

1. บุคคลหนึ่งที่มีบทบาทหรืออิทธิพล ต่อบุคคลในหน่วยงานมากกว่าบุคคลอื่น
2. บุคคลหนึ่งที่มีบทบาทเหนือกว่าคนอื่น
3. บุคคลหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการทำงานให้หน่วยงานดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมาย
4. บุคคลหนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกจากบุคคลอื่นๆ ให้เป็นผู้นำ
5. บุคคลผู้หนึ่งที่ดำรงตำแหน่งผู้นำให้หน่วยงานหรือหัวหน้าหน่วยงาน

ฟีลด์เลอร์ (Fiedler. 1967: 10) ได้ให้ความหมายของผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีความคิดริเริ่มหรือส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนแปลงการกระทำของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นผู้นำสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มดำเนินไปด้วยดี

อิงลิช และอิงลิช (ภัทรา พาชัยยุทธ. 2547: 11; อ้างอิงจาก English; & English. 1968: 289) ได้ให้ความหมายของผู้นำไว้เป็นข้อๆ คือ

1. บุคคลที่มีการกระทำที่จะชี้แนวทาง ควบคุมทัศนคติหรือการกระทำของผู้ตามในสถานการณ์หนึ่งๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อบุคคลนั้นเป็นบุคคลในกลุ่มที่มีอิทธิพลหรืออำนาจที่จะกระทำดังกล่าว
2. บุคคลที่ผู้อื่นเห็นว่ามีลักษณะต่างๆที่เหมาะสมสำหรับการเป็นผู้นำ
3. บุคคลที่มีหน้าที่เป็นทางการ ที่จะให้คำแนะนำหรือออกคำสั่ง เพื่อที่จะควบคุมพฤติกรรมของกลุ่ม
4. บุคคลนั้นได้รับการยอมรับจากสมาชิกในกลุ่มมากที่สุด

ฮอลแลนด์เดอร์ (Hollander. 1971: 430) อธิบายว่าผู้นำคือ บุคคลซึ่งมีบุคลิกภาพรวมทั้งเป็นผู้ที่มีสถานะที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ใช้อิทธิพลเพื่อบรรลุซึ่งความเป็นกลุ่ม และดำเนินกลุ่มไปสู่เป้าหมาย

กู๊ด (Good. 1973: 332) ให้ความหมายของผู้นำว่า คือ บุคคลที่ได้รับการยกย่องหรือได้รับการยอมรับว่ามีความสามารถที่จะนำหมู่คณะไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของการทำงาน

ภิญโญ สาร (2519: 139) ให้หลักในการพิจารณาว่า “ผู้นำ” คือใครนั้นให้หลักไว้สามประการคือ

1. ผู้นำ คือ บุคคลใดบุคคลหนึ่งในหลายๆ คน ที่มีอำนาจ อิทธิพล หรือความสามารถ ในการจูงใจคนให้ปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการ หรือคำสั่งของเขาได้ ผู้นำมีอิทธิพล เนื่องการปฏิบัติตนหรือพฤติกรรมของผู้อื่น

2. ผู้นำ คือ บุคคลที่มีอำนาจเหนือในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ภาวะผู้นำเป็น กระบวนการสองทาง คือ ผู้นำมีอิทธิพลเหนือผู้ตามและในบางคราว ผู้ตามก็มีอิทธิพลเหนือผู้นำ ความเป็นผู้นำ หรือภาวะผู้นำจึงเป็นผลรวมของทัศนคติของสมาชิกในกลุ่มทุกคน

3. ผู้นำ ต่างจากหัวหน้าหรือผู้บริหาร ผู้นำ และผู้บริหารอาจเป็นคนๆ เดียวกันก็ได้ แต่ไม่จำเป็นเสมอไป หัวหน้าหรือผู้บริหารหลายคนมีอำนาจหน้าที่โดยตำแหน่ง แต่อาจไม่ใช่ผู้นำที่แท้จริง ของกลุ่ม ผู้นำแท้จริงอาจเป็นคนอื่น ซึ่งไม่ใช่หัวหน้าหรือผู้บริหาร แต่เขามีอำนาจมีอิทธิพล และความสามารถในการจูงใจคนให้ประพฤติหรือปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการ หรือคำสั่ง ของเขาได้ทั้ง ๆ ที่ไม่มีอำนาจหน้าที่โดยตำแหน่งใดๆ ทั้งสิ้น

อรุณ รักรธรรม (2522: 187) ได้ให้ความหมายว่า ผู้นำ หมายถึงบุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งขึ้น หรือได้รับคำยกย่องขึ้นเป็นหัวหน้าผู้ตัดสินใจ เพราะมีความสามารถในการปกครอง บังคับบัญชา และจะพาผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนไปในทางที่ดีหรือชั่วได้

ทรงพล ภูมิพัฒน์ (2538: 189) ได้ให้ความหมายว่า ผู้นำ หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึง ความสามารถในการนำพา การดำเนินกิจการ การแก้ไขปรับปรุง และการรักษาขวัญกำลังใจของกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มบรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการให้มากที่สุด

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545: 238) ได้ให้ความหมายว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีบทบาท สำคัญซึ่งสามารถนำหรือประสานการทำงานของสมาชิกในกลุ่มให้ทำงานร่วมกันจนประสบผลสำเร็จ โดยบุคคลนั้นได้รับการยอมรับจากสมาชิกในกลุ่มด้วย

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2545: 298) กล่าวว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่มีศิลปะในการจูงใจ สมาชิกในกลุ่มหรือทีมงานให้ปฏิบัติตามคำสั่งของตนได้

จากการให้ความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้นำคือ บุคคลที่ได้รับการยอมรับหรือยกย่องว่า มีความสามารถในการปกครอง การบังคับบัญชา และการชักจูงสมาชิกในกลุ่มให้ปฏิบัติภารกิจสำเร็จ ตามเป้าหมายที่ได้วางไว้

ความเป็นผู้นำ (Leadership)

ได้มีผู้อธิบายความหมายของ “ความเป็นผู้นำ” ไว้ดังนี้คือ

ทีด (Tead. 1963: 19-21) กล่าวว่า ความเป็นผู้นำ เป็นการกระทำที่มีอิทธิพลจูงใจให้ผู้อื่นร่วมมือปฏิบัติงาน เพื่อให้สำเร็จตามความมุ่งหมาย หรือความเป็นผู้นำเป็นศิลปะแห่งการกระทำของบุคคล เพื่อให้ได้รับสิ่งที่ต้องการและทำให้ผู้อื่นรู้สึกชอบเขา

เทอร์รี่ (Terry. 1977: 410-411) ให้ทัศนะว่า ความเป็นผู้นำ คือ ความสัมพันธ์ของบุคคลในอันที่จะทำให้บุคคลทำงานร่วมกันอย่างมีความตั้งใจตามความปรารถนาของผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้นำ

แคมเบล บริดเจตส์ และ นิสแทรน (Campbell; & Bridges; & Nystrand. 1977: 176) ให้ความหมายของความเป็นผู้นำ เป็นการกระทำหรือพฤติกรรมระหว่างบุคคลและกลุ่มที่จะนำไปสู่เป้าหมายอันพึงปรารถนาทั้ง 2 ฝ่าย

อรุณ รัทธธรรม (2523: 87) ให้ความหมาย ความเป็นผู้นำ คือ ความสามารถของบุคคลที่จะชักจูงผู้อื่นให้ร่วมมือร่วมใจกับตนดำเนินการไปสู่จุดหมายของตนได้

อุทัย หิรัญโต (2524: 19) กล่าวว่า ความเป็นผู้นำ หมายถึง การสร้างอิทธิพลจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่ กลุ่ม เพื่อที่จะก่อให้เกิดความพยายามร่วมกันในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง

กิติ ตย์คานนท์ (2529: 13) ได้ให้ความหมายของการเป็นผู้นำไว้ว่า การเป็นผู้นำ คือ ศิลปะ หรือ ความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จะจูงใจ หรือ ใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ หรือ ปฏิบัติการและอำนาจการโดยใช้กระบวนการสื่อความหมายของการติดต่อกันและกันได้ ร่วมใจกับตนดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

กวี วงศ์พุม (2542: 17) กล่าวถึงความเป็นผู้นำไว้ว่า เป็นการที่ผู้นำใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ซึ่งมีอยู่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนาจการโดยใช้กระบวนการติดต่อกันและกันเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย

จุมพล หนิมพานิช (2543: 2) กล่าวถึงความเป็นผู้นำ หมายถึง ความสามารถที่ชักจูงให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เพื่อให้เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้บรรลุผล

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2545: 298) กล่าวว่า ความเป็นผู้นำ คือ กระบวนการใช้อำนาจหรือบารมีในการจูงใจสมาชิกในกลุ่ม หรือทีมงานให้ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้นำได้

สิทธิโชค วรรณสันติกุล (2546: 263) ให้ความหมายของความเป็นผู้นำไว้ว่า เป็นเรื่องเกี่ยวกับการที่บุคคลคนหนึ่งสามารถกระตุ้นให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของกลุ่ม

ด้วยการกระตุ้นให้สมาชิกคนอื่นในกลุ่มเกิดแรงจูงใจ และใช้ความสามารถของคนในกลุ่มตนกระทำการเปลี่ยนแปลงนั้นตามการโน้มน้าวใจของคนผู้นั้น

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2548: 3) ความเป็นผู้นำ เป็นกระบวนการที่ผู้นำช่วยสร้างความชัดเจนแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาให้รับรู้ว่า อะไรคือความสำคัญให้ภาพความเป็นจริงขององค์การแก่ผู้อื่น ช่วยให้มองเห็นทิศทางและจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจนภายใต้ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ความเป็นผู้นำ หมายถึง การที่บุคคลมีบทบาท และอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นในกลุ่ม มีความสามารถในการชักจูง โน้มน้าว ประสานงานให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชายอมรับฟังพร้อมทั้งกระทำการต่างๆ ตามคำแนะนำด้วยความเต็มใจโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บรรลุตามจุดหมายที่ตั้งไว้

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ

สต็อกคิลล์ (Stogdill. 1974: 17-27) ได้ให้ทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะความเป็นผู้นำไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีมหาบุรุษ (Great Man Theories) ทฤษฎีนี้อธิบายถึงลักษณะของการเป็นผู้นำที่เชื่อว่าลักษณะผู้นำที่มีมาแต่กำเนิด

2. ทฤษฎีสภาวะแวดล้อม (Environmental Theories) เชื่อว่า ลักษณะความเป็นผู้นำนั้นเกิดจากสภาพแวดล้อม เวลา สถานที่ และโอกาส

3. ทฤษฎีทางสถานการณ์เฉพาะตัว (Personal - Situational Theories) มีความเชื่อว่าความเป็นผู้นำนั้นนอกจากสถานการณ์และสภาพแวดล้อม ความสามารถเฉพาะตัวก็มีส่วนประกอบด้วย ทั้งนี้ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่ฉลาด มีความสามารถ รวมทั้งมีเพื่อนร่วมงานที่ดีด้วย

4. ทฤษฎีความคาดหวังในปฏิสัมพันธ์ (Interaction - Expectation Theories) ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบสามประการคือ การกระทำ (Action) การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และสามัญสำนึก (Sentiment) โดยเชื่อว่า ผู้ที่จะเป็นผู้นำนั้นจะต้องมีความสามารถในการกระทำ มีมนุษยสัมพันธ์ และมีการควบคุมทางใจที่ดีและเหมาะสมกับเหตุการณ์

5. ทฤษฎีการศึกษามนุษยศาสตร์ (Humanistic Theories) เชื่อว่าผู้นำนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในธรรมชาติของจิตมนุษย์ว่ามีความต้องการอะไร บุคคลแต่ละคนในกลุ่มมีความนึกคิดและความต้องการอะไร หากผู้ที่เป็นผู้นำเข้าใจและสนองความต้องการนั้นก็จะสามารถทำให้กลายเป็นผู้นำอย่างแท้จริง

6. ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theories) เชื่อว่า ลักษณะทางธรรมชาติของมนุษย์นั้นจะคิดอยู่เสมอว่า การที่ตนให้อะไรแก่ผู้อื่นนั้นย่อมต้องการได้สิ่งตอบแทนที่คุ้มค่ากันหรือดีกว่า ฉะนั้นผู้ที่จะเป็นผู้นำจะถูกผู้ตามในกลุ่มคิดอยู่เสมอว่า ถ้าตนให้ความร่วมมือตามที่ผู้นำขอรับรอง

แล้วผลตอบแทนจะคุ้มค่า ถ้าผู้นำสามารถให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่ากันได้แล้ว ผู้นำย่อมเป็นที่ยอมรับของผู้ตามและคนอื่นๆในกลุ่มด้วย

ประพันธ์ สุทธารวาส (2525: 95-96) อธิบายถึงทฤษฎีความเป็นผู้นำไว้ว่า เป็นทฤษฎีที่อธิบายคุณลักษณะของผู้นำในแง่ต่าง ๆ และแต่ละทฤษฎีก็มีความเห็นแตกต่างกันออกไปคือ

1. Trait Theory of Leadership เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำที่เชื่อว่าผู้นำจะมีลักษณะเฉพาะอย่าง แยกออกเป็น 2 ทรรศนะ คือ

ก. Unitary Traits Theory พวกนี้เชื่อว่า ผู้นำจะมีลักษณะ คุณสมบัติอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งคุณสมบัติดังนี้คนอื่นจะไม่มีเลย

ข. Constellation Traits Theory พวกนี้เชื่อว่า ผู้นำจะมีคุณสมบัติพิเศษหลายๆประการ ซึ่งคนอื่น ๆ ก็มี แต่ผู้นำมีมากกว่า เด่นกว่า คุณสมบัติที่ผู้นำมีนั้นจะมีหลายชนิดประกอบกันอย่างสอดคล้อง เช่น ความสามารถ ความเพียร บุคลิกภาพ ความคิดริเริ่ม ความสามารถเชิงสังคม ฯลฯ

2. Interaction Theory of Leadership ทฤษฎีนี้กล่าวว่า ผู้นำจะมีความสัมพันธ์กับตัวแปรสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

ก. บุคลิกภาพของผู้นำ

ข. ทักษะ ความต้องการและปัญหาของกลุ่ม

ค. ธรรมชาติของกลุ่ม

ง. สถานการณ์ของกลุ่ม

จ. การรับรู้เกี่ยวกับบุคคลในกลุ่ม

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2545: 305-310) กล่าวว่า ทฤษฎีผู้นำที่สำคัญในปัจจุบันมี 3 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีผู้นำตามสถานการณ์ (Contingency Theory) ทฤษฎีผู้นำตามสถานการณ์เป็นแนวคิดของฟิดเลอร์ (Fiedler citing Boone; & Krutz. 1992: 406) ทฤษฎีนี้มีหลักการว่าประสิทธิภาพของความเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับสถานการณ์ใน 3 ด้าน คือ 1) ลักษณะของผู้นำ 2) ตัวแปรที่เป็นปัจจัยด้านสถานการณ์ 3) สิ่งที่ปรากฏจากลักษณะของผู้นำกับความสำเร็จของงานในสถานการณ์ที่ต่างกัน

2. ทฤษฎีผู้นำเชิงสถานการณ์ (Situational Theory) ทฤษฎีผู้นำเชิงสถานการณ์เป็นแนวคิดของเฮอร์เชย์ และบลัมชาร์ด หลักการของทฤษฎีนี้คือ พฤติกรรมของผู้นำ อาจวิเคราะห์ได้จากพฤติกรรมการตัดสินใจในการทำงานและพฤติกรรมด้านมนุษยสัมพันธ์ วุฒิภาวะหรือระดับแรงจูงใจและความสามารถของผู้ตาม พฤติกรรมการตัดสินใจในการทำงานของผู้นำ จะใช้การติดต่อสื่อสารทางเดียว ส่วนพฤติกรรมด้านมนุษยสัมพันธ์จะใช้การติดต่อสื่อสารแบบสองทาง เมื่อนำพฤติกรรมของผู้นำทั้งสองด้าน

มาสัมพันธ์กันกับระดับวุฒิภาวะของผู้ตามอาจจำแนกพฤติกรรมของผู้นำได้หลายแบบ

3. ทฤษฎีผู้นำตามแนวทาง - เป้าหมาย (Path-Goal Theory) ทฤษฎีผู้นำตามแนวทาง - เป้าหมาย เป็นแนวคิดของเฮาส์ และมิทเชล หลักการทฤษฎีนี้ คือ ประสิทธิภาพของผู้นำขึ้นอยู่กับความชัดเจนในการกำหนดแนวทางปฏิบัติที่จะบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย และความสามารถของผู้นำในการส่งเสริมและพัฒนาโอกาสของผู้ตามที่จะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายได้

เดโช สวานานนท์ (ม.ป.ป.: 194-196) กล่าวถึงทฤษฎีความเป็นผู้นำ 3 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีลักษณะถาวร คือ ผู้ที่จะเป็นผู้นำได้นั้นจะต้องมีคุณลักษณะพิเศษในตัว คุณลักษณะพิเศษนี้จะต้องเป็นลักษณะถาวร (Trait) มีอยู่ในตัวผู้นั้นๆ โดยเกิด ไม่ว่าอยู่ในสภาวะใด เขาก็จะต้องเป็นผู้นำของหมู่คณะ จากการศึกษาค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ พบว่าในบรรดาผู้นำทั้งหลาย นั้นมีลักษณะรวมกันอยู่บางประการ เช่น ความเป็นผู้กระตือรือร้น กระฉับกระเฉง มีความมั่นใจในตนเอง มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ความสามารถในการพูด ความแน่นอน มั่นคง และความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ในลักษณะธรรมชาติของมนุษย์ ผู้ที่เชื่อมั่นในทฤษฎีนี้ก็สามารถฝึกฝนและสร้างความเป็นผู้นำขึ้นได้ในรูปของโครงการฝึกอบรมผู้นำ

2. ทฤษฎีลักษณะถาวรรวม เชื่อว่าผู้นำแต่ละคนย่อมจะต้องมีลักษณะถาวร เป็นแบบกระสวน (Patter) หนึ่ง และเชื่อว่าแม้คนเราจะมีลักษณะถาวรความเป็นผู้นำอยู่แล้ว ก็ยังต้องขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมอื่นๆ ประกอบอีกด้วยจึงจะเป็นผู้นำได้

3. ทฤษฎีสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทฤษฎีนี้มีหลักว่า ความเป็นผู้นำนั้นจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกันหลายประการจะคำนึงถึงแต่เฉพาะลักษณะถาวรของความเป็นผู้นำได้ไม่ ปัจจัยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำมีดังนี้ คือ

3.1 บุคลิกของผู้นำ

3.2 ทักษะ ทักษะ ความต้องการ และปัญหาของผู้ตาม

3.3 หมู่คนนั้นๆ เอง ซึ่งจะต้องคำนึงถึงโครงสร้างของหมู่คนด้วย

3.4 สถานการณ์ต่างๆ เช่น ลักษณะของงาน ลักษณะของสถานที่

จากทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ทฤษฎีในการเกิดความเป็นผู้นำนั้นมีหลายทฤษฎี บางทฤษฎีเชื่อว่าความเป็นผู้นำนั้นมีติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษที่จะเกิดขึ้นเฉพาะบุคคล และบางทฤษฎีก็เชื่อว่าความเป็นผู้นำนั้นเกิดจากการเรียนรู้และได้รับการฝึกฝน นอกจากนี้สภาพแวดล้อม และสภาวะการณ์ต่างๆ ก็ส่งผลต่อการเกิดความเป็นผู้นำ จากการศึกษาทฤษฎีความเป็นผู้นำ ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าการได้รับการฝึกวิชาทหารจะสามารถก่อให้เกิดความเป็นผู้นำแก่นักศึกษาวิชาทหาร และด้วยสภาพแวดล้อมของการฝึกของแต่ละชั้นปี และเจตคติที่แตกต่างกัน ก็ส่งผลถึงความเป็นผู้นำที่ต่างกัน

2.3 ความสำคัญของความเป็นผู้นำ

พัชนี วรกวิน (2522: 96) ผู้นำมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อกลุ่มอย่างมาก ดังที่นักจิตวิทยาสังคมผู้หนึ่งได้กล่าวไว้ “ทั้งคนธรรมดาสามัญ นักวิทยาศาสตร์ ต่างเห็นพ้องต้องกันว่า ถ้าเราสามารถเข้าใจในการเลือกและฝึกผู้นำแล้วก็เท่ากับว่า เราได้ดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อควบคุมชะตากรรมของสังคมเราได้...”

สมพงษ์ เกษมสิน (2523: 285) ผู้นำเป็นจุดร่วมแห่งพลังสมาชิกในองค์กร ดังนั้นผู้นำจึงเป็นเสมือนหลักชัยในการดำเนินงาน โดยเฉพาะต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและต่อผลงานในส่วนรวม ความสามารถและลักษณะของผู้นำมีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับ ปริมาณ คุณภาพ และคุณค่าขององค์กรที่มีผลสะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานในหน่วยงานนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ผู้นำยังเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติงานเยี่ยงนั้นของผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานอีกด้วย โดยนัยนี้ภาวะผู้นำจึงมีความสำคัญต่อผู้ร่วมงาน ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ต่อสถาบัน โดยเฉพาะต่อความสำเร็จขององค์กรเป็นอย่างยิ่ง

กิติพันธ์ รุจิรกุล (2529: 13) กล่าวว่า เมื่อบุคคลอยู่ร่วมกัน ผลสำเร็จของการดำเนินงานทั้งหลายขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของผู้นำและผู้ตามซึ่งสิ่งสำคัญที่สุดในการทำให้การดำเนินงาน สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีขึ้นอยู่กับคุณภาพของผู้นำ เพราะถ้าองค์กรนั้นขาดผู้นำที่มีคุณภาพแล้วความสำเร็จในองค์กรจะไม่เกิดขึ้น

ปราณี เฉลิมนิม (2541: 9) กล่าวว่า ผู้นำเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารงาน นำองค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้ ผู้นำที่มีความสามารถจะมีผลทำให้เปลี่ยนพฤติกรรมของคนในองค์กรสามารถชักจูงผู้ตามให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันดำเนินการไปสู่จุดหมายได้ แต่ในทางตรงกันข้าม ผู้นำที่ไม่มีความสามารถ ย่อมจะเป็นผู้ทำลายขวัญคนในองค์กร และจะเป็นผลให้การทำงานด้านต่างๆ ขาดประสิทธิภาพ

จากความสำคัญที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ผู้นำเป็นบุคคลที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลในการดำเนินงานของกลุ่มหรือองค์กร เปรียบเสมือนศูนย์กลางของสมาชิกในกลุ่ม ถ้ากลุ่มหรือองค์กรใดมีผู้นำที่มีคุณภาพก็จะสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ในทางกลับกัน ถ้ากลุ่มหรือองค์กรนั้นๆ ขาดซึ่งผู้นำที่มีคุณภาพเป้าหมายที่ตั้งไว้อาจไม่ประสบความสำเร็จ

2.4 ประเภทของผู้นำ

ฟลิปโป (Flippo. 1966: 70) ได้แบ่งผู้นำตามลักษณะการบริหารงานออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ผู้นำแบบ Negative Leadership คือ ผู้นำที่ใช้แนวการบริหารไปในทางที่จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเกรงกลัว ยอมปฏิบัติตามคำสั่งด้วยความจำใจ ผู้นำแบบนี้อาศัยอำนาจ

หน้าที่เป็นเครื่องมือในการบริหารและเป็นผู้ที่มีลักษณะเป็นเผด็จการหรืออิตาเลียนไปโดยมากที่สุด

2. ผู้นำแบบ Positive Leadership คือ ผู้นำที่เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมแสดงความคิดเห็น รวมทั้งมีความสามารถในการจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเห็นชอบในเหตุผลของการปฏิบัติงาน ผู้นำแบบนี้มีลักษณะความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด

จากการศึกษาการจำแนกประเภทของผู้นำของ สมพงษ์ เกษมสิน (2516: 398-401) และ กิติ ตัยัคคานนท์ (2531: 26-27) พบว่ามีการจำแนกประเภทของผู้นำไว้เป็น 3 แบบ ดังนี้

1. ผู้นำแบบอิตาเลียน (Autocratic Leaders) หรืออิตาเลียนไป (Authoritarian) หรือแบบเผด็จการ เป็นผู้นำที่ถืออำนาจเป็นใหญ่ มีลักษณะถือตัวเอง และเชื่อมั่นในตนเองมาก ชอบวางท่าใหญ่โต ต้องการขยายอำนาจของตนออกไปทุกวิถีทางด้วยวิธีการต่างๆ เท่าที่จะกระทำได้ การบริหารของผู้บริหารแบบนี้จะมีลักษณะทั่วๆ ไปดังนี้

1.1 นิยมใช้อำนาจเท่าที่มีอยู่เกือบตลอดเวลาทั้งๆ ที่บางโอกาสไม่มีความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติเช่นนั้น

1.2 นโยบาย วัตถุประสงค์ มาตรฐานการปฏิบัติงาน ระบบการจัดงาน ฯลฯ เป็นเรื่องที่ส่งลงมาจากเบื้องบนทั้งสิ้น ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชา แม้หากจะฟังความเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาบ้างก็เป็นแต่เพียงพิธีการ เพราะการตัดสินใจมักเป็นไปในลักษณะยึดความเห็นของตนเองเป็นสำคัญ ลักษณะของการวินิจฉัยสั่งการโดยอาศัยการติดต่อสื่อสารมีจากบนลงล่างเพียงทางเดียว

1.3 ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่ได้มาจะต้องผ่านหลายชั้น ผู้นำประเภทนี้จะคิดแล้วคิดอีกว่าจะวินิจฉัยสั่งการได้ ซึ่งจะทำให้งานดังกล่าวล่าช้า และคั่งค้าง

1.4 ผู้บังคับบัญชาใช้วิธีเป็นผู้รู้ข้อเท็จจริงเพียงผู้เดียวเพื่ออาศัยวิธีการดังกล่าวเป็นเครื่องควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาให้จำต้องสยบเข้าหาผู้บังคับบัญชาเสมอ โดยความจำเป็นเพื่อทราบข้อเท็จจริงต่างๆ ที่ต้องใช้การปฏิบัติงาน

1.5 การตัดสินใจ และแก้ปัญหาทุกเรื่องมักผูกขาดอยู่ที่ผู้บังคับบัญชา ยึดถือตัวเองเป็นสำคัญ ฉะนั้นทุกๆ อย่างจะออกจากตัวเอง

1.6 มิได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่แน่นอนของหน่วยงานนั้น จะเปลี่ยนแปลงได้ตามอารมณ์ของผู้นำทั้งสิ้น ไม่นิยมการใช้หลักเหตุผลในการดำเนินงาน

1.7 การตั้งกรรมการเป็นวิธีการใช้การกระจายความรับผิดชอบไม่ให้ผู้อื่น ไม่ใช่เพื่อฟังความคิดเห็น ประธานเกือบเป็นผู้พูดเสียคนเดียวเกือบตลอดการประชุม หรือไม่เปิดโอกาสให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น แล้วประธานก็สรุปตามความคิดของตนเองและถือว่าเป็นมติของที่ประชุม

1.8 ผู้ช่วย ตามความรู้สึกของผู้นำประเภนี้ หมายถึงผู้ใต้บังคับบัญชา จึงไม่มีการแบ่งงานให้ผู้ช่วย ผู้ช่วยทำงานของหัวหน้างานให้สำเร็จไม่ใช่ทำงานของตนเองสำเร็จ เนื่องจากมีแต่งานของหัวหน้า ไม่มีงานของผู้ช่วย

2. ผู้นำแบบเสรีนิยม (Laissez-Faire Leaders) ผู้นำแบบนี้ใช้อำนาจควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาน้อย ปล่อยให้เป็นที่ของผู้ใต้บังคับบัญชา กำหนดแนวทางที่จะนำมาใช้ในการปฏิบัติการทำงาน เป็นผู้นำแบบไม่เอาไหน ปราศจากความรับผิดชอบ คอยแต่จะลงนามหรือผ่านเรื่องเท่านั้น ผู้นำแบบนี้จะมีลักษณะโดยทั่ว ๆ ไปดังนี้

2.1 ไม่มีความคิดริเริ่ม ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเสนอ กำหนดนโยบาย มาตรฐานการปฏิบัติงาน ระบบการจัดงานได้ตามใจชอบ ไม่ค่อยคำนึงถึงหลักการ และกฎเกณฑ์เท่าใดนัก

2.2 ทำงานโดยปล่อยอะไรต่ออะไรไปตามเรื่อง ไม่มีหลักการควบคุมดูแล และไม่ได้สร้างหลักเกณฑ์ควบคุมงานขึ้นไว้สำหรับการควบคุมว่าใครปฏิบัติงานได้ผลหรือไม่

2.3 การกำหนดวัตถุประสงค์ของการทำงานไม่แน่นอน ถ้าเห็นว่ามันขัดต่อระเบียบยอมให้เปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ไปได้ตามความคิดของผู้ใต้บังคับบัญชา หรือความต้องการของผู้บังคับบัญชาได้ง่ายๆ

2.4 ไม่พยายามจัดให้มีการประเมินผลงาน

3. ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leaders) ผู้นำแบบนี้เป็นแบบที่จัดว่าดีที่สุด และอำนวยการประโยชน์ในการบริหารมากที่สุด เป็นพวกใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ถืออำนาจของกลุ่มเหนือกว่าตัวเอง จะดำเนินการสิ่งใด ก็มักจะกระทำไปในนามของกลุ่ม เพราะต้องการที่จะให้เกิดความร่วมมือร่วมใจจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย การบริหารงานจะเน้นหนักไปในทางจะทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ลักษณะการบริหารงานทั่วๆ ไปของผู้แบบนี้มีลักษณะดังต่อไปนี้

3.1 ส่งเสริมให้มีการปรึกษาหารือกับผู้ใต้บังคับบัญชาก่อนการดำเนินงานเสนอโดยเฉพาะเรื่องที่มีความสำคัญต่อองค์กรและส่วนรวม

3.2 เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ใช้ความคิด มีความคิดสร้างสรรค์ แสดงความคิดเห็นของตนเองเต็มที่

3.3 ผู้บังคับบัญชาทำตัวเป็นผู้นำ และผู้ให้คำแนะนำ สอนงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงาน รับฟังความคิดเห็นกับคำปรึกษาหารือจากผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์เกิดสัมพันธภาพอันดีระหว่างผู้นำกับผู้ร่วมงาน เกิดความร่วมมือประสานงานอย่างจริงจังและเต็มที่ นั่นก็คือการทำงานเป็นทีม ซึ่งจะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรหรือหน่วยงานในที่สุด

3.4 เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีโอกาสใช้ความคิดและวินิจฉัยเลือกวิธีการที่จะทำให้
งานบรรลุวัตถุประสงค์ได้ด้วยตัวเอง

3.5 สร้างความนิยมเพื่อให้ผู้บังคับบัญชามีความรู้สึกว่า ผู้ร่วมงานคอยให้คำแนะนำ
สั่งสอน และทำงานร่วมกับตน

3.6 มีความไว้วางใจในการปฏิบัติงาน มีสัมพันธภาพอันดีต่อกันรวมทั้งมีการร่วมมือ
และประสานงานกันอย่างจริงจัง และเต็มที่

3.7 จัดสรรแบ่งงานและมอบหมายหน้าที่การทำงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชารับผิดชอบ
ดำเนินการ ตามความเหมาะสมของแต่ละคนแต่ละหน้าที่

โสภา ชูพิกุลชัย และ อรทัย ชื่นมณูชัย (ม.ป.ป: 222 - 223) ได้แบ่งประเภทของผู้นำ
ออกเป็น 3 แบบคือ

1. ผู้นำที่ได้รับมาโดยอำนาจการปกครองจากตัวบทกฎหมาย หรือโดยชนบประเพณีของสังคม
ซึ่งมี 3 แบบ

1.1 ผู้นำแบบใช้พระเดช (Legal Leader) ผู้นำแบบนี้มีอำนาจกฎหมาย และใช้
อำนาจตามกฎหมายอย่างสมบูรณ์ ตามฐานะตำแหน่งหน้าที่การงาน ตามที่กฎหมายหรือระเบียบ
แต่งตั้งขึ้น

1.2 ผู้นำแบบใช้พระคุณ (Charismatic Leader) ผู้นำแบบนี้จะมีอำนาจ
ตามกฎหมาย แต่ถือได้ว่าเป็นผู้นำโดยกำเนิดสามารถครองใจคนให้บุคคลทั้งหลายเชื่อฟัง และยอม
ปฏิบัติตามคำสั่งด้วยความศรัทธา ความเชื่อมั่น และมีผลเป็นพลังช่วยผลักดันให้เขาเหล่านั้นร่วมมือ
ร่วมใจปฏิบัติกิจการตามคำแนะนำชี้ชวนด้วยความเต็มใจ

1.3 ผู้นำแบบพ่อพระ (Symbolic Leader) เป็นผู้นำที่แต่งตั้งขึ้นเป็นสัญลักษณ์แห่ง
ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ผู้นำแบบพ่อพระนี้มีได้ใช้อำนาจบังคับบัญชาด้วยตัวบทกฎหมาย
เกิดจากความศรัทธาของสมาชิกในสังคม

2. ผู้นำที่ใช้อำนาจ ผู้นำแบบนี้จะเป็นผู้ใช้อำนาจที่ตนมีอยู่ แบ่งได้เป็น 3 แบบ คือ

2.1 ผู้นำแบบอัตนิยม (Autocratic Leadership) หรือผู้นำแบบเผด็จการ (Dictator)
ถือตนเองเป็นใหญ่ เป็นผู้กำหนดนโยบาย จุดมุ่งหมายและสั่งการให้ผู้อื่นปฏิบัติตามคำสั่ง

2.2 ผู้นำแบบเสรีนิยมหรือปล่อยตามสบาย (Laissez Faire Leadership) ผู้นำ
แบบนี้เกือบจะไม่มีอำนาจในการปกครองคน และเกือบไม่ใช้ผู้นำของคนในกลุ่ม การใช้อำนาจบังคับ
บัญชามีน้อยมาก

2.3 ผู้นำแบบประชาธิปไตย หรือประชาธิปไตย (Democratic Leadership) ผู้นำประเภทนี้
จะใช้วิธีประมวลความคิด และข้อเสนอแนะของสมาชิกมาพิจารณา ศึกษา อภิปราย ร่วมกัน

นโยบายและคำสั่งจึงมีลักษณะเป็นของส่วนรวม โดยเสียงข้างมาก

3. ผู้นำที่จำแนกบทบาท มีลักษณะดังนี้

3.1 ผู้นำแบบพ่อปกครองลูก (Parental Leader) จะมุ่งให้ลูกน้องเชื่อฟังตนเหมือนลูกหลาน ช่วยปกป้องคุ้มครองลูกน้อง

3.2 ผู้นำแบบใช้กลอุบายเพื่อการบริหาร (Manipulator) จะสร้างสมอำนาจ และใช้อำนาจโดยอาศัยประสบการณ์ความรอบรู้

3.3 ผู้นำแบบผู้เชี่ยวชาญ (Experts) จะเป็นผู้ที่คอยให้คำแนะนำทางสาขาวิชาการ ที่ตนรอบรู้ถนัด ไม่มีอำนาจในการบังคับบัญชาผู้อื่น

ประติษฐ์ คุณรัตน์ (2539: 86-87) อธิบายการแบ่งประเภทผู้นำโดยพิจารณาจาก ลักษณะการใช้อำนาจ แบ่งได้เป็น 4 แบบคือ

1. ผู้นำแบบเจ้าระเบียบ (Regulative Leaders) คือ ผู้นำแบบที่ถือระเบียบแบบแผนเป็นหลัก ไม่ชอบเปลี่ยนแปลงคล้ายผู้นำแบบอัตตานิยม การบังคับบัญชาเป็นแบบ เจ้านายลูกน้อง

2. ผู้นำแบบบงการ (Directive Leaders) คือ เป็นผู้นำแบบสั่งการคล้ายแบบอัตตานิยม ไม่ยอมอธิบาย หรือแนะนำลูกน้อง เป็นการแสดงอำนาจ บรรยากาศเต็มไปด้วยความหวาดกลัว การติดต่อกับลูกน้องเป็นไปในรูปพิธีการ

3. ผู้นำแบบจูงใจ (Persuasive Leaders) คือ ผู้นำที่นิยมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมมือพิจารณาเพื่อแสดงความคิดเห็น การทำงานมักเป็นในรูปแบบกลุ่ม ผลสำเร็จเป็นของส่วนรวม

4. ผู้นำแบบร่วมใจ (Participative Leaders) คือ คล้ายผู้นำแบบจูงใจแต่ในการทำงาน มีทั้งคนที่ผู้นำที่ชักจูงทุกคน ทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยผู้นำแบบนี้จะคอยชักจูงทุกคนให้มีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อหมู่คณะ โดยใช้วิธีร่วมมือร่วมใจกันในการปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดไว้

กวี วงศ์พุม (2542: 25) แบ่งประเภทของผู้นำโดยพิจารณาตามประสิทธิภาพการทำงาน ซึ่งเป็นการแบ่งประเภทของผู้นำตามแนวคิดของ W.J. Reddin ซึ่งแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1. แบบหัวหน้าที่มีประสิทธิผลน้อย มี 4 แบบคือ

1.1 แบบผู้หนีงาน (Deserter) ผู้นำแบบนี้ขาดความสนใจด้านที่เกี่ยวกับความสำเร็จของงาน ตลอดจนสัมพันธ์ภาพกับผู้ร่วมงาน

1.2 แบบนักบุญ (Missionary) เป็นผู้มีจิตใจเมตตา และคำนึงถึงแต่สัมพันธ์ภาพอันดีเหนือสิ่งอื่นใด เพื่อให้การปฏิบัติงานได้ผล

1.3 แบบเผด็จการ (Autocrat) ลักษณะของหัวหน้างานแบบนี้เป็นผู้ดำเนินงานมุ่งแต่ภารกิจเพียงอย่างเดียว ไม่คำนึงถึงเรื่องต่าง ๆ

1.4 แบบประนีประนอม (Compromisor) ผู้นำชนิดนี้ยอมรับการมุ่งงานได้สำเร็จ

และการสร้างสัมพันธภาพกับผู้ร่วมงานเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

2. แบบของหัวหน้าที่มีประสิทธิผลมาก

2.1 แบบผู้ที่ทำงานตามคำสั่งอย่างเดียว (Bureaucrat) ผู้นำที่มีลักษณะนี้จะเป็นผู้ประสบความสำเร็จในด้านการทำงานตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด

2.2 แบบนักพัฒนา (Developer) นักพัฒนาเป็นลักษณะของผู้นำซึ่งเป็นผู้ใฝ่หาใจผู้ร่วมงานอย่างแท้จริง เป็นผู้ที่ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี สามารถจูงใจบุคคลอื่นให้ร่วมมือในการทำงานได้ดีอีกด้วย

2.3 แบบเผด็จการที่มีศิลปะ (Benevolent Autocrat) คือผู้ที่มีความมั่นใจในวิธีปฏิบัติงาน และดำเนินงานอันดี มีส่วนช่วยและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการก่อให้เกิดผลงาน มีความชำนาญในด้านการสั่งการโดยผู้บังคับบัญชายินดีทำตามด้วยความเต็มใจ

2.4 แบบนักบริหาร (Executive) ลักษณะผู้นำแบบนักบริหารนี้เป็นตัวอย่างของผู้นำที่มีประสิทธิภาพ งานในหน้าที่ของเขาก็คือ รู้จักใช้ความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชาให้ได้ประโยชน์มากที่สุด

จากการแบ่งประเภทการเป็นผู้นำที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ประเภทของผู้นำที่แบ่งตามลักษณะในการบริหารงาน สามารถจัดแบ่งเป็น 3 ประเภทหลักๆได้ดังนี้

1. ผู้นำแบบอัตตาธิปไตย หรือผู้นำแบบเผด็จการ มีลักษณะในการใช้อำนาจและยึดความคิดของตนเองเป็นหลัก

2. ผู้นำแบบประชาธิปไตย ผู้นำในแบบนี้จะมีลักษณะที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มได้แสดงความคิดเห็น เป็นแบบของผู้นำที่ดีที่สุด

3. ผู้นำแบบเสรีนิยม ผู้นำแบบนี้จะใช้อำนาจในการควบคุมน้อย การทำงานและกิจกรรมต่างๆขึ้นอยู่กับสมาชิกภายในกลุ่ม ผู้นำจะไม่ค่อยมาควบคุมการทำงานของสมาชิกเท่าใดนัก

2.5 ลักษณะของผู้นำที่ดี

เลดดีน (Reddin. 1970) กล่าวถึงคุณลักษณะความเป็นผู้นำมีดังนี้ มุ่งพัฒนาคน มีความสามารถในการจูงใจ มีมนุษยสัมพันธ์ เชื่อในความสามารถของบุคคล เป็นตัวอย่างที่ดี ส่งเสริมการทำงานที่เป็นทีม สร้างสัมพันธภาพกับผู้ร่วมงาน การประสานงาน การแก้ไขข้อขัดแย้ง มีวินัย การใช้ข้อบังคับ และกติกา ของหน่วยงาน จริยธรรมในการปฏิบัติงาน ความรับผิดชอบ มีความมั่นใจในตนเอง การตัดสินใจที่ดี และการวินิจฉัยสั่งการ

สต็อกคิลล์ (Stogdill. 1974: 62-65) ได้รวบรวมผลการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำและพบว่า ผู้นำที่พึงประสงค์นั้นจะมีภาวะผู้นำดังนี้ มีเทวปัญญาดี มีนิสัยรักการอ่านค้นคว้า มีความเข้าใจในงานที่ทำ

สนใจในกิจกรรมและสังคม มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมดี สามารถเข้าสังคมและเข้ากับผู้อื่นได้ดี มีความคิดริเริ่ม มีความอดทน รู้หลักการทำงาน เชื้อมั่นในตนเอง มีความสามารถในการคาดการณ์ ช่างหน้าได้ ให้ความร่วมมือกับหมู่คณะ เป็นผู้มีชื่อเสียงและผลงานเป็นที่ประจักษ์ และมีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงและคิดสิ่งใหม่ ๆ มีความคล่องแคล่วในการใช้คำ

สุพัตรา สุภาพ (2536: 49-50) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้นำที่ดีไว้ดังนี้

1. ภูมิหลัง และประสบการณ์ สามารถตัดสินใจสั่งการ การวางแผน มีทักษะในการทำงานด้านต่างๆ
2. สถิติปัญญาและสุขภาพจิต ไม่ว่าจะด้านภาษาหรือการมีเหตุผล
3. มีเหตุผล สามารถแยกผิดถูกได้
4. มีความสามารถในการวินิจฉัย เป็นการรู้จักอย่างลึกซึ้งและตัดสินใจได้ถูกต้อง
5. จดจำได้ โดยเฉพาะชื่อลูกน้อง หรือจำเรื่องราวต่างๆ ที่เคยให้สัญญาไว้
6. มีความรอบรู้ เป็นการเฝ้าหาความรู้อย่างกว้างขวาง รู้จักแยกแยะปัญหา นำมาวิเคราะห์ วินิจฉัย ตัดสินใจ เพื่อหาคำตอบที่กว้างขวาง เป็นการศึกษาหาความรู้
7. ยืดหยุ่น เป็นการยืดหยุ่นต่อเหตุการณ์ไม่ถือตัวเป็นหลัก
8. มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถเข้ากับผู้อื่นได้ เพราะงานจะสำเร็จต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ด้วยการรู้จักเคารพศักดิ์ศรีของผู้อื่น รวมทั้งต้องใจกว้างและไม่เข้าข้างตัวเอง
9. มีแรงจูงใจเป็นแรงจูงใจที่ค่อนข้างจะสูงและทำอะไรที่ดีและเป็นประโยชน์หรือประสิทธิผล
10. เชื้อมั่นตัวเอง ไม่โลเล แต่ก็ไม่เป็นประเภทไม่ฟังความคิดเห็นของใคร
11. มีปฏิภาณไหวพริบ สามารถแก้ไขปัญหตามสภาวะและโอกาสต่างๆ อย่างได้ผล
12. มีความซื่อสัตย์ ไม่คดโกง
13. มีความยุติธรรม ไม่ลำเอียง ให้ความเป็นธรรมแก่ทุกคน ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง
14. สอนงานคนอื่นได้เป็นการถ่ายทอดความชำนาญของตนเองไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
15. เป็นนักฟังที่ดี เพื่อรับข้อมูลจากผู้อื่นและทำให้ผู้พูดเกิดกำลังใจที่เรารับฟังสิ่งที่เขาพูด
16. มีความคิดสร้างสรรค์ พยายามหาสิ่งๆ ที่ทำให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป
17. นำเชื่อถือเลื่อมใส เป็นการเลื่อมใสศรัทธาตนเอง และให้คนอื่นศรัทธาเราด้วย
18. มีวินัย เคารพกฎเกณฑ์ และปฏิบัติตาม มีความทะเยอทะยาน ความทะเยอทะยานจะเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดความคิดริเริ่ม

จุมพล หนิมพานิช (2543: 63-65) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้นำที่ดี ดังนี้ มีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องเทคนิคหรือวิชาการเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบ มีความคิดสร้างสรรค์ มีการตัดสินใจที่ดี มีความสนใจ เอาใจใส่ และคอยปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้ใต้บังคับบัญชา มีความเชื่อมั่น

ในตนเอง มีร่างกายเข้มแข็งสุขภาพสมบูรณ์ มีความกระตือรือร้น อยากรู้อยากเห็น มีลักษณะเหนือกว่าผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ปฏิบัติงาน มีลักษณะเป็นนักกลยุทธ์ มีความอดทนทำงานหนักอยู่เสมอ มีความยุติธรรม และมีมนุษยสัมพันธ์ดี

จากคุณลักษณะผู้นำที่ดีที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เป็นคุณลักษณะที่จำเป็นจะต้องมีอยู่ในตัวผู้บริหารหรือผู้นำในองค์กร เพราะการเป็นผู้นำที่ดีนั้น ต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถรอบด้าน เป็นที่ยอมรับของบุคคลในองค์กร มีทักษะการติดต่อสื่อสาร มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สิ่งเหล่านี้มีส่วนในการสร้างศรัทธา ความเลื่อมใสให้แก่ผู้ร่วมงานและบุคคลทั่วไป และยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งที่จะนำองค์กรหรือหน่วยงานนั้นๆ ไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้และความเจริญก้าวหน้าในอนาคต

2.6 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดความเป็นผู้นำ

การวัดความเป็นผู้นำ มีผู้สร้างเครื่องมือวัดความเป็นผู้นำในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

ชวนใจ คำวัฒนา (2537: 48-51) ได้ศึกษาผลการใช้กลุ่มฝึกอบรมที่มีต่อความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยได้สร้างแบบทดสอบวัดความเป็นผู้นำเป็นข้อความให้นักเรียนเลือกตอบ ใช่ หรือ ไม่ใช่ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 1 และ 0 ตามลำดับ

ดวงเนตร ไพบูลย์ (2541: 47-48) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบและสถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยได้สร้างแบบวัดความเป็นผู้นำเป็นแบบสถานการณ์สมมติ โดยมีคำตอบให้เลือก 3 คำตอบ มีการให้คะแนนเป็น 3 2 และ 1

สุภิญญา เลี้ยววนิชย์ (2545: 39) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์ปัญญาทางอารมณ์กับลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยได้สร้างแบบวัดความเป็นผู้นำเป็นมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 4 ระดับ มีการให้คะแนนเป็น 3 2 1 และ 0 โดยมีการแปลความหมาย คือ มีพฤติกรรมตรงตามข้อความทุกครั้ง มีพฤติกรรมตรงตามข้อความส่วนใหญ่ มีพฤติกรรมตรงตามข้อความบางครั้ง ไม่มีพฤติกรรมนั้นเกิดขึ้น ตามลำดับ

วิมลพร เจริญทรัพย์านนท์ (2545: 70) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความเชื่อมั่นในตนเองและความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยวิธีวิเคราะห์แบบสหสัมพันธ์คานอนิคอล โดยสร้างแบบสอบถามด้านความเป็นผู้นำ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 4 ระดับ คือ ทุกครั้ง เกือบทุกครั้ง บางครั้ง ไม่เคย โดยมีการให้คะแนนเป็น 3 2 1 และ 0 ตามลำดับ

ธวัชชัย ทาทอง (2546: 87) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถภาพสมองด้านการประเมินค่าทางภาษาในผลการคิดตามทฤษฎีโครงสร้างทางสมองของกิลฟอร์ดกับบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ

ของนักเรียนนายสิบ โรงเรียนนายสิบทหารบก โดยสร้างแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 4 ระดับ คือ จริง จริงเป็นส่วนใหญ่ จริงน้อย ไม่จริง โดยมีการให้คะแนนเป็น 3 2 1 และ 0 ตามลำดับ

ซิณธรประภา จำเนียรกุล (2547: 34-36) ได้ทำการศึกษาความรู้และภาวะผู้นำด้านการทำงานเป็นกลุ่ม ของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการฝึกกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ โดยสร้างแบบสังเกตทักษะภาวะความเป็นผู้นำด้านการทำงานเป็นกลุ่ม โดยมีการให้คะแนนเป็น 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับ

ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือวัดความเป็นผู้นำประเภทแบบสอบถาม ให้ผู้ตอบรายงานตนเอง โดยมีข้อความทางบวก ข้อความเป็นกลาง และข้อความทางลบ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ที่พัฒนาจากเครื่องมือวัดความเป็นผู้นำของ ริณรพี เจริญทรัพย์านนท์ โดยปรับปรุงข้อคำถาม และระดับการวัด เพื่อความสะดวกรวดเร็ว ง่ายต่อการใช้งาน และเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาค้นคว้า

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง

3.1 ความหมายของความมีวินัยในตนเอง (Self Discipline)

คำว่า “วินัย” (Discipline) นั้นมีความหมายที่อธิบายกันไว้หลากหลายดังนี้

ออสซูเบล (Ausubel. 1968: 459-460) ให้ความหมายของวินัย หมายถึง วัฒนธรรมของสังคมซึ่งทุกคนต้องเรียนรู้และปฏิบัติตามเพื่อการอยู่ร่วมกัน การปลูกฝังวินัยจึงเป็นสิ่งสำคัญและควรกระทำตั้งแต่เยาว์วัย และได้กล่าวถึงความมีวินัยในตนเองว่า หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลนั้นแสดงออกมาตามจิตสำนึกของตนซึ่งจะมีหน้าที่ คือ

1. เป็นการอบรมนิสัยและการฝึกคนให้มีพฤติกรรมที่เป็นมาตรฐาน
2. ทำให้บุคคลนั้นมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของตน คือ สามารถที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม เชื้อมั่นในตนเอง ฟังตนเองได้ รู้จักควบคุมอารมณ์และมีความอดทน
3. เกิดจากมโนธรรมภายในจิตใจ ที่มาจากการสะสมประสบการณ์ และมีการพัฒนาไปตามลำดับ
4. สร้างความมั่นคงทางอารมณ์ให้แก่ผู้ปฏิบัติ เพราะกฎเกณฑ์ต่างๆที่สังคมยอมรับ จะเป็นกรอบแนวคิด ที่บุคคลนั้นใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนให้เหมาะสม และแนวความคิดนี้ก็จะพัฒนาจนกลายเป็นวินัยในตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537: 4-5) ให้ความหมายของวินัย หมายถึง การควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับระเบียบแบบแผน และขนบธรรมเนียม

ประเพณีอันดีงาม เพื่อความสงบสุขในชีวิตของตน และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม วินัยยังสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. วินัยภายนอก หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งประพฤติปฏิบัติโดยเกรงกลัวอำนาจหรือการถูกลงโทษ เป็นการปฏิบัติที่บุคคลดังกล่าวไม่มีความเต็มใจตกอยู่ในภาวะจำยอมถูกควบคุม
2. วินัยในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเลือกข้อประพฤติปฏิบัติสำหรับตนขึ้นโดยสมัครใจ ไม่มีใครบังคับหรือถูกควบคุมจากอำนาจใดๆ และข้อประพฤติปฏิบัตินี้ต้องไม่ขัดกับความสงบสุขของสังคม

วินัยทั้งสองประเภทนี้มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ วินัยภายนอกเป็นสิ่งที่จำเป็นในกรณีต้องการเสริมสร้างปลูกฝังลักษณะอย่างหนึ่งโดยรวดเร็ว สำหรับวินัยในตนเองนั้นเป็นผลต่อเนื่องมาจากวินัยภายนอก ทำให้การเสริมสร้างวินัยประเภทนี้ต้องใช้ระยะเวลานาน ซึ่งส่วนใหญ่จะเกิดกับบุคคลในวัยผู้ใหญ่ วินัยดังกล่าวเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะปรากฏติดตัวบุคคลนั้นๆ ไปโดยตลอด วินัยในตนเองจึงมีความสำคัญและต้องการให้เกิดขึ้นมากที่สุดสำหรับกลุ่มคนในสังคม

ไพโรจน์ สมงาม (2541: 39) กล่าวว่า วินัย คือ โครงสร้างของความเป็นคนควบคุม (Control) สิ่งที่ดี จะได้ไม่ต้องเสียหาย เพราะความไม่ดี ซึ่งเป็นสิ่งที่ตรงกันข้าม รู้จักขอบเขตของตนเอง เอาชนะอะไรก็ได้แต่อย่าทำให้เอาชนะตนเองเป็นชัยชนะที่ดีที่สุด ก็หมายความว่า รู้คุณค่าของความเป็นคนของตัวเองและของผู้อื่น

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2541: 61) กล่าวว่า วินัย คือ สมรรถภาพในการควบคุมพฤติกรรมให้เป็นไปตามความประสงค์ ซึ่งในที่นี้มีความหมายว่า ต้องควบคุมกาย วาจา ใจ และพฤติกรรมทั้งหมดของคนให้ดำรงอยู่ หรือเคลื่อนไหวอย่างมีวินัยหรือมีแบบแผน ที่เหมาะสมที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น

มาลี จุฑา (2542: 281) ให้ความหมายของวินัย หมายถึง การปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ ธรรมเนียม ประเพณี สถาบัน ตลอดจนคำสั่งของครู อาจารย์ และผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้อง

ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 1077) ให้ความหมายของวินัย หมายถึง ระเบียบแบบแผน และข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ

วินัยในตนเอง (Self Discipline)

คำว่า “วินัยในตนเอง” (Self Discipline) นั้นมีความหมายที่อธิบายกันไว้หลากหลายดังนี้

วินเซนต์ (Vincent. 1961: 42-43) ให้ความหมายของวินัยในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลไม่กระทำการใดๆ อันจะเป็นผลให้เกิดความยุ่งยากต่อตนเองในอนาคต บุคคลที่มีวินัยแห่งตน

นั่นจะเป็นบุคคลที่รู้จักการบังคับใจตนเอง ตั้งใจและไม่คิดเอาเปรียบเมื่อทำงานเป็นหมู่คณะ สามารถรักษาความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันให้อยู่ในระดับที่ดี รู้จักการดำเนินการอย่างได้ผลแก่ส่วนรวม รู้จักควบคุมตนเองให้เป็นไปตามความต้องการ และรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่

อิงลิช และอิงลิช (ภัทรา พาชัยยุทธ. 2547: 11; อ้างอิงจาก English; & English. 1968: 487) ให้ความหมายของวินัยในตนเอง หมายถึง เป็นลักษณะของการนำตนเอง การควบคุม หรือการบังคับตนเอง โดยอาศัยแรงจูงใจที่สัมพันธ์กับอุดมคติที่บุคคลสร้างขึ้นสำหรับตนเอง หรือเป็นการควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามความตั้งใจ

กู๊ด (Good. 1973: 525) ให้ความหมายของวินัยในตนเอง หมายถึง การควบคุมพฤติกรรมของบุคคล มิใช่การบังคับจากภายนอก แต่เป็นอำนาจอันเกิดจากการเรียนรู้หรือการยอมรับในคุณค่า ซึ่งทำให้บุคคลสามารถบังคับพฤติกรรมได้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2527: 59) ให้ความหมายของวินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะให้รางวัลตนเองเมื่อตนทำดี และลงโทษตนเองเมื่อทำชั่ว ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการควบคุมหรือความสามารถที่จะยับยั้งเป็นตัวของตัวเอง

ฉันทนา ภาคบกข และคนอื่นๆ (2539: 4) ให้ความหมายของวินัยในตนเอง หมายถึง คุณลักษณะทางจิตหรือจิตลักษณะ และพฤติกรรมที่นำไปสู่การปฏิบัติตามระเบียบหรือข้อตกลง เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม โดยไม่ต้องได้รับการควบคุมดูแลจากผู้อื่น เนื่องจากสามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมตามที่มุ่งหวังไว้ได้

กระทรวงศึกษาธิการ (2542: 26) ให้ความหมายของวินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถในการควบคุมตนเอง ทั้งในด้านอารมณ์ และความประพฤติที่ไม่ขัดกับกฎเกณฑ์ข้อบังคับของสังคม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (ม.ป.ป.: 6) ให้ความหมายของวินัยในตนเอง หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่ช่วยให้สามารถควบคุมตนเองและปฏิบัติตามระบบระเบียบเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า วินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุม การกระทำของตนเอง ในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม เพื่อประโยชน์ของตนเอง และของส่วนรวม โดยไม่ต้องอาศัยข้อบังคับ หรือการลงโทษ วินัยในตนเองนั้นเป็นวินัยที่สมควรปลูกฝัง ให้เกิดมากที่สุด เนื่องจากเป็นวินัยที่เกิดขึ้นแล้วจะติดตัวบุคคลนั้นๆ ไปโดยตลอด

3.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง

ได้มีผู้อธิบายการเกิดวินัยในตนเอง โดยใช้ทฤษฎีต่างๆ ดังต่อไปนี้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2527: 62-64) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการเกิดวินัยในตนเองไว้ 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีการเกิดวินัยในตนเองของเมารเอร์ และทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรมของเพกและฮาวิกเฮอร์ (Peck; & Havighurst) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการเกิดวินัยในตนเองของเมารเอร์ กล่าวว่า การเกิดวินัยในตนเองของแต่ละบุคคลนั้น นักทฤษฎีจิตวิทยาเชื่อว่าจะต้องมีพื้นฐานมาตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งโตขึ้นมานั้น สิ่งสำคัญเริ่มจากความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับบิดา มารดา หรือผู้เลี้ยงดู อันจะเป็นแนวทางนำไปสู่การให้แรงเสริมตน หรือความสามารถควบคุมตนเองเมื่อโตขึ้น ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1.1 เริ่มต้นที่การที่ทารกได้รับการบำบัดความต้องการ เช่น หิวก็ได้ดื่มนม เมื่อทารกได้รับการบำบัดความต้องการก็จะรู้สึกสบาย พอใจและมีความสุข ความรู้สึกนี้ของทารกจะรุนแรงมากและติดตรึงอยู่ในสำนึกของทารกไปจนเติบโตขึ้น

1.2 ความรู้สึกพอใจและมีความสุข จากการที่ได้รับการบำบัดตามความต้องการ ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกับการปรากฏตัวของบิดา มารดา หรือผู้เลี้ยงดู

1.3 ความสุขความพอใจของเด็กที่เกิดจากการได้รับการถ่ายทอดต่างๆ จะถ่ายทอดมายังมารดา ทำให้การปรากฏตัวของมารดาก่อให้เกิดความสุขความพอใจแก่เด็ก

1.4 การอบรมสั่งสอนของบิดา มารดา หรือผู้เลี้ยงดู ทำให้เด็กยอมรับการสั่งสอน และเกิดการเรียนรู้

1.5 เด็กเกิดความสุขความพอใจได้เอง โดยความสุขความพอใจที่เกิดขึ้นนี้มีลักษณะเป็นการให้รางวัล และชมเชยตนเอง โดยไม่หวังผลจากภายนอก

เมารเอร์เชื่อว่าความสามารถในการให้รางวัลตนเองนี้ เป็นลักษณะที่แสดงถึงการบรรลุวุฒิภาวะทางจิตใจของบุคคลนั้น โดยจะปรากฏขึ้นในเด็กปกติที่อายุประมาณ 8-10 ขวบ และจะพัฒนาต่อไปจนสมบูรณ์เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ดังนั้นผู้ที่บรรลุวุฒิภาวะทางจิตอย่างสมบูรณ์ จึงเป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะควบคุมตนให้ปฏิบัติอย่างมีเหตุผลในสถานการณ์ต่างๆ

ทฤษฎีการเกิดวินัยในตนเองของเมารเอร์ เป็นพื้นฐานของการเกิดวินัยในตนเอง ที่มาจากการเลี้ยงดู การให้ความรัก และความผูกพัน จนเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติตามคำสั่งสอน เกิดการเลียนแบบ เกิดการเรียนรู้และพัฒนาจนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง

2. ทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรมของเพกและฮาวิกเฮอร์ (Peck and Havighurst) เชื่อว่าการควบคุมของอีโก้ (Ego-Control) และการควบคุมของซูเปอร์อีโก้ (Super-Ego) ร่วมกันช่วยให้เกิดความต้องการแสดงพฤติกรรมเพื่อผู้อื่นอย่างสมเหตุสมผล แต่พลังในการควบคุมอีโก้ และซูเปอร์อีโก้

ของแต่ละบุคคล ไม่เท่ากัน จึงสามารถจำแนกลักษณะของบุคคลออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

2.1 พวกปราศจากจริยธรรม (Amoral Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมอีโก้ และซูเปอร์อีโก้ที่น้อยมาก โดยบุคคลจะเป็นผู้ที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เห็นแก่ตัว ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ และกระทำต่าง ๆ อย่างไม่ไตร่ตรอง บุคคลประเภทนี้ถูกควบคุมโดยความเห็นแก่ตัวของตนเอง

2.2 พวกเอาแต่ได้ (Expedient Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมอีโก้ที่น้อย แต่พลังควบคุมซูเปอร์อีโก้มากขึ้น แต่ก็ยังจัดอยู่ในประเภทปานกลางค่อนข้างน้อย บุคคลประเภทนี้จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และกระทำทุกอย่างเพื่อความพอใจ และผลได้ของตนเอง เป็นคนที่ไม่จริงจัง จะยอมอยู่ใต้การควบคุมของผู้มีอำนาจถ้าจะทำให้เขาได้รับผลที่ต้องการได้ ลักษณะนี้จะปรากฏตั้งแต่วัยเด็กตอนต้น และในคนบางประเภทจะติดตัวไปจนตลอดชีวิต

2.3 พวกชอบคล้อยตาม (Conforming Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโก้ที่น้อยเหมือนคน 2 ประเภทแรก แต่มีพลังควบคุมของซูเปอร์อีโก้มากกว่า คืออยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก คนพวกนี้จะยึดพวกพ้องเป็นหลัก และคล้อยตามผู้อื่นโดยไม่ต้องไตร่ตรอง บุคคลประเภทนี้อยู่ภายใต้การควบคุมของสังคมและกลุ่ม

2.4 พวกตั้งใจจริงแต่ขาดเหตุผล (Irrational – Conscientious Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโก้ในระดับปานกลาง แต่มีพลังควบคุมของซูเปอร์อีโก้มากจะเป็นผู้ที่ยอมรับกฎเกณฑ์และค่านิยมทางสังคมเข้าไปเป็นลักษณะของตนเอง จะเป็นผู้ที่ทำตามกฎเกณฑ์และกฎหมายอย่างยึดมั่น และมีศรัทธา เป็นผู้ที่ถูกควบคุมโดยค่านิยมและปทัสฐานของสังคม แต่บุคคลประเภทนี้ก็ยังเป็นผู้มีการทำตามกฎอย่างเคร่งครัดโดยเห็นว่ากฎเกณฑ์เป็นของศักดิ์สิทธิ์แม้จะก่อให้เกิดผลเสียหายแก่ผู้อื่นก็ไม่สนใจ บุคคลประเภทนี้จะเป็นผู้ที่เป็นหลักของชุมชน เพราะมีความมั่นคงในความเชื่อและการกระทำ คนอื่นเห็นได้ง่าย แต่ขาดความยืดหยุ่นอย่างมีเหตุผลของคนประเภทนี้ จึงยังเป็นคนประเภทที่ไม่สมบูรณ์ทางจริยธรรม

2.5 พวกเห็นแก่ผู้อื่นอย่างมีเหตุผล (Rational – Altruistic Person) คือบุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโก้มาก และในขณะเดียวกันก็มีพลังควบคุมของซูเปอร์อีโก้มากด้วย ซึ่งทำให้เกิดความสมดุลระหว่างการทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม และความสมเหตุสมผลโดยยึดการเห็นแก่ผู้อื่นทั่วไปเป็นหลัก บุคคลประเภทนี้จะมีความสามารถควบคุมตนเองอย่างมีเหตุผลมิได้ตกอยู่ใต้อิทธิพลของกลุ่มในสังคม หรืออยู่ใต้อิทธิพลของกฎเกณฑ์อย่างปราศจากเหตุผล แต่เป็นผู้ที่ตระหนักถึงผลของการกระทำของตนเองที่มีต่อผู้อื่นก่อนจะทำอะไรต้องพิจารณาอย่างมีเหตุผลเพื่อผู้อื่นพร้อมที่จะร่วมมือกับสังคม มีความรับผิดชอบและให้ความเคารพเพื่อนมนุษย์โดยทั่วไป มีความต้องการที่จะเสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม บุคคลประเภทนี้มีไม่มากนักในแต่ละสังคม แต่นักทฤษฎีทั้งสอง เชื่อว่าเป็นบุคลิภาพที่พัฒนาถึงขีดสูงสุดของมนุษย์

ทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรมของเพกและฮาวิกเฮอร์ เป็นการแยกแยะตามบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีความสามารถในการควบคุมตนเองต่างกัน จริยธรรมจึงมีส่วนช่วยในการควบคุมตนให้มีลักษณะสมบูรณ์มากที่สุด

สุรชาติ สังขรุ่ง (2532: 60-62) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการสร้างวินัยและจริยธรรมแบบสามมิติ

1. การสร้างศรัทธา หมายถึง จะให้คนมีวินัยจริยธรรมในเรื่องใดต้องสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นในเรื่องนั้นเสียก่อน เทคนิคของการสร้างศรัทธาใช้เทคนิคของกระบวนการทำค่านิยมให้กระจ่าง (Value Clarification) หรือ V.C. ซึ่งเป็นกระบวนการตรวจสอบของบุคคล ว่าสิ่งที่เขาเห็นมีค่าสำหรับตัวเขาหรือไม่ การให้คนเห็นคุณค่าหรือมีค่านิยมในเรื่องใดขึ้นอยู่กับการได้เลือกสรรสิ่งที่เคำพบเห็นด้วยตัวของเขาเองจนเห็นคุณค่าแล้วแสดงออกเป็นพฤติกรรม

2. การสร้างพฤติกรรมแบบอย่าง หลังจากเกิดศรัทธาแล้วก็ใช้อิทธิพลกลุ่ม ช่วยกำหนดพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่าง (Modeling) ให้ปฏิบัติ และกลุ่มยังทำหน้าที่ควบคุมให้มีการปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มอีกด้วย เทคนิคการสร้างพฤติกรรมแบบอย่างนี้เป็นแนวคิดของกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) หรือ S.L. ซึ่งถือว่าพฤติกรรมของคนเป็นผลมาจากพฤติกรรมการลอกเลียนแบบพฤติกรรมในสังคม

3. การปฏิบัติเป็นนิสัยเป็นแนวคิดของกระบวนการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) หรือ B.M. ซึ่งถือว่าพฤติกรรมของคนเป็นผลของความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ถ้าพฤติกรรมใดทำแล้ว ได้ผลเป็นที่น่าพอใจหรือบุคคลได้รับการเสริมแรงก็มีแนวโน้มจะแสดงพฤติกรรมนั้นอีกในสภาพสิ่งเร้าเดิมในทางตรงกันข้ามหากแสดงพฤติกรรมนั้นแล้วได้รับผลตอบแทนที่ไม่น่าพอใจหรือได้รับการลงโทษ ก็มีแนวโน้มไม่แสดงพฤติกรรมนั้นอีก ภายใต้สิ่งเร้าเดิม

มาลี จุฑา (2542: 285-286) กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างวินัยในตนเองไว้ว่า

ทฤษฎีของนักปรัชญาการศึกษากลุ่มปฏิบัติการณ์นิยม (Pragmatists) ที่เชื่อว่าเด็กจะเรียนรู้เมื่อเขายอมรับว่าจะปฏิบัติด้วยความสมัครใจ ดังนั้นถ้าเราต้องการให้เด็กมีพฤติกรรมหรือปฏิบัติตนอย่างไร จึงควรสร้างนิสัยให้เด็กกระทำในทางที่ถูกที่ควรด้วยความสมัครใจ จนกระทั่งถึงในระดับที่ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าเวลาใด ควรจะทำอะไรจึงจะถูกต้องและเหมาะสม ขั้นตอนการสร้างวินัยในตนเองมีดังนี้

1. มีความรู้สึกว่าเป็นผู้กระทำเอง (Sense of Agency) เด็กเริ่มรู้ตัวว่าตนเคลื่อนไหวร่างกายส่วนต่างๆ ของตนได้ เช่น จะคืบ คลาน หรือเกาะสิ่งต่างๆ

2. มีความรู้สึกว่าได้สิ่งใดที่ทำได้สิ่งใดทำไม่ได้ (Sense of Accountability) เนื่องจากประสบการณ์ต่างๆ ที่เด็กได้รับ เด็กจะรู้จักจำแนกได้ว่าการกระทำอย่างเดียวกันในกรณีหนึ่งทำได้แต่กรณีอื่นทำไม่ได้

3. ความรู้สึกรับผิดชอบ (Sense of Responsibility) จากการสังเกตเปรียบเทียบวิเคราะห์ และหาเหตุผลด้วยวิธีต่างๆ เด็กจะเกิดความรู้สึกว่าตนต้องรับผลของการกระทำของตน ถ้าตนทำความดีจะเกิดผลดีแก่ตน ถ้าทำสิ่งไม่ถูกต้องจะได้รับผลร้าย เด็กจะยินดียินดีรับผิดชอบในการกระทำของตน เป็นความรู้สึกที่จะทำให้เด็กทำตามระเบียบแบบแผนที่ต้องการ โดยไม่ต้องมีการบังคับ

4. มีความรู้สึกสำนึกในสิ่งที่ควรและไม่ควร (Conscience) คือ รู้จักรับผิดชอบชั่วดีในระดับที่แต่ละคนจะพึงไตร่ตรองตามกำลังสติปัญญา ความรู้สึกนี้เกิดขึ้นในจิตใจของแต่ละบุคคลเป็นความรู้สึกภายในเฉพาะตัว (Subjective Feeling) ดังนั้นความรู้สึกนี้ย่อมแตกต่างกันไปเป็นรายบุคคลแล้วแต่พื้นฐานการอบรม และสิ่งแวดล้อมที่จะพึงอำนวย ประสบการณ์ต่างๆ ให้เกิดการเรียนรู้ และสำนึกดังกล่าว เป็นความรู้สึกผิดชอบหรือมโนธรรม (Conscience) ของแต่ละบุคคล ในระยะนี้เด็กจะมีความรู้สึกรับผิดชอบในการกระทำต่างๆ ทั้งในด้านการงาน ด้านความประพฤติ ศีลธรรม และทางอื่นๆ เมื่อเด็กเกิดความรู้สึกผิดชอบชั่วดีแล้ว เด็กก็สามารถควบคุมตนเองได้เป็นอย่างดี

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเองที่กล่าวมานั้น การเกิดวินัยในตนเองของแต่ละบุคคลนั้นมีพื้นฐานตั้งแต่แรกเกิดและจะพัฒนาต่อไปจนสมบูรณ์เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ อันเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าการที่บุคคลได้รับการอบรมเลี้ยงดู เอาใจใส่จากบิดามารดา จนเกิดการเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติด้วยความเต็มใจ จนกระทั่งพัฒนาเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงเชื่อว่าการได้รับการฝึกวิชาทหารจะสามารถก่อให้เกิดความมีวินัยในตนเองแก่นักศึกษาวิชาทหาร และด้วยสภาพแวดล้อมของการฝึกของแต่ละชั้นปี และเจตคติที่แตกต่างกัน ก็ส่งผลถึงความมีวินัยในตนเองที่ต่างกัน

3.3 ความสำคัญของความมีวินัยในตนเอง

สุโท เจริญสุข (2519: 90) กล่าวว่า กองทัพต้องมีวินัยทหาร ครูก็มีวินัยครู นักเรียนก็มีวินัยสำหรับโรงเรียน และคนดีก็ล้วนต้องมีวินัย ที่ใดมีวินัยก็เรียบร้อย อยู่เย็นเป็นสุข วินัยจึงจำเป็นเหมือนกับการกินอยู่ และดำรงชีวิตทั้งที่บ้าน ที่โรงเรียน และในสังคม

แรมสมร อยู่สถาพร (2535: 48) กล่าวว่าความมีวินัยในตนเองเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะผู้ที่ประสบผลสำเร็จในชีวิต ผู้ที่มีความรับผิดชอบสูง มีจริยธรรมในตนเองสูงนั้นมักเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเองในด้านต่างๆ สูง เช่น ในด้านการทำงาน การตรงต่อเวลา การเคารพกฎระเบียบและวินัยของส่วนรวม รวมทั้งการมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน คนที่มีวินัยในตนเองจึงเป็นตัวจักรสำคัญที่จะช่วยให้สังคมหรือประเทศชาติเจริญรุ่งเรือง เพราะคนที่มีระเบียบวินัยในตนเองเหล่านี้ เมื่อไปอยู่ที่ใดก็จะทำให้สังคมนั้นๆ มีระเบียบแบบแผน พัฒนาไปในทางที่ประเทศชาติต้องการ อาจกล่าวได้ว่าคนที่มีระเบียบวินัยในตนเองคือคนที่มีคุณภาพที่ดี หน่วยงานใดถึงแม้จะมีแผนงานที่ดีมีเครื่องอำนวยความสะดวกพร้อม แต่ขาดกำลังคนที่มีวินัยในตนเองแล้วก็ไม่สามารถที่จะพัฒนาไปถึงเป้าหมาย

ที่ตั้งไว้ได้ ดังนั้นการฝึกตนเองให้เป็นผู้มีวินัยในตนเองหรือบังคับตนเองให้ได้นั้นจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะเป็นเบื้องต้นของความสำเร็จในชีวิต เป็นมงคลชีวิตสูงสุดประการหนึ่งในบรรดามงคลชีวิต 38 ประการตามมงคลสูตรที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537: 5-7) กล่าวถึงความสำคัญของวินัยต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านครอบครัว ก่อให้เกิดความเชื่อมั่น ไว้วางใจ และสัมพันธ์ภาพที่ดีภายในครอบครัว ลูกหลานที่เติบโตขึ้นมาจะมีบุคลิกภาพดี มีความมั่นคงทางจิตใจ กล้าที่จะเรียนรู้และปรับตัวในสิ่งใหม่ๆ อันจะเป็นกำลังคนที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ

2. ด้านสังคม เมื่อกลุ่มคนในสังคมมีการรักษาระเบียบวินัย เคารพกฎเกณฑ์ของสังคมร่วมกัน เช่น การช่วยกันรักษาสาธารณสมบัติ การเคารพและไม่ล่วงเกินสิทธิของผู้อื่น การปฏิบัติตามประเพณีแบบแผนปฏิบัติของสังคม ก็จะทำให้การดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันของบุคคลในสังคมเป็นไปอย่างสงบสุข

3. ด้านเศรษฐกิจ ในสภาพสังคมไทยปัจจุบันมีการดำเนินงานทางภาคธุรกิจอย่างรวดเร็ว โดยใช้เทคโนโลยีสื่อสารเป็นเครื่องมือ เวลาจึงเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งซึ่งผู้ดำเนินการทางธุรกิจจะต้องรักษาและใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุด นอกจากนั้นการมีวินัยในตนเองเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ในการดำเนินงานทางธุรกิจก็มีส่วนสำคัญที่จะทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศ มีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านการเมือง การที่ประชาชนในสังคมไทยมีความเคารพยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่นที่แตกต่างไปจากตน และตระหนักในสิทธิหน้าที่ของตนในระบบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย รวมทั้งการบริหารราชการแผ่นดินด้วยความซื่อสัตย์สุจริตของนักการเมืองฝ่ายรัฐบาล โดยมีพรรคฝ่ายค้านหมั่นตรวจสอบการบริหารงานของคณะรัฐบาลด้วยความตระหนักในหน้าที่

นิดดา หงษ์วิวัฒน์ (2541: 11) กล่าวถึงความสำคัญของการมีวินัยไว้ว่า พื้นฐานของสังคมจะแน่นหรือไม่นั้น ก็อยู่ที่คนในสังคมนั้นมีวินัยหรือไม่มีวินัย

วินัยสร้างความรับผิดชอบ

วินัยสร้างระเบียบแบบแผน

วินัยสร้างคนให้เป็นคนดี

วินัยสร้างคนให้เป็นคนเก่ง

คนที่มีวินัยนั้น จึงจะเป็นผู้มีความรับผิดชอบ คนที่รับผิดชอบเท่านั้นจึงจะเป็นผู้กล้าเผชิญกับอุปสรรคปัญหาประดามี และใช้สติไตร่ตรองแก้ปัญหาเพื่อให้บรรลุความรับผิดชอบ และผู้แก้ปัญหาบ่อยๆ เท่านั้นจึงจะนำมาซึ่งความเฉลียวฉลาด ดังนั้นวินัยจึงเป็นเรื่องสำคัญ ที่มีผลทั้งในเชิงเฉพาะและในเชิงกว้างสู่สังคมอีกด้วย

มาลี จุฑา (2542: 283) กล่าวว่า วินัยนั้นมีความสำคัญดังต่อไปนี้

1. วินัยช่วยสร้างและรักษาสภาพการณ์อันจำเป็นต่อความเจริญงอกงามของนักเรียน และความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียน ถ้านักเรียนไม่อยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียน การดำเนินงานในโรงเรียนจะเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น ในที่สุดผลเสียจะเกิดแก่ตัวนักเรียนเอง

2. วินัยเป็นเครื่องเตรียมตัวนักเรียนสำหรับการดำรงชีวิตในภายหน้า เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ต้องรับผิดชอบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและสมาชิกในครอบครัว การช่วยกันและร่วมมือกันในการแก้ปัญหา สังคม การมีวินัยเป็นการสร้างความรู้สึกรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (Sense of Responsibility) และรับผิดชอบต่อการกระทำต่างๆ ของตน อันจะนำผลมาสู่ตนเองและหมู่คณะของตนในอนาคต

3. วินัยเป็นเครื่องปลูกฝังการรู้จักควบคุมบังคับใจตนเองไปที่ละน้อย ซึ่งโรงเรียนมีหน้าที่ ปลูกฝังอบรมส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย โรงเรียนต้องทั้งฝึกอบรมและชี้แจงให้นักเรียนเห็นคุณค่าของความคิดความงาม และความจำเป็นที่จะต้อง ควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตนในทางที่ชอบจนเป็นนิสัย มีลักษณะนิสัยที่จะนำความเจริญมาสู่ตนเองและ สังคม ทั้งนี้ นักเรียนจะต้องรู้จักนำตนเองให้ประพฤติและปฏิบัติกรงานในทางที่ถูกที่ควร

ปรีชา ธรรมา (2545: 33) กล่าวว่า วินัยในตนเองมีความสำคัญยิ่ง หากปราศจากการมีวินัย ในตนเองแม้จะมีคุณธรรมหรือความรู้อันลุ่มลึกเพียงใด ก็ไม่สามารถจะยังผลอันพึงปรารถนาให้บังเกิดขึ้นได้ วินัยในตนเองเป็นส่วนที่สำคัญในการกระทำทุกอย่างให้เป็นผลสำเร็จ อันเป็นพฤติกรรมที่นำไปสู่ ความมุ่งหมาย การมีวินัยในตนเองนอกจากจะเป็นการกระทำเพื่อนำความรู้และคุณธรรมภายในตัวบุคคล ไปใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังเป็นการกระทำในอีกหลายประการด้วยกันได้แก่ ระเบียบ ของชีวิตให้ดำเนินไปด้วยความเข้าใจอันดี ให้บรรลุถึงความมุ่งหมายในชีวิต เป็นการกระทำที่ให้ความสำคัญกับสิ่งที่อยู่ไกลในอนาคต มีความดีงามมากกว่าสิ่งที่อยู่ใกล้ในขณะปัจจุบันและมีความดีงาม น้อยกว่า เป็นการกระทำเกี่ยวกับการระงับความรู้สึกชั่วเล่น การบังคับควบคุมขจัดความอยากได้และ การตัดพ้อความพึงพอใจออกไป เป็นการเสียสละความสุขสบายและความเพลิดเพลินใจเฉพาะหน้า ตลอดจนการพิจารณาเลือกกระทำในแนวทางที่ยากกว่าขณะมีแนวทางง่ายกว่าการเปิดโอกาสให้เลือก

คู่มือนักศึกษาวิชาทหารชายชั้นปีที่ 2 พ.ศ. 2548 (หน่วยบัญชาการกำลังสำรอง. 2548: 241) ได้ระบุถึงความสำคัญของวินัยทหารไว้ว่า

1. ทำให้ควบคุมเป็นปึกแผ่นมั่นคง
2. ทำให้ทหารปกครองบังคับบัญชากันได้
3. ทำให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียวกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
4. ทำให้มีความเข้มแข็งมีอำนาจเป็นที่เกรงขามของศัตรู
5. ทำให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ผลดี

6. ทำให้เป็นที่เชื่อถือและรักใคร่ของประชาชนพลเมือง

จากความสำคัญที่กล่าวมาแล้วนั้นชี้ให้เห็นว่าความมีวินัยในตนเองนั้นมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันเป็นอย่างมาก เพราะบุคคลที่มีวินัยในตนเองเป็นผู้ที่สามารถนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ โดยไม่ต้องอาศัยแรงจากภายนอกมากระทำ การมีวินัยในตนเองนอกจากจะทำให้การดำเนินชีวิตของตนเองเป็นไปอย่างราบรื่นแล้วนั้นก็ยังส่งผลต่อสังคมอีกด้วย กล่าวคือ วินัยทำให้คนรู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม ทำให้สังคมมีความสงบสุขอันจะส่งผลต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของประเทศชาติต่อไป

3.4 ลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง

บาร์ช (Baruch. 1949: 4-5) กล่าวว่า ผู้มีวินัยในตนเองมีคุณลักษณะดังนี้

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. มีความรับผิดชอบ
3. ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสังคม

ออสซูเบล (Ausubel. 1968: 459) กล่าวว่า ผู้มีวินัยในตนเองมีคุณลักษณะดังนี้

1. ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสังคม
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. พึ่งตนเองได้
4. ควบคุมอารมณ์ได้
5. อุดทน

วิกกินส์ (Wiggins. 1971: 289) กล่าวว่า ผู้มีวินัยในตนเองมีคุณลักษณะดังนี้

1. มีความรับผิดชอบมาก
2. มีความวิตกกังวลน้อย
3. มีความอดทน
4. ประพฤติตนอย่างมีเหตุผล

ซิดกมิลล์ สังข์ทอง (2535: 18-19) กล่าวว่า ผู้มีวินัยในตนเองมีคุณลักษณะดังนี้

1. มีความสามารถควบคุมอารมณ์
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. มีการตั้งเป้าหมาย
4. ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม
5. สามารถชะลอการได้รับความพึงพอใจ

6. สามารถคาดหวังผลกระทบที่เกิดขึ้นในอนาคต

ณัฐพร สตาภรณ์ (2540: 32) ได้สรุปพฤติกรรมที่บ่งชี้ความมีวินัยไว้ดังนี้

1. การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม
2. ความเชื่อมั่นในตนเอง
3. รับผิดชอบ
4. ความตั้งใจจริง
5. ความเป็นผู้นำ
6. ความอดทน

ฉันทนา ภาคบังกช และคนอื่นๆ (2542: 8) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของผู้มีวินัยในตนเอง ประกอบด้วยคุณลักษณะดังนี้

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. มีความรับผิดชอบ
3. มีความตั้งใจจริง
4. สามารถควบคุมตนเอง
5. เป็นผู้นำ
6. เคารพในสิทธิของผู้อื่น
7. มีเหตุผล

สมศักดิ์ ลินธุระเวชญ์ (2545: 110) ได้สรุปพฤติกรรมที่บ่งชี้ความมีวินัยไว้ดังนี้

1. สนใจใฝ่รู้
2. มีสติควบคุมตนเอง
3. รับผิดชอบ
4. มีเหตุผล
5. ซื่อสัตย์
6. ขยัน

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (ม.ป.ป.: 6) ได้สรุปพฤติกรรมที่บ่งชี้ความมีวินัยไว้ดังนี้

1. การควบคุมตนเองทางกายวาจาใจ
2. การยอมรับผลการกระทำของตนเอง
3. การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
4. การตรงต่อเวลา

5. ความมีเหตุผล

6. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามเกณฑ์สังคม

7. การเคารพสิทธิหน้าที่ของกันและกัน

จากการศึกษาเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการมีวินัยในตนเอง พบว่ามีผู้ที่กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเองไว้หลายท่าน ซึ่งคุณลักษณะบางประการอาจเหมือนกันและต่างกััน ดังนั้นจากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าคุณลักษณะของผู้ที่มีวินัยในตนเองที่ออสซูเบล (Ausubel. 1968: 459) กล่าวไว้ นั้น เป็นคุณลักษณะที่เหมาะสมกับความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิชาทหาร ซึ่งมีคุณลักษณะดังนี้คือ ปฏิบัติตนตามกฎหมายระเบียบของสังคม มีความเชื่อมั่นในตนเอง พึ่งตนเองได้ ควบคุมอารมณ์ได้ และมีความอดทน

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดความมีวินัยในตนเอง

การวัดความมีวินัยในตนเอง มีผู้สร้างเครื่องมือวัดความมีวินัยในตนเอง ในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้ จิตรา ชนะกุล (2539: 41-43) ได้ทำการศึกษาความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ กิจกรรมในวงกลมแบบกลุ่มย่อย โดยสร้างแบบวัดพฤติกรรมด้านความมีวินัยในตนเอง ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสังเกตโดยใช้ผู้สังเกตจำนวน 2 คนคือ ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองตามคุณลักษณะที่ระบุไว้ ก็จะให้คะแนน 1 และ ให้ 0 คะแนนเมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมออกมา

อรรวรรณ พาณิชปฐมพงศ์ (2542: 42) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมด้านความมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โดยสร้างแบบวัดพฤติกรรมด้านความมีวินัยในตนเอง ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 3 ระดับ คือ ประจํา บางครั้ง ไม่เคย โดยมีการให้คะแนนเป็น 2 1 และ 0 ตามลำดับ

สินีนาง สุทธิจินดา (2543: 59-60) ทำการศึกษาวินัยในตนเองของนักเรียนสาขาวิชาพลศึกษา โรงเรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร โดยสร้างแบบสอบถามวินัยในตนเอง ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ คือ บ่อยที่สุด บ่อย บางครั้ง น้อยครั้ง ไม่เคยเลย โดยมีการให้คะแนนเป็น 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับ

ชัยวิชิต เขียวชนะ (2548: 74-83) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบวัดความมีวินัยในตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่สาม : กรณีศึกษาจังหวัดนครนายก โดยได้สร้างแบบวัดจากแนวคิดของ ออสซูเบล (Ausubel. 1968) ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสถานการณ์ 3 ตัวเลือกและวัดความมีวินัยในตนเองทั้งหมด 5 ด้าน คือ ด้านความอดทน ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านความรับผิดชอบ ด้านการควบคุมอารมณ์

และการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม โดยมีการให้คะแนน 3 ระดับ คะแนน คือ 1 2 และ 3

รังษิพร จันทรกุลม (2547: 59) ได้ทำการศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และควมมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนเรื่องพุทธธรรมเพื่อชีวิตและสังคม โดยการสอนแบบเทคนิค ทีจีที กับการสอนแบบเทคนิคศึกษากฎนี้ตัวอย่าง โดยได้พัฒนาแบบสอบถาม วัดควมมีวินัยในตนเองของ การัญญา มีพลัง ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 4 ระดับ คือ บ่อยที่สุด บ่อย นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย โดยมีการให้คะแนนเป็น 4 3 2 และ 1 ตามลำดับ

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือวัดควมมีวินัยในตนเอง ประเภทแบบสอบถาม ให้ผู้ตอบรายงานตนเอง สร้างขึ้นตามตามลักษณะควมมีวินัยในตนเองของ ออซูเบล (Ausubel. 1968) มีข้อความทางบวก ข้อความเป็นกลาง และข้อความทางลบ ที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ เนื่องจากมีความสะดวกรวดเร็ว ง่ายต่อการใช้งาน และเพื่อความเหมาะสม กับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาค้นนี้

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธาณณะ

4.1 ความหมายของจิตสาธาณณะ

มีผู้ให้ความหมายคำว่า “จิตสำนึก” (Consciousness) ไว้ดังนี้

โกลฟ์ (Gove. 1993: 482) ได้ให้ความหมายของ จิตสำนึกว่า หมายถึง สถานการณ์ หรือกิจกรรมที่แสดงถึงคุณสมบัติ หรือลักษณะเฉพาะของความรู้สึก อารมณ์ ความปรารถนา ความคิด หรือความรู้สึกที่เป็นไปได้ภายในจิตใจ บางสิ่งตามธรรมชาติเป็นลักษณะพิเศษทางกายภาพ

เดโช สอนานนท์ (ม.ป.ป.: 55) ได้ให้ความหมายของ จิตสำนึกไว้หลายทางด้วยกัน แต่ความหมายหนึ่งคือ ลักษณะของบุคคลที่ตอบโต้ต่อสิ่งที่อยู่รอบตัว ในอาการตระหนักรู้ สัมผัส ความรู้สึก ความคิด และการต่อสู้ดิ้นรนของตัวเองได้ หรือพูดง่ายๆ ว่า คือ ลักษณะของบุคคล ที่ทำอะไรไปอย่างไรไม่รู้ตัวไม่ได้ใจลอย หรือทำลงไปในขณะที่เกิดอารมณ์วูบ หน้ามืด ขาดสติยับยั้ง

จรรจา สุวรรณทัต และคนอื่นๆ (2539: 11) ได้ให้ความหมายว่า ความสำนึก หมายถึง การรับรู้ หรือการที่บุคคลมีความรู้ในสิ่งต่าง ๆ การรับรู้หรือความสำนึกของบุคคลนี้ จัดเป็นขั้นต้นของกระบวนการทางจิตหลายประเภทเป็นต้นว่า กระบวนการของการรับนวัตกรรม และกระบวนการเกิดทัศนคติ

สุพจน์ ทวยแก้ว (2546: 46) จิตสำนึก (Consciousness) หมายถึง สภาวะจิตใจ ที่เกี่ยวกับความรู้สึกความคิดความปรารถนาต่าง ๆ สภาวะจิตใจดังกล่าวเกิดความรับรู้ ซึ่งมีความหมาย เหมือนกับคำว่า การรู้ตัว (Awareness) อันเป็นผลจากการประเมินค่า การเห็นความสำคัญ ซึ่งเป็น สิ่งที่ได้มาจากทัศนคติ (Attitude) ความเชื่อ (Beliefs) ค่านิยม (Values) ความเห็น (Opinion) ความสนใจ (Interests) ของบุคคล

จิตสาธารณะ (Public Mind)

จิตสาธารณะ (Public Mind) เป็นศัพท์ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบันแต่ มีการใช้คำที่แตกต่างกันออกไป ได้แก่ จิตสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness) การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม, จิตสำนึกต่อสังคม, ความสำนึกทางสังคม, จิตสำนึกต่อส่วนรวมหรือจิตสำนึกต่อสาธารณสมบัติ เป็นต้น ซึ่งคำเหล่านี้มีความหมายใกล้เคียงกันดังมีผู้ให้ความหมายต่อไปนี้

ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ และคนอื่นๆ (2540) ได้ให้ความหมาย จิตสำนึกสาธารณะ หรือ จิตสำนึกต่อส่วนรวม หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจของบุคคลเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่า หรือการให้คุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมที่ไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งเป็นเจ้าของหรือเป็นสิ่งที่คนในสังคมเป็นเจ้าของร่วมกันเป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้จากความรู้สึกนึกคิดหรือพฤติกรรมกระทำที่แสดงออกมา

กนิษฐา นิทัศน์พัฒนา และคนอื่นๆ (2541: 8) ได้ให้ความหมายของ จิตสำนึกสาธารณะว่า เป็นคำเดียวกับคำว่า จิตสำนึกทางสังคม หมายถึง การตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกับตน

มัลลิกา มัติโก (2541: 5) หมายถึง ความรู้สึกและความคิดเห็นที่มีต่อปรากฏการณ์ในด้านต่าง ๆ ทางสังคม ได้แก่ มิติทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา ที่มีผลกระทบต่อดังกล่าวและสังคมโดยรวม ตลอดจนแนวทางแก้ไขสถานการณ์นั้นๆ

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2541: 57) กล่าวว่า การมีจิตสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness) ว่าเป็นจิตสำนึกที่จะทำให้เกิดพลังที่จะทำงานเพื่อส่วนรวม หรือผลักดันการเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้เป็นไปตามแนวทางที่ถูกต้อง จิตสำนึกสาธารณะนี้น่าจะเกิดขึ้นได้จากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในสังคม

จากบทความจิตสำนึกสาธารณะเส้นทางสู่ประชาสังคม (2542: 3-9) สรุปได้ว่า จิตสาธารณะ (Public Mind) หรือจิตสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness) คำว่า “สาธารณะ” หมายถึง กิจสมบัติ สิ่งของ สถานที่ ที่มีได้เป็นของปัจเจกบุคคลใด ทั้งยังอาจหมายรวมถึงความเป็นส่วนรวมและสังคมได้อีกโสดหนึ่งด้วย จิตสำนึกสาธารณะเป็นเพียงย่างก้าวแรกของเส้นทางสู่ “ความเป็นพลเมือง” อันหมายถึง ผู้ตื่นรู้ ตระหนักในสิทธิและความรับผิดชอบที่จะสร้างสรรค์สังคมส่วนรวมของคนสามัญ พลเมืองที่รัก เรียกร้องการมีส่วนร่วม และต้องการที่จะจัดการดูแลกำหนดชะตากรรมของตนและชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2542: 14) ได้ให้ความหมายจิตสาธารณะว่า เป็นการรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ

ชาย โพธิ์สีตา และคนอื่นๆ (2543: 13-14) ให้ความหมายของ จิตสำนึกสาธารณะ สมบัติ คือ การใช้สาธารณะสมบัติอย่างมีความรับผิดชอบ หรือการรับผิดชอบต่อสาธารณะสมบัติ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ

1. รับผิดชอบต่อสาธารณะสมบัติด้วยการหลีกเลี่ยงการใช้ และการกระทำที่เกิดความชำรุดเสียหายต่อสาธารณะสมบัตินั้นๆ รวมไปถึงการถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแล สาธารณะสมบัติในวิสัยที่สามารถทำได้

2. การเคารพสิทธิในการใช้สาธารณะสมบัติของผู้อื่นโดยการคำนึงว่าคนอื่นก็มีสิทธิในการใช้เช่นเดียวกัน จะต้องไม่ยึดสาธารณะสมบัตินั้นไว้เป็นของส่วนตัว และไม่ปิดกั้นโอกาสการใช้ประโยชน์ของผู้อื่น

หุทัย อาจปรู (2544: 37) ให้ความหมายจิตสำนึกสาธารณะว่า หมายถึง ความตระหนักของบุคคลถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ทำให้เกิดความรู้สึกราวปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคมต้องการเข้าไปแก้วิกฤติการณ์โดยรับรู้ถึงสิทธิควบคู่ไปกับหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อ สำนึกถึงพลังของตนเอง สามารถร่วมแก้ไขปัญหามาได้และลงมือกระทำ เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ โดยการเรียนรู้ และแก้ไขปัญหาร่วมกันกับคนในสังคม

นันทวัฒน์ ชุนชี (2546: 4) ธรรมนันทิกา แจ่มสว่าง (2547: 8) และ มุทิตา หวังคิด (2547: 7) ให้ความหมายของจิตสาธารณะว่า หมายถึง การรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม พิจารณาจากความรู้ความเข้าใจหรือพฤติกรรมที่แสดงออกใน 3 ลักษณะดังนี้

1. การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม วัดจาก

- 1.1 การดูแลรักษา ได้แก่ เมื่อมีการใช้แล้วเก็บให้อยู่ในสภาพดี

- 1.2 ลักษณะการใช้ ได้แก่ การใช้อย่างประหยัด การใช้อย่างทะนุถนอม และ การใช้ อย่างรู้คุณค่า

2. การถือว่เป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ วัดจาก

- 2.1 การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และเคารพกฎระเบียบที่กำหนด

- 2.2 การรับอาสาที่จะทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อส่วนรวม

3. การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม

3.1 การไม่ยึดครองของส่วนรวมนั้นมาเป็นของตนเอง

3.2 การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้สามารถใช้ของส่วนรวมนั้น

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปเป็นความหมายที่ใช้ในการวิจัยนี้ได้ว่า จิตสาธารณะ หมายถึง การแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการเสียสละประโยชน์ส่วนตน อีกทั้งมีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคม และรับผิดชอบต่อสาธารณะสมบัติ อันประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

1. การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำต่าง ๆ ที่ทำให้ สาธารณสมบัติเกิดความชำรุดเสียหาย โดยที่บุคคลตระหนักถึงคุณค่า ระลึกเสมอว่าตนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสาธารณสมบัตินั้น ๆ และเห็นความสำคัญของสาธารณสมบัติ ว่าต้องใช้อย่างประหยัด ทะนุถนอม และให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. การกระทำตามหน้าที่พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสาธารณสมบัติตามความสามารถที่ตนจะกระทำได้ โดยที่บุคคลกระทำตามหน้าที่และเคารพกฎระเบียบที่ได้ถูกกำหนดไว้ พร้อมทั้งเสียสละและขันอาสากระทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

3. การเคารพสิทธิในการใช้สาธารณสมบัติ โดยที่บุคคล ระลึกเสมอว่าต้องไม่นำสาธารณสมบัติต่าง ๆ มาครอบครองเป็นของตนเอง และบุคคลอื่นก็มีสิทธิใช้สาธารณสมบัติเช่นเดียวกันกับตน โดยต้องรู้จักแบ่งปันและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้เช่นกัน

4.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ

ฟาร์ริง (สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี. 2547: 16-17; อ้างอิงจาก Farthing. 1992: 9 - 20) ได้อธิบายแนวคิดของ เคลสตรอม (Kihlstrom. 1984) ว่าเป็นการแบ่งระดับจิตสำนึกโดยมีพื้นฐานมาจากการพิจารณาความคิดตน (Combination of Introspection) ทฤษฎีทางจิตวิทยา และงานวิจัยทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งระดับชั้นจิตสำนึกให้เห็นความแตกต่างของจิตสำนึกและจิตใต้สำนึกอย่างชัดเจน และได้อธิบายถึงการแบ่งระดับจิตสำนึกเป็น 3 ระดับ มีรายละเอียดดังนี้

1. จิตสำนึกชั้นความตระหนักภายนอก (Peripheral Awareness) เป็นจิตสำนึกชั้นต่ำสุด ยังไม่ถือว่าเป็นความตระหนัก (Awareness) ที่ชัดเจน ลักษณะของจิตสำนึกชั้นนี้ประกอบด้วย 2 ชั้น คือ

1.1 ความทรงจำระยะสั้น คือ เหตุการณ์ที่เราได้รับรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 เมื่อไม่นานนัก และได้ตีความเหตุการณ์นั้นแล้วอยู่ในความทรงจำระยะสั้น เป็นเพียงการจำชั่วขณะหนึ่ง เป็นเหตุการณ์ที่เราเคยตระหนักเมื่อไม่นานนัก และเหตุการณ์เหล่านั้นยังคงอยู่ในความทรงจำเป็นครั้งคราว พอจะเกิดความตระหนักได้ในบางขณะ เป็นข้อมูลจำนวนเล็กน้อยที่เราเก็บไว้ในลักษณะเตรียมพร้อมที่จะใช้

1.2 ความตระหนักต่อสิ่งเร้าชั่วขณะ คือ เหตุการณ์ที่เราได้รับรู้อยู่ในความทรงจำระยะสั้นและตระหนักต่อสิ่งเร้านั้น

2. จิตสำนึกขั้นต้น (Primary Consciousness) เป็นความสำนึกที่ความตระหนักต่อสิ่งเร้าต่างๆ ชัดเจนขึ้น มีการรับรู้ ความรู้สึก ความคิด ความทรงจำ เป็นการแสดงออกทางความคิดต่อวัตถุหรือเหตุการณ์ต่างๆ ลักษณะของจิตสำนึกขั้นต้นนี้ประกอบด้วย

2.1 ความตั้งใจจากการรับรู้ทางประสาทสัมผัส คือ สภาพที่มีความปรารถนาและจดจ่ออยู่กับการกระตุ้นประสาทสัมผัสทั้ง 5 ที่รับรู้ความรู้สึกและมีการเปลี่ยนแปลงความหมายอย่างมีความชัดเจนและเด่นชัดมากกว่าสิ่งอื่นในขณะเดียวกัน เป็นการตระหนักรู้เหตุการณ์รอบๆ ตัว ด้วยประสาทสัมผัสโดยอาศัยประสบการณ์เดิมและการคิด ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของความคิด เป็นระดับความเข้มข้นและเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของจิตสำนึก

2.2 ความรู้สึก หมายถึง ประสบการณ์ของอารมณ์เพียงชนิดเดียวเท่านั้น เช่น ดีใจ เสียใจ ซึ่งหากเป็นความหมายของคำว่า อารมณ์ (Emotion) จะใช้ในความหมายที่กว้างกว่า คือ เป็นการแสดงความรู้สึกต่างๆ อาจหลายชนิดรวม

2.3 การระลึกได้ หมายถึง การที่บุคคลสามารถบอกถึงสถานการณ์ต่างๆ จากความจำโดยไม่มีเหตุการณ์นั้นปรากฏตรงหน้า เป็นการฟื้นความทรงจำด้วยการนึก เป็นการฟื้นความทรงจำจากสิ่งของ บุคคล หรือเหตุการณ์ที่ตนเคยพบมาแล้วในอดีต ด้วยการเรียกสิ่งที่อยู่ในความทรงจำเก่าให้กลับคืนมาด้วยการนึกเอง

2.4 ความรู้สึกภายใน หรือ จินตภาพ เป็นการใช้ความคิดในคนเรา เป็นขั้นที่ก่อเกิดความเข้าใจในสิ่งต่างๆ เพื่อที่จะนำไปสื่อสารกับคนอื่นต่อไป

3. จิตสำนึกขั้นสะท้อน (Reflective Consciousness) เป็นการแสดงความคิดจากบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นำไปสู่การประเมินการปฏิบัติตนเองและวางแผนตัดสินใจในการปฏิบัติตนเองในอนาคต จิตสำนึกขั้นนี้ประกอบด้วย

3.1 การพิจารณาความคิดตนเอง เป็นการพิจารณาความคิดตน เป็นการมองดูภายในจิตใจ เช่น เราคิดกับตนเองว่า ฉันรับรู้อะไร กำลังรู้สึกอะไร กำลังคิดอะไร และเรากำลังหาคำตอบให้กับตนเอง นั่นแสดงว่าเรากำลังพิจารณาความคิดตนเอง เป็นการสังเกต พิจารณาถึงความคิดภายในของตน ซึ่งขึ้นอยู่กับหลักการและการสังเกตเฉพาะบุคคล มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้าที่ค่อนข้างแน่นอน เป็นการรายงานความรู้สึกที่ได้รับจากการกระตุ้นจากสิ่งเร้า

3.2 ความตระหนักของตนเอง เป็นภาวะจิตใจที่ไม่สามารถแยกออกเป็นความรู้สึกหรือความคิดเพียงอย่างเดียวที่โดดเด่นได้ ซึ่งเกิดจากเจตคติที่มีต่อสิ่งเร้า อันได้แก่ บุคคล สถานการณ์ กลุ่มสังคมและสิ่งต่างๆ ที่โน้มเอียงหรือพร้อมที่จะตอบสนองในทางบวกหรือทางลบ ที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์จะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างความตระหนัก (Awareness) กับ จิตสำนึก (Consciousness) และเจตคติ (Attitude)

สุพจน์ ทนายแก้ว (2546: 46) นักจิตวิทยาการศึกษา มีความเห็นพ้องต้องกันว่าจิตสำนึกเป็นคุณลักษณะทางจิตพิสัยที่ปรากฏหรือก่อรูปขึ้นในจิตใจของมนุษย์แต่ละคนภายหลังได้รับรู้ปรากฏการณ์หรือได้รับสิ่งเร้าจากภายนอกในเชิงสะสม กล่าวได้ว่าจิตสำนึกเป็นผลลัพธ์เชิงคุณลักษณะทางจิตใจของมนุษย์ที่ก่อรูปขึ้นผ่านกระบวนการการเรียนรู้ของบุคคล ซึ่งกระบวนการเรียนรู้นี้มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่

1. คุณลักษณะด้านพุทธิพิสัย หมายถึง การได้รับรู้ (Cognition) หรือการมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งต่างๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมผ่านประสาทสัมผัสต่าง ๆ ทำให้บุคคลรู้จักหรือระลึกถึงมีความเข้าใจสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินคุณค่าของสิ่งดังกล่าวได้ และนำไปสู่การก่อรูปของคุณลักษณะด้านจิตพิสัย

2. คุณลักษณะด้านจิตพิสัย หมายถึง ความรู้สึกทางจิตใจ (Affection) อันได้แก่การมีความสนใจหรือใส่ใจกับสิ่งดังกล่าว โดยมีปฏิกิริยาสนองตอบการเห็นหรือให้คุณค่าการจัดระบบของคุณค่าและสร้างเป็นคุณลักษณะนิสัยที่นำไปสู่คุณลักษณะทางด้านทักษะพิสัย

3. คุณลักษณะทางด้านทักษะพิสัย หมายถึง พฤติกรรม (Behavior) หรือการแสดงออกที่สามารถจะสังเกตรูปแบบความประพฤติได้อย่างชัดเจนที่เรียกว่า บุคลิกภาพ

จากแนวคิดที่กล่าวมาสรุปได้ว่า จิตสาธารณะเป็นพฤติกรรมที่เกิดจาก จิตสำนึกขั้นสะท้อน คือ การแสดงความคิดจากบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นำไปสู่การแสดงออก และการปฏิบัติเป็นพฤติกรรมที่ประกอบด้วย การพิจารณาความคิดตนเอง ที่เกิดจากการกระตุ้นจากสิ่งเร้า และเกิดความตระหนักของตนเองที่ไม่สามารถแยกออกเป็นความคิดหรือความรู้สึกเพียงอย่างเดียวได้ ซึ่งเกิดจากการมีเจตคติต่อสิ่งเร้า ดังนั้นผู้วิจัยจึงเชื่อว่าการได้รับการฝึกวิชาทหารจะสามารถก่อให้เกิดจิตสาธารณะแก่นักศึกษาวิชาทหาร และด้วยสภาพแวดล้อมของการฝึกของแต่ละชั้นปี และเจตคติที่แตกต่างกัน ก็ส่งผลถึงจิตสาธารณะที่ต่างกัน

4.3 ความสำคัญของจิตสาธารณะ

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในหลายข้อหลายตอนได้เน้นย้ำเรื่องของการสร้างจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนว่า “การศึกษาที่สมบูรณ์ต้องทำให้คนเกิดความรับผิดชอบที่จะใช้ความรู้และสติปัญญาเพื่อสร้างประโยชน์และความเจริญวัฒนาแก่บ้านเมืองและส่วนรวม” (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543ก: 75-76)

การที่มีคนมาอยู่รวมกันเป็นสังคมย่อมต้องมีความสัมพันธ์ในรูปแบบพึ่งพากัน คนในสังคมซึ่งมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันไป (ไพฑูริย์ วัฒนศิริธรรม; และสังคม สัญจร. 2543: 16-29) ซึ่งนอกจากจะมีผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว องค์กร และยังมีผลกระทบต่อชุมชน ทำให้เกิดปัญหาดังนี้

1. ชุมชนอ่อนแอ ขาดการพัฒนา เพราะต่างคนต่างอยู่ สภาพชุมชนเป็นเช่นไรก็ยังคงเป็นเช่นนั้น ไม่เกิดการพัฒนา และยิ่งนานไปก็มีแต่เสื่อมทรุดลง

2. อาชญากรรมในชุมชนอยู่ในระดับสูง

3. ขาดศูนย์รวมจิตใจ ขาดผู้นำที่นำไปสู่การแก้ปัญหา เพราะคนในชุมชนมองปัญหาของตัวเองเป็นเรื่องใหญ่ ขาดคนอาสาสมัครพัฒนา เพราะกลัวเสียทรัพยากรกลัวเสียเวลาหรือกลัวเป็นที่ครหาจากบุคคลอื่น

ในระดับชาติถ้าบุคคลในชาติขาดจิตสำนึกสาธารณะแล้วจะทำให้เกิด

1. วิกฤตการณ์ภายในประเทศบ่อยครั้ง และแก้ปัญหาไม่ได้ อาทิ วิกฤตเศรษฐกิจ สังคมขาดเสถียรภาพทางการเมือง การชุมนุมขับไล่รัฐบาลหรือผู้นำประเทศ

2. ประเทศชาติอยู่ในสภาพล้าหลัง เนื่องจากขาดพลังของคนในสังคม เมื่อผู้นำประเทศนำมาตรการใดออกมาใช้ก็จะได้ไม่ผล เพราะ ไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน

3. ประเทศชาติไร้เกียรติ ไร้ศักดิ์ศรี ทำให้ประชาชนในประเทศอื่นมองด้วยสายตาเหยียดหยามดูหมิ่นดูแคลนว่าเป็นประเทศด้อยพัฒนา

ในระดับโลกถ้าบุคคลขาดจิตสำนึก จะทำให้เกิดการเอาเปรียบระหว่างประเทศทำให้เกิดปัญหาในระดับต่างๆ ดังนี้

1. เกิดการสะสมอาวุธกันระหว่างประเทศ เพราะขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน กลัวประเทศอื่นจะโจมตี จึงต้องมีอาวุธที่รุนแรง มีอานุภาพในการทำลายล้างสูงไว้ในครอบครองเพื่อไว้ข่มขู่ประเทศอื่น และเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็มักมีแนวโน้มในการใช้ความรุนแรงของแสนยานุภาพทางการสงครามในการตัดสินใจปัญหา

2. เกิดการถล่มทลาย แย่งแย่งหรือครอบงำทางการค้าระหว่างประเทศ พยายามทุกวิถีทางเพื่อให้เกิดการค้าได้เปรียบทางการค้า ทำให้ประเทศที่ด้อยกว่าขาดโอกาสในการพัฒนาประเทศของตน

3. เกิดการรังเกียจเหยียดหยามคนต่างเชื้อชาติ ต่างเผ่าพันธุ์หรือต่างท้องถิ่น มองชนชาติอื่น เผ่าพันธุ์อื่นว่ามีความเจริญหรือมีศักดิ์ศรีด้อยกว่าเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ของตนเอง ดูถูกหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อชาติอื่น

สุพจน์ ทรายแก้ว (2546: 46) กล่าวว่า จิตสำนึกต่อส่วนรวมของสมาชิกสังคมเป็นคุณลักษณะทางจิตที่บุคคลในฐานะสมาชิกของสังคมทุกคนพึงจะต้องมี และเป็นสิ่งที่สังคมทุกคนจะต้องเสริมสร้างให้เกิดขึ้นในจิตใจของสมาชิกสังคมทั้งหมด

จากความสำคัญที่กล่าวมาสรุปได้ว่า จิตสาธารณะเป็นที่ทำให้คนรู้จักรับผิดชอบ ตระหนักถึงการกระทำของตนที่จะส่งผลกระทบต่อส่วนรวม และเสียผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้นเราจึงควรฝึกให้นักศึกษาวิชาทหารมีจิตสาธารณะ ที่มีความรับผิดชอบ และเสียสละต่อส่วนรวม

4.4 ลักษณะของผู้มีจิตสาธารณะ

ยุทธนา วรณปิติกุล และสุพิตา เริงจิต (2542: 181-183) กล่าวถึงบุคคลที่มีจิตสำนึกสาธารณะว่าต้องมีคุณลักษณะดังนี้

1. การทุ่มเทและการอุทิศตน สิทธิของพลเมืองจะต้องสอดคล้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม บุคคลไม่เพียงแต่ปฏิบัติตามสิทธิเท่านั้น แต่ต้องปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือให้บริการแก่บุคคลอื่น เพื่อพัฒนาสังคมด้วย อาทิ ถ้าต้องการให้ผู้แทนราษฎรมีความรับผิดชอบต่อความต้องการและประโยชน์ของประชาชน ประชาชนก็ต้องให้ความเอาใจใส่และติดตาม ไม่เพียงทำการหย่อนบัตรเลือกตั้งเท่านั้น ต้องเสียสละเวลาให้ในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการเมืองระดับท้องถิ่นและในสถาบันต่างๆ

2. เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล จากกระแสปัจเจกชนนิยม ส่งผลให้คนในสังคมมีลักษณะปิดกั้นตนเอง ไม่ไว้วางใจผู้อื่น เลือคบเฉพาะกลุ่มที่มีความเหมือนกันไม่สนใจการเมือง ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจของสังคมเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมเกิดข้อขัดแย้ง การยุติข้อขัดแย้งด้วยการฟังเสียงข้างมาก ไม่นำไปสู่ประโยชน์ของส่วนรวม ดังนั้นผู้มีจิตสำนึกสาธารณะต้องเป็นพลเมืองในฐานะที่เป็นเอกลักษณ์ทางการเมืองสมัยใหม่ มีความอดทน ตระหนักว่าการมีส่วนร่วมไม่ทำให้ได้อย่างที่ต้องการเสมอไป ต้องเคารพและยอมรับความแตกต่างที่หลากหลาย และหาวิธีอยู่ร่วมกับความขัดแย้งโดยการแสวงหาทางออกร่วมกัน การจำแนกประเด็นปัญหา การใช้เหตุผลในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การตัดสินใจ ต้องมีการพูดแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันให้มากที่สุด เพื่อหาข้อยุติ (Dialogue and Debates) สร้างการเข้าร่วมรับรู้ ตัดสินใจและฉันทกกำลัง (Political Dialogue) เพื่อให้เกิดการยอมรับจากทุกฝ่าย

3. คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม คนในสังคมต้องคิดถึงการเมืองในฐานะกิจการเพื่อส่วนรวมและเพื่อคุณธรรมมากขึ้น

4. การลงมือกระทำ การวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้สถานการณ์ดีขึ้นต้องลงมือกระทำ โดยเริ่มจากครอบครัวในการวางพื้นฐานให้การอบรมด้านจริยธรรมของพลเมือง สถาบันการศึกษาไม่เพียงเป็นสถานที่ฝึกทักษะและให้ความรู้ต้องรับช่วงต่อการสร้างค่านิยมที่เหมาะสมต่อจากครอบครัวรวมทั้งเครือข่ายสังคมที่เกิดขึ้น ระหว่างเพื่อนบ้าน ที่ทำงาน สโมสร สมาคมต่างๆ เชื่อมโยงบุคคลที่สนใจเรื่องของตนเข้าเป็นกลุ่มที่ใส่ใจผู้อื่น ช่วยดำรงรักษาประชาคม สังคม และกฎจริยธรรม รวมทั้งสถาบันที่มีอิทธิพลสูงต่อสังคม คือ สถาบันศาสนาและสื่อมวลชนนับว่ามีบทบาทสำคัญในการร่วมสร้างให้สังคมเข้มแข็ง

อนุชาติ พวงสำลี และวีรบุรณ วิสารทสกุล (เหตุย อจปฐ. 2544: 43; อ้างอิงจากอนุชาติ พวงสำลี; และวีรบุรณ วิสารทสกุล. 2540) ได้กล่าวถึงการมีจิตสำนึกสาธารณะซึ่งเรียกอีกคำหนึ่งว่า จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ว่าเป็นคุณลักษณะที่สำคัญและมีความหมายอย่างยิ่งในสังคม ทำให้เกิด

ประชาคม คือ เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งหมายถึงชุมชนแห่งสำนึก (Consciousness Community) ที่สมาชิกของชุมชนต่างเป็นส่วนหนึ่งของระบบโดยรวมที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

1. มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน คนในชุมชนต้องมองอนาคตร่วมกัน เรียนรู้และทำความเข้าใจร่วมกันโดยอาศัยการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ให้เห็นถึงสถานการณ์ แนวโน้มความเปลี่ยนแปลง พร้อมควบคู่ไปกับการปฏิบัติ

2. ประชาชนสำนึกถึงพลังของตนเองว่าสามารถร่วมแก้ไขเปลี่ยนแปลงสังคมได้ คือ การทำให้เกิดกลุ่มที่ให้ความสนใจต่อสาธารณะจำนวนมาก ทำให้เกิดความเข้มแข็งเป็นพลังทางสังคม ไม่รอคอยให้ผู้อื่นแก้ปัญหาให้กับตนเอง ซึ่งการที่บุคคลจะสำนึกถึงพลังของตนต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของสังคม (Civic Education)

3. ความรัก เอื้ออาทร สามัคคี การรวมกลุ่มของบุคคลในสังคมมีความหลากหลาย จึงจำเป็นต้องสร้างขึ้นบนฐานแห่งความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทรและความสามัคคี ความแตกต่างระหว่างบุคคลย่อมเกิดขึ้นได้ซึ่งความแตกต่างนี้ย่อมเป็นสิ่งดีและไม่จำเป็นต้องนำไปสู่ความแตกแยกเสมอไป ดังนั้นเงื่อนไขแห่งความรักสมานฉันท์จะเป็นส่วนเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมืออย่างมีพลัง

4. การเรียนรู้ที่มีการปฏิบัติร่วมกัน (Interactive Learning Through Action) สำนึกสาธารณะนั้นเป็นนามธรรมที่ไม่สามารถบังคับให้เกิดได้ ดังนั้นต้องสร้างเงื่อนไขและกิจกรรมร่วมกันที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนการพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่อง

5. การมีเครือข่ายและการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ สื่อสารและเครือข่าย เป็นส่วนที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นทางซึ่งทำให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะ

จากการศึกษาคุณลักษณะของผู้มีจิตสาธารณะสรุปได้ว่านั้น ผู้ที่มีจิตสาธารณะจะต้องเป็นผู้ที่รู้จักการเรียนรู้ในการที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ เข้าใจในสิทธิของตนเองและเคารพสิทธิของบุคคลอื่น มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองอันจะส่งผลต่อสังคมและสาธารณะสมบัติ อีกทั้งมีความคิดที่จะกระทำการต่างๆ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม

4.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดจิตสาธารณะ

การวัดจิตสาธารณะ มีผู้สร้างเครื่องมือวัดจิตสาธารณะ ในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

นฤทัย อาจปรุ (2544: 103-105) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิต และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง กับการมีจิตสำนึกสาธารณะ ของนักศึกษาพยาบาล เขตกรุงเทพมหานคร โดยสร้างเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีการให้คะแนนเป็น 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับ

นันทวัฒน์ ชุนชี (2546: 28) ทำการศึกษาการใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านสื่อหนังสือเรียน เล่มเล็กเชิงวรรณกรรมเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะในนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยสร้างแบบวัด จิตสาธารณะซึ่งมีลักษณะเป็นสถานการณ์ โดยมีคำตอบให้เลือกเป็นมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 3 ระดับ คือ ทำทุกครั้ง ทำบางครั้ง ไม่เคยทำเลย โดยมีการให้คะแนนเป็น 2 1 และ 0 ตามลำดับ

โกศล มีความดี (2547: 43-44) ได้ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการมีจิตสาธารณะ ของข้าราชการตำรวจ โดยได้สร้างแบบวัดจากแนวคิดของหุทัย อาจปูลุ และจันทร์จิรา มูลเมือง ซึ่งมี ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยมีการให้คะแนนเป็น 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับ

มุทิตา หวังคิด (2547: 40-42) ได้ศึกษาการฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยการนำเสนอ สถานการณ์ผ่านสื่อคอมพิวเตอร์ เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะในนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยสร้างแบบวัดจิตสาธารณะ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ คือ ทุกครั้ง บ่อยครั้ง บางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย โดยมีการให้คะแนนเป็น 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับ

ธรรมนันท์กา แจ้งสว่าง (2547: 34) ศึกษาเรื่องผลของการใช้โปรแกรมพัฒนา จิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยสร้างแบบวัด จิตสาธารณะซึ่งมีลักษณะเป็นสถานการณ์ โดยมีคำตอบให้เลือกเป็นมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 3 ระดับ คือ ทำทุกครั้ง ทำบางครั้ง ไม่เคยทำเลย โดยมีการให้คะแนนเป็น 2 1 และ 0 ตามลำดับ

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือวัดจิตสาธารณะ ประเภทแบบสอบถาม ให้ผู้ตอบ รายงานตนเอง โดยมีข้อความทางบวก ข้อความเป็นกลาง และข้อความทางลบ ที่มีลักษณะเป็น มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ เนื่องจากมีความสะดวกรวดเร็ว ง่ายต่อการใช้งาน และเพื่อความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาค้นคว้า

5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร

5.1 ความหมายของเจตคติต่อวิชาชีพทหาร

เจตคติหรือทัศนคติมีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “Aptus” แปลว่า นุ่มเอียงเหมาะสม (ศักดิ์ สุนทรเสถียร. 2531: 1) ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า Attitude และนำมาใช้ในความหมายว่า ท่าทีที่แสดงออกของบุคคลซึ่งบ่งถึงสภาพจิตใจ (Guralwik. 1970: 90) ยังมีผู้ให้ความหมายของ คำว่า “เจตคติ” ไว้ดังนี้

เทอร์สโตน (Thurston. 1968: 479) กล่าวว่า เจตคติเป็นตัวแปรทางจิตวิทยาชนิดหนึ่ง ไม่สามารถสังเกตเห็นโดยง่าย แต่เป็นความโน้มเอียงทางด้านจิตใจภายในแสดงออกให้เห็นได้

โดยพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากนั้นยังกล่าวว่าเจตคติเป็นเรื่องของความชอบ ไม่ชอบ ความลำเอียง ความคิดเห็นความรู้สึก และความเชื่อมั่นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ไทรแอนดิส (Triandis. 1971: 6-7) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกและอารมณ์ที่ประเมินจากความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ ซึ่งทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมตอบสนอง สิ่งเร้า หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องในทิศทางที่ประเมินไว้

กู๊ด (Good. 1973: 49) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกของคนที่มีความคิดเห็นต่อสิ่งต่างๆ รอบๆ ตัวในด้านความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยต่อสิ่งต่างๆ

เชดส์คัตต์ โฆวาลินส์ (2520: 38) กล่าวว่า เจตคติ เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ อันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ประสบการณ์ และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมในทิศทางหนึ่ง ทั้งในทางสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2529: 6) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกและท่าทีของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดๆ ส่งผลให้มีพฤติกรรมตอบสนองในลักษณะที่สอดคล้องกับความรู้สึกหรือท่าทีนั้น

ศักดิ์ สุทรเสถียร (2531: 3) กล่าวว่า เจตคติ เป็นการรวบรวมเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด ความเห็น (Opinion) ความเชื่อ (Beliefs) และความจริง (ซึ่งได้แก่ความรู้ต่างๆ) รวมทั้งความรู้สึก ซึ่งอาจเป็นการประเมินทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกันแล้วบรรยายให้รู้ถึงจุดแกนกลางของวัตถุนั้น ความรู้และความรู้สึกเหล่านี้มีแนวโน้มก่อให้เกิดพฤติกรรมชนิดใดชนิดหนึ่งขึ้นไป

สุรางค์ โค้วตระกูล (2541: 366) กล่าวว่า เจตคติ เป็นอักษณาสัย (Disposition) หรือความโน้มเอียงที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสนองตอบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้า ซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งคน วัตถุ สิ่งของ หรือความคิด (Ideas) เจตคติอาจจะเป็นบวกหรือลบ ถ้าบุคคลมีเจตคติบวกต่อสิ่งใด ก็จะมีพฤติกรรมที่จะเผชิญกับสิ่งนั้น ถ้ามีเจตคติลบก็จะหลีกเลี่ยง เจตคติเป็นสิ่งที่เรียนรู้ และการแสดงออกของค่านิยมและความเชื่อของบุคคล

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543: 237) กล่าวว่า เจตคติเป็นเรื่องของความชอบ ความไม่ชอบ ความลำเอียง ความคิดเห็น ความรู้สึกความเชื่อฝังใจของเราต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด มักจะเกิดขึ้นเมื่อเรารับรู้หรือประเมินผู้คน เหตุการณ์ในสังคม เราจะเกิดอารมณ์ความรู้สึกบางอย่างควบคู่ไปกับการรับรู้และมีผลต่อความคิด และปฏิกิริยาในใจของเรา ดังนั้นเจตคติจึงเป็นทั้งพฤติกรรมภายนอกที่อาจสังเกตได้หรือพฤติกรรมภายในที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยง่ายแต่มีความโน้มเอียงที่จะเป็นพฤติกรรมภายในมากกว่าพฤติกรรมภายนอก

ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 321) หมายถึง ท่าทีหรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แนวความคิดเห็นของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

จากการให้ความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า เจตคติ คือ ท่าทีหรือความรู้สึกของบุคคลที่เกิดจากความรู้ ประสบการณ์ ต่อสิ่งต่างๆรอบตัวในเรื่องความชอบ หรือไม่ชอบ ซึ่งความรู้ และความรู้สึก

เหล่านั้นเป็นตัวกระตุ้นให้มีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดการแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น

ดังนั้น เจตคติต่อวิชาชีพทหาร หมายถึง ความรู้สึกภายในจิตของบุคคลในเรื่องของ ความนิยม ศรัทธา ชื่นชม ประทับใจ หรือรังเกียจ ไม่ศรัทธา ไม่พอใจ ต่อวิชาชีพทหาร อันเป็นผลจากการตกผลึกของการได้รับความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ เกี่ยวกับหลักการ วิธีการของวิชาชีพทหาร ที่เกี่ยวกับ พฤติกรรม การปฏิบัติของบุคคลในวิชาชีพทหาร ทั้งทางตรง และทางอ้อม ทั้งที่เป็นคุณ และเป็นโทษ แก่บุคคลนั้น เป็นผลให้แสดงพฤติกรรมอันสะท้อนความรู้สึกดังกล่าวทั้งในทางสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้

5.2 องค์ประกอบของเจตคติ

ในการแบ่งองค์ประกอบของเจตคติปัจจุบันมีแนวคิดที่แตกต่างกันออกไป 3 กลุ่มดังนี้ (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2543: 59)

1. เจตคติที่มีองค์ประกอบเดียว ตามความคิดหรือแนวความเชื่อนี้พิจารณาได้จากนิยามเจตคตินั้นเอง กลุ่มนี้จะมองว่าเจตคติเกิดจากการประเมินเป้าหมายของเจตคติว่ารู้สึกชอบหรือไม่ชอบ

2. เจตคติมีสององค์ประกอบ ตามแนวคิดนี้มองเจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบด้านสติปัญญา (Cognitive) และด้านความรู้สึก (Affective)

3. เจตคติมีสามองค์ประกอบ ตามแนวความคิดนี้เชื่อว่าเจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2546: 241-242) กล่าวถึง

3.1 องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้านั้นๆ เพื่อเป็นเหตุผลที่จะสรุปความ และรวมเป็นความเชื่อหรือช่วยในการประเมินผลสิ่งเร้านั้นๆ

3.2 องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (Affective Component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้า ต่างเป็นผลต่อเนื่องมาจากการที่บุคคลประเมินสิ่งเร้านั้นแล้วว่าพอใจหรือไม่พอใจ ต้องการหรือไม่ต้องการ ดีหรือเลว

องค์ประกอบทั้งสองด้านนี้มีความสัมพันธ์กัน เจตคติบางอย่างอาจประกอบด้วยความรู้ ความเข้าใจมาก แต่ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์น้อย แต่เจตคติบางอย่างก็มีลักษณะตรงข้าม

3.3 องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นองค์ประกอบทางด้านความพร้อม หรือความโน้มเอียง ที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติ หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่จะสนับสนุนหรือคัดค้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อ หรือความรู้สึกของบุคคลที่ได้จากการประเมินผล พฤติกรรมที่คิดจะแสดงออกมา จะสอดคล้องกับความรู้สึกที่มีอยู่

จากการแบ่งประเภทของเจตคติพอสรุปได้ว่า เจตคติแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ เจตคติที่มีองค์ประกอบเดียว สององค์ประกอบ และสามองค์ประกอบ เจตคติที่มีสามองค์ประกอบ จะประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และพฤติกรรม ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดจะส่งผลต่อการเกิดเจตคติของบุคคลนั้นๆ

5.3 ลักษณะ การเกิด และการเปลี่ยนแปลงเจตคติ

ลักษณะ การเกิด และการเปลี่ยนแปลงเจตคติ มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

ไทรแอนดิส (Triandis. 1971: 3) กล่าวถึงลักษณะเจตคติไว้ดังนี้

1. เจตคติเป็นสภาวะทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการคิดและการกระทำ มีผลทำให้บุคคลมีท่าทีในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทางใดทางหนึ่ง
2. เจตคติเป็นสิ่งที่ไม่ได้มีมาแต่กำเนิด แต่จะเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ที่บุคคลเกี่ยวข้อง
3. เจตคติมีความหมายที่อ้างอิงถึงตัวบุคคลหรือสิ่งของเสมอ นั่นคือ เจตคติเกิดจากสิ่งที่มีตัวตนและสามารถอ้างอิงได้

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2529: 92-93) กล่าวว่า เจตคติมี 2 มิติ คล้ายๆ กับวัตถุซึ่งมีมิติความกว้างและมิติความยาว ดังนั้นเจตคติประกอบด้วย 2 ลักษณะดังนี้

1. ทิศทาง (Direction) มี 2 ทิศทางหรือเจตคติทางบวก ได้แก่ ความรู้สึกหรือที่ท่าในทางที่ดี ชอบ และพึงพอใจ เป็นต้น และเจตคติทางลบ ก็จะเป็นไปทางตรงข้ามกับเจตคติทางบวก เช่น ความรู้สึกหรือที่ท่าในทางที่ไม่ดี ไม่ชอบ ไม่พึงพอใจ เป็นต้น
2. ความเข้ม (Magnitude) มีอยู่ 2 ขนาด คือ มีความเข้มข้นมาก และมีความเข้มข้นน้อย ถ้าบุคคลมีเจตคติที่มีความเข้มข้นมาก จะเป็นอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลงเจตคติ

เจตคติเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของบุคคล อัลพอร์ท (ศักดิ์ สุนทรเสถียร. 2531: 4 อ้างอิงจาก Allport) เสนอความคิดเห็นว่าเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของคนเกิดขึ้นได้ ตามเงื่อนไข 4 ประการ คือ

1. กระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการเพิ่มพูนและบูรณาการของการตอบสนองแนวความคิดต่างๆ เช่น เจตคติจากครอบครัว โรงเรียน ครู การเรียนการสอน และอื่นๆ
2. ประสบการณ์ส่วนตัวขึ้นอยู่กับความแตกต่างของบุคคลซึ่งมีประสบการณ์ที่แตกต่างกันไป ดังนั้นเจตคติบางอย่างจึงเป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละบุคคลแล้วแต่พัฒนาการและความเจริญเติบโตของคนๆ นั้น
3. การเลียนแบบ การถ่ายทอดเจตคติของคนบางคนได้มาจากการเลียนแบบเจตคติของคนอื่นๆ ที่ตนพอใจ เช่น พ่อ แม่ พี่น้อง ครู และบุคคลอื่นๆ

4. อิทธิพลของกลุ่มสังคม คนย่อมมีเจตคติคล้ายคลึงตามกลุ่มสังคมที่ตนอาศัยอยู่ตามสภาพแวดล้อม เช่น เจตคติต่อศาสนา สถานบันต่างๆ เป็นต้น

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 242-244, 253-255) กล่าวว่าเจตคติมีคุณลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. เจตคติเกิดจากประสบการณ์สิ่งเร้าต่างๆ รอบตัวบุคคล การอบรมเลี้ยงดูการเรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดเจตคติ แม้ว่าประสบการณ์ที่เหมือนกันก็จะมีเจตคติที่แตกต่างกันได้ด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น สติปัญญา อายุ เป็นต้น

2. เจตคติเป็นการเตรียมหรือความพร้อมในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า เป็นการเตรียมความพร้อมภายในจิตใจมากกว่าภายนอกที่จะสังเกตได้ สภาวะความพร้อมที่จะตอบสนองมีลักษณะซับซ้อนของบุคคลที่ชอบหรือไม่ชอบ ยอมรับหรือไม่ยอมรับ และจะเกี่ยวเนื่องกับอารมณ์ด้วย เป็นสิ่งที่ยอธิบายไม่ค่อยจะได้และบางครั้งไม่ค่อยมีเหตุผล

3. เจตคติมีทิศทางของการประเมิน คือ ลักษณะความรู้สึกและอารมณ์ที่เกิดขึ้นถ้าเป็นความรู้สึกหรือการประเมินว่า ชอบ พอใจ เห็นด้วยถ้าเป็นทิศทางในทางที่ดี เรียกว่าเป็นทิศทางในทางบวก และถ้าการประเมินออกมาในทางที่ไม่ดี เช่น ไม่ชอบไม่พอใจก็จะมีทิศทางในทางลบ เจตคติทางลบไม่ได้หมายความว่าไม่ควรมีเจตคตินั้น แต่เป็นเพียงความรู้สึกในทางไม่ดีและการมีเจตคติทางบวกก็ไม่ได้หมายถึงเจตคติที่ดีและพึงปรารถนา

4. เจตคติมีความเข้ม คือ มีปริมาณมากน้อยของความรู้สึก ถ้าชอบมากหรือไม่เห็นด้วยอย่างมากก็แสดงว่ามีความเข้มสูง ถ้าไม่ชอบเลยหรือเกลียดที่สุดก็แสดงว่ามีความเข้มสูงไปอีกทางหนึ่ง

5. เจตคติมีความคงทน เจตคติเป็นสิ่งที่บุคคลยึดมั่นถือมั่นและมีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมของคนนั้น การยึดมั่นในเจตคติต่อสิ่งใดทำให้การเปลี่ยนแปลงเจตคติเกิดขึ้นได้ยาก

6. เจตคติมีทั้งพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก พฤติกรรมภายในเป็นสภาวะทางจิตใจซึ่งไม่ได้แสดงออกก็ไม่สามารถจะรู้ได้ว่าบุคคลนั้นมีเจตคติอย่างไรในเรื่องนั้น เจตคติที่เป็นพฤติกรรมภายนอกจะแสดงออกเนื่องจากถูกกระตุ้น และการกระตุ้นนี้ยังมีสาเหตุอื่นๆ รวมอยู่ด้วย

7. เจตคติต้องมีสิ่งเร้าจึงมีการตอบสนองขึ้น แต่ก็ไม่จำเป็นว่าเจตคติที่แสดงออกจากพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอกจะตรงกัน เพราะก่อนแสดงออกบุคคลนั้นต้องปรับปรุงให้เหมาะกับปทัสสถานของสังคมแล้วจึงแสดงออกเป็นพฤติกรรมภายนอก

นอกจากนี้เจตคติเกิดจากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม หากประสบการณ์ที่เราได้รับเพิ่มแตกต่างจากประสบการณ์เดิม เราก็เปลี่ยนเจตคติได้ การเปลี่ยนเจตคติมี 2 ทาง

1. การเปลี่ยนในทางเดียวกัน (Congruent Change) หมายถึง เจตคติเดิมของบุคคลที่เป็นไปในทางบวกก็จะเพิ่มมากขึ้นในทางบวกด้วย แต่ถ้าเจตคติใดเป็นไปในทางลบก็เพิ่มมากขึ้นในทางลบ

2. การเปลี่ยนแปลงไปคนละทาง (Incongruent Change) หมายถึง การเปลี่ยนแปลง เจตคติเดิมของบุคคลที่เป็นไปในทางบวกจะลดลงและไปเพิ่มทางลบ

หลักสำคัญของการเปลี่ยนแปลงเจตคติ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทางเดียวกัน และการเปลี่ยนแปลงไปคนละทางนั้น มีหลักการว่า เจตคติที่เปลี่ยนไปในทางเดียวกันจะเปลี่ยนได้ง่ายกว่า เจตคติที่เปลี่ยนแปลงไปคนละทาง และการเปลี่ยนแปลงไปในทางเดียวกันมีความมั่นคง ความคงที่ มากกว่าการเปลี่ยนแปลงไปคนละทาง การเปลี่ยนเจตคติจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่อไปนี้

1. ความสุดขีด (Extremeness) เจตคติที่อยู่ปลายสุดเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าเจตคติ ที่ไม่รุนแรงนัก เช่น ความรักที่สุดและความเกลียดที่สุด จะเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าความรัก และความเกลียดที่ไม่มากนัก

2. ความซับซ้อน (Multiplicity) เจตคติที่เกิดจากสาเหตุเดียวจะเปลี่ยนได้ง่ายกว่า เกิดจากหลายๆ สาเหตุ

3. ความคงที่ (Consistency) เจตคติที่มีลักษณะคงที่มาก หมายถึง เจตคติที่เป็น ความเชื่อฝังใจ เปลี่ยนยากกว่าเจตคติทั่วไป

4. ความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่อง (Interconnectedness) เจตคติที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะที่เป็นไปในทางเดียวกันจะเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าเจตคติที่มีความสัมพันธ์ไปในทางตรงกันข้าม

5. ความแข็งแกร่งและจำนวนความต้องการ (Strong and Number of Wants Served) หมายถึง เจตคติที่มีความจำเป็น และความต้องการในระดับสูงเปลี่ยนได้ยากกว่าเจตคติ ที่ไม่แข็งแกร่งและไม่อยู่ในความต้องการ

6. ความเกี่ยวเนื่องกับค่านิยม (Centrality of Related Values) เจตคติหลายเรื่อง เกี่ยวเนื่องกับค่านิยม ความเชื่อว่าค่านิยมนั้นดี น่าปรารถนา และเจตคติสืบเนื่องจากค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงได้ยาก

เจตคติเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของบุคคล อัลพอร์ท (คิกดี สุนทรเสถณี. 2531: 4 อ้างอิงจาก Allport) เสนอความคิดเห็นว่าเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของคนเกิดขึ้นได้ ตามเงื่อนไข 4 ประการ คือ

1. กระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการเพิ่มพูนและบูรณาการของการตอบสนอง แนวความคิดต่างๆ เช่น เจตคติจากครอบครัว โรงเรียน ครู การเรียนการสอน และอื่นๆ

2. ประสบการณ์ส่วนตัวขึ้นอยู่กับความแตกต่างของบุคคลซึ่งมีประสบการณ์ที่แตกต่างกันไป ดังนั้นเจตคติบางอย่างจึงเป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละบุคคลแล้วแต่พัฒนาการและความเจริญเติบโตของคนๆ นั้น

3. การเลียนแบบ การถ่ายทอดเจตคติของคนบางคนได้มาจากการเลียนแบบเจตคติ ของคนอื่นๆ ที่ตนพอใจ เช่น พ่อ แม่ พี่น้อง ครู และบุคคลอื่นๆ

4. อิทธิพลของกลุ่มสังคม คนย่อมมีเจตคติคล้ายตามกลุ่มสังคมที่ตนอาศัยอยู่ตามสภาพแวดล้อม เช่น เจตคติต่อศาสนา สถานบันต่างๆ เป็นต้น

จากการศึกษาลักษณะ การเกิด และการเปลี่ยนแปลงเจตคติสรุปได้ว่า เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดจากวิธีการอบรมเลี้ยงดู สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย โรงเรียน และประสบการณ์ที่ได้รับ มีอิทธิพลต่อการคิดและการกระทำ เจตคติที่เกิดขึ้นนั้นอาจจะเป็นไปในทางบวก หรือทางลบก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้สึก และความพึงพอใจ ในการเปลี่ยนแปลงเจตคตินั้นสามารถทำได้ แต่จะยากหรือง่ายขึ้นอยู่กับปริมาณของความรู้สึก และการยึดมั่นในเจตคติต่อสิ่งนั้น

5.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหาร

การวัดเจตคตินับว่ามีความยุ่งยากพอสมควร เพราะเป็นการวัดคุณลักษณะภายในของบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้ หรือเป็นลักษณะทางจิตใจ คุณลักษณะดังกล่าว มีการแปรเปลี่ยนได้ง่าย ไม่แน่นอน แต่ถึงอย่างไรก็ตาม เจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็ยังสามารถวัดได้ (ไพศาล หวังพานิช. 2523: 221) เครื่องมือที่ใช้จึงมีหลายรูปแบบ แล้วแต่สถานการณ์ที่ต้องการวัด เครื่องมือที่นิยมใช้มีอยู่ 5 ชนิด (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2543: 55-108) คือ

1. การสัมภาษณ์ เป็นการพูดคุยกันอย่างมีจุดมุ่งหมาย ผู้สัมภาษณ์จะต้องฟังมากกว่าพูด และยึดตามแนววัตถุประสงค์ที่จะวัด และทำการบันทึกไว้อย่างถูกต้อง การวัดเจตคติโดยการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์จะต้องสร้างข้อคำถามในการสัมภาษณ์ให้ได้มาตรฐานก่อน

2. การสังเกต เป็นการเฝ้ามองดูสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมีจุดมุ่งหมาย เครื่องมือที่สำคัญในการสังเกตก็คือตาและหู การสังเกตเจตคติต้องมีการเขียนข้อพฤติกรรมเตรียมไว้ก่อน

3. การรายงานตนเอง เป็นการให้ผู้ถูกทดสอบแสดงความรู้สึกของตนเองออกมาตามสิ่งเร้าที่เค้าได้สัมผัส นั่นคือสิ่งเร้าที่เป็นข้อความ ข้อคำถาม หรือเป็นภาพเพื่อให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึกออกมาอย่างตรงไปตรงมา

4. เทคนิคการจินตนาการ เป็นการอาศัยสถานการณ์หลายอย่างไปเร้าผู้สอบ สถานการณ์ที่กำหนดให้จะมีโครงสร้างไม่แน่นอน จะทำให้ผู้สอบจินตนาการออกมาตามประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคล

5. การวัดทางสรีระภาพ การวัดด้านนี้อาศัยเครื่องมือไฟฟ้า หรือเครื่องมืออื่นๆ ในการสังเกตการเปลี่ยนแปลงของสภาพร่างกาย

เครื่องมือที่จะใช้วัดเจตคติที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นแบบมีสิ่งเร้าแล้วตอบออกมาตามความรู้สึกดังนี้

1. การสร้างแบบเทอร์สโตน (Thurstone's Method) ที่มีข้อดี คือ ไม่ต้องมีมาตราตัวเลขติดไว้ให้ผู้ตอบเห็น จะมีข้อความแสดงความรู้สึกทั้ง ทางบวก กลาง และลบ ครบตามจำนวนมาตราที่กำหนดไว้ตอนสร้างตอนแรกเท่านั้น

2. การสร้างแบบลิเกิต (Likert's Method) เป็นวิธีการสร้างที่ง่ายกว่าวิธีของเทอร์สโตน (Thurstone's Method) มีความเชื่อมั่นสูง และพัฒนาเพื่อวัดด้านความรู้สึกได้หลายอย่าง เครื่องมือวัดแบบนี้จะมีการประเมินน้ำหนักความรู้สึกของข้อความในตอนหลัง คือหลังจากนำเครื่องมือไปสอบวัดแล้ว ซึ่งตรงข้ามกับแบบของเทอร์สโตน (Thurstone) ที่กำหนดค่าน้ำหนักของข้อความไว้ก่อนนำไปสอบ ข้อความที่สร้างต้องครอบคลุมสิ่งที่ต้องการวัด และสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ข้อความอาจเป็นทางบวกหมด ทางลบหมด หรือผสมกันก็ได้

3. การสร้างแบบออสกู๊ด (Osgood's Method) เครื่องมือที่ใช้วัดแบบนี้เรียกว่า มาตราวัดแบบนัยจำแนก (Semantic Differential Scale หรือ SDS) เป็นการสร้างโดยอาศัยทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับความหมายของคำ เป้าเจตคติของออสกู๊ด (Osgood) เรียกว่า มโนภาพ (Concept)

4. วิธีของกัตแมน (Guttman's Method) เป็นแนวความคิดการจัดมาตราที่มีความซับซ้อนแตกต่างกันตามลำดับ เพื่อวัดองค์ประกอบหรือมิติเดียว (Unidimensional) ใช้ได้ทั้งโครงสร้างการวัดความสามารถทางสมอง และการวัดด้านความรู้สึก ถ้าวัดด้านความสามารถหรือสติปัญญาจะวัดได้ชัดเจนกว่ามาตราแบบนี้เป็นลักษณะความเข้มสะสม (Cumulative Scale)

จากการศึกษาพบว่า การวัดเจตคติมีด้วยกันหลากหลายวิธี ผู้วิจัยจึงเลือกรูปแบบการวัดที่สามารถวัดเจตคติได้ครอบคลุมกับสิ่งที่ต้องการ โดยใช้เครื่องมือวัดที่เป็นแบบรายงานตนเองที่มีวิธีการสร้างแบบลิเกิต (Likert's Method) ซึ่งมีวิธีการสร้างที่ง่าย มีความเชื่อมั่นสูง และพัฒนาเพื่อวัดด้านความรู้สึกได้หลายอย่าง โดยมีข้อความทางบวก ข้อความเป็นกลาง และข้อความทางลบ ที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ เนื่องจากมีความสะดวกรวดเร็ว ง่ายต่อการใช้งาน และมีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาในครั้งนี้

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยต่างประเทศ

6.1.1 ความเป็นผู้นำ

นิวเบิร์น (Newburn, 1998: 1206) ได้ทำการวิจัยเรื่องการฝึกความเป็นผู้นำแก่นักศึกษา เพื่อเตรียมนักศึกษาพัฒนาคนป่วยที่เป็นโรคจิต พบว่า วิธีการฝึกความเป็นผู้นำนั้น ต้องพัฒนาบุคลิกภาพ และพัฒนาจิตใจแก่ผู้ฝึกทั้งกลุ่ม ให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากประสบการณ์ ผลสะท้อนกลับของการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในการทำงาน สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบเบื้องต้นของการสร้างและ

พัฒนาเกิดความสามารถในการเป็นผู้นำเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้วิธีการอภิปรายจะทำให้
ง่ายขึ้น ในการฝึกความเป็นผู้นำควรจัดบรรยากาศการเรียนการสอนให้เหมาะสม จะทำให้เกิด
การพัฒนาความเป็นผู้นำได้เร็วขึ้น

อูเลทท์ (Ouellette. 1999 : 2390) ได้ศึกษาคุณลักษณะ ประสบการณ์และพฤติกรรม
นักเรียนที่ก่อให้เกิดความเป็นผู้นำได้ พบว่า นักเรียนที่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม หรือกีฬา เด็กจะ
ได้ฝึกความเป็นผู้นำ จากผู้ฝึกซ้อม ครู ผู้ปกครอง ซึ่งคอยสนับสนุนให้คำแนะนำ ทำให้เด็กเกิดความ
เชื่อมั่น มุ่งมั่นในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ และทำให้เด็กเกิดคุณลักษณะความเป็นผู้นำจาก
ประสบการณ์และคำแนะนำเหล่านี้

ทอเรนซ์ (Torrance. 1962: 123-124) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิด
สร้างสรรค์กับพฤติกรรมด้านเป็นผู้นำ พบว่า เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงจะมีความสามารถด้าน
ความเป็นผู้นำเพิ่มขึ้นตามลำดับชั้นเรียน เป็นการแสดงให้เห็นชัดว่าไม่ว่าจะทำการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง
ที่เป็นนักเรียนที่มีบุคลิกภาพต่าง ๆ กัน คือ ยิ่งอยู่ในระดับชั้นเรียนที่สูงขึ้นเด็กก็จะมีลักษณะ
ความเป็นผู้นำสูงขึ้นตามลำดับด้วย

6.1.2 ความมีวินัยในตนเอง

ออสซูเบล (Ausubel. 1968: 189-190) ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า วินัยในตนเองนั้น
มาจากการควบคุมภายในและภายนอก การควบคุมภายใน ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูอย่างสม่ำเสมอ
แต่การควบคุมภายนอก ได้แก่ การลงโทษหรือการบังคับจะช่วยให้การปลูกฝังวินัยในตนเองได้น้อย

วีสเฟลด์ (Weisfeld. 1974: 1930B) ได้ทำการศึกษาแบบการคิดทางวินัยในตนเอง
ของเด็ก พบว่า บิดา มารดาที่มีแนวโน้มในการที่จะควบคุม เด็กมากขึ้น เมื่อโตขึ้นอาจที่จะกล่าวได้ว่า
อายุ หรือ ระดับชั้น มีผลต่อความมีวินัยในตนเองแตกต่างกัน

6.1.3 จิตสาธารณะ

เบอโควิต และลูเทอร์แมน (สุธีตา หงษาชาติ. 2539 : 46; อ้างอิงจาก Berkowitz; &
Luterman. 1968) ศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบต่อสังคม กับกลุ่มตัวอย่างวัย
ผู้ใหญ่จำนวน 766 คน ในมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน โดยเปรียบเทียบระหว่างชนชั้นกลางและชนชั้น
กรรมกร พบว่า ชนชั้นกลางมีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงกว่าชนชั้นกรรมกร และความรับผิดชอบต่อสังคมมี
ความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับการศึกษา อายุไม่มีความสัมพันธ์ต่อความรับผิดชอบต่อสังคม เพศ
หญิงมีระดับความรับผิดชอบต่อสังคมสูงกว่าเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6.2 งานวิจัยในประเทศ

6.2.1 ความเป็นผู้นำ

ชวนใจ คำวัฒนา (2537: 68) ได้ศึกษาผลการใช้กลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพด้านความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ความแตกต่างระหว่างคะแนนบุคลิกภาพความเป็นผู้นำโดยส่วนรวมและแยกเป็นรายด้านคือ ความคิดสร้างสรรค์ ความยุติธรรม ความเชื่อมั่นในตนเอง ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ ความรอบคอบ ความใจกว้าง และความมีวินัยในตนเอง ก่อนการฝึกและหลังการฝึกของกลุ่มทดลอง ปรากฏว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกลุ่มฝึกอบรมมีบุคลิกภาพความเป็นผู้นำโดยส่วนรวมและแยกเป็นรายด้านภายหลังการฝึกสูงกว่าก่อนการฝึก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศักดิ์ดาเดช ประเสริฐศรี (2543: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องลักษณะของภาวะผู้นำในทัศนะของนักเรียนนายร้อย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ผลการวิจัยพบว่า การอบรมเลี้ยงดูชั้นปี สาขาวิชา ตำแหน่งทางการปกครอง และผลการเรียน มีความสัมพันธ์กับทัศนะเกี่ยวกับลักษณะของภาวะผู้นำ ในขณะที่ ภูมิลำเนา อาชีพของบิดา เหล่าที่ต้องการศึกษา และความสนใจในการติดตามข่าวสารทางการเมืองของนักเรียนนายร้อย ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนะเกี่ยวกับลักษณะของภาวะผู้นำ

สุภรภัค พยัคฆาคม (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรืออากาศ โรงเรียนนายเรืออากาศ กองบัญชาการฝึกศึกษาทหารอากาศ กองทัพอากาศ พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบุคลิกภาพความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรืออากาศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 1 ตัวแปร คือ ผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพเกษตรกร ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบุคลิกภาพความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรืออากาศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 5 ตัวแปร คือ ชั้นปีที่ 3 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนนายเรืออากาศกับผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนนายเรืออากาศกับเพื่อน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนนายเรืออากาศกับอาจารย์ และบรรยากาศการเรียนการสอนของนักเรียนนายเรืออากาศ ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับบุคลิกภาพความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรืออากาศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 1 ตัวแปร คือ ชั้นปีที่ 1 นอกจากนี้ตัวแปรที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรืออากาศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 4 ตัวแปร โดยเรียงลำดับจากตัวแปรที่ส่งผลมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนนายเรืออากาศกับอาจารย์ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนนายเรืออากาศกับผู้ปกครอง ชั้นปีการศึกษา คือ ชั้นปีที่ 3 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนนายเรืออากาศกับเพื่อน ซึ่งตัวแปรทั้ง 4 ตัวนี้สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของบุคลิกภาพความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรืออากาศได้ร้อยละ 32.5

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่า ความเป็นผู้นำนั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกคนควรมี เพราะบุคคลที่มีความเป็นผู้นำจะมีอิทธิพลในการชักจูงให้ผู้อื่นร่วมมือในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามความมุ่งหมาย ความเป็นผู้นำไม่ได้มีติดตัวมาตั้งแต่เกิด เพียงอย่างเดียว แต่สามารถเกิดได้จากการฝึกอบรม และประสบการณ์ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะพบว่าความเป็นผู้นำนั้นเพิ่มขึ้นจากการได้รับการฝึกอบรม และเพิ่มขึ้นตามลำดับชั้น นักศึกษาวิชาทหารก็เป็นบุคคลที่ได้รับการฝึกความเป็นผู้นำ ผู้วิจัยจึงสนใจนักศึกษาวิชาทหารในแต่ละชั้นปีว่ามีความเป็นผู้นำแตกต่างกันอย่างไร อันจะเกิดประโยชน์แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการฝึก เพื่อส่งเสริมความเป็นผู้นำของนักศึกษาวิชาทหาร

6.2.2 ความมีวินัยในตนเอง

สุนารี เตชะโชติวัฒน์ (2527: 118-119) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู วินัยในตนเอง และความภาคภูมิใจในตนเอง พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน มีความมีวินัยในตนเอง และความภาคภูมิใจในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน มีความมีวินัยในตนเองและความภาคภูมิใจในตนเองไม่แตกต่างกัน นักเรียนที่มีระดับชั้นแตกต่างกัน มีความมีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่มีความภาคภูมิใจในตนเองไม่แตกต่างกัน

สมพิศ แซ่เฮง (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเองของนักเรียนสาขาช่างอุตสาหกรรม โรงเรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเองที่วิเคราะห์จากนักเรียนระดับชั้นปีที่ 1 ระดับชั้นปีที่ 2 และระดับชั้นปีที่ 3 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งทางบวก และทางลบโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความมีวินัยในตนเอง ที่วิเคราะห์จากนักเรียนระดับชั้นปีที่ 1 ระดับชั้นปีที่ 2 และระดับชั้นปีที่ 3 เท่ากับ 0.634 0.522 และ 0.490 ตามลำดับ ซึ่งสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ชัยวิชิต เที่ยรชนะ (2548: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาแบบวัดความมีวินัยในตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่สาม กรณีศึกษาจังหวัดนครนายก จากการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่าง ที่มีเพศและระดับชั้นต่างกัน โดยการจัดทำกราฟเชิงเส้นแสดงพัฒนาการความมีวินัยในตนเอง จากค่าเฉลี่ยที่ได้รับการประมาณค่าและทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ พบว่า พัฒนาการความมีวินัยในตนเองของนักเรียนโดยรวม มีลักษณะคงที่จากระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สู่อันดับที่ 2 และเพิ่มสูงขึ้นเล็กน้อยในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยนักเรียนหญิงมีวินัยในตนเองสูงกว่านักเรียนชาย และเมื่อจำแนกตามเพศ

พบว่าพัฒนาการความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชาย มีลักษณะคงที่จากระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สู่อันดับที่ 2 และเพิ่มสูงขึ้นเล็กน้อยในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเองที่ความกล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าความมีวินัยในตนเองนั้นเป็นการควบคุมตนเอง ให้ประพฤติไม่ขัดต่อกฎเกณฑ์ของสังคม โดยไม่ต้องมีการบังคับจากภายนอก การมีวินัยในตนเองนั้นต้องมีพื้นฐานตั้งแต่แรกเกิด จากสภาพแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดู และการสั่งสอนให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ความมีวินัยในตนเองนั้นส่งผลให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่านักเรียนที่เรียนในชั้นปีต่างกัน จะมีความมีวินัยในตนเองต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนที่ได้รับการฝึกวิชาทหาร อันเป็นแนวทางให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการฝึกวิชาทหารนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

6.2.3 จิตสาธารณะ

พรชัย รอดสมจิต (2527: บทคัดย่อ) ศึกษาความสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมของนักเรียนในสถานสงเคราะห์และครอบครัวปกติในกรุงเทพมหานคร พบว่า ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมมีความสัมพันธ์กันทางบวกและเพิ่มขึ้นตามระดับอายุ

ศีกฤทธิ์ สวัสดิผล (2535: บทคัดย่อ) ศึกษาความสำนึกและการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนนายร้อยโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าชั้นปีที่ 1-5 จำนวน 483 นาย โดยใช้แบบสอบถามความสำนึกทางการเมือง และแบบทดสอบความรู้ทางการเมือง พบว่านักเรียนนายร้อยมีจิตสำนึกความเป็นประชาธิปไตยในระดับปานกลางและนักเรียนที่เรียนในชั้นปีที่สูงกว่า มีความสำนึกที่เป็นประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนชั้นต่ำกว่า ส่วนนักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนค่อนข้างสูงมีระดับความสำนึกในความเป็นประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำกว่า

หฤทัย อาจปรุ (2544: 135-138) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิต และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง กับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาลเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิตกลุ่มวิชาการ กลุ่มวิชาชีพ กลุ่มก้าวหน้า กลุ่มกิจกรรม กลุ่มสังคม ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองและสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานครและรูปแบบการดำเนินชีวิตกลุ่มเก็บตัว มีความสัมพันธ์ทางลบกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อศึกษาการมีจิตสำนึกสาธารณะจำแนกตามปีที่ศึกษาพบว่า นักศึกษาพยาบาลที่เรียนปี 2 มีจิตสำนึกสาธารณะสูงที่สุด รองลงมาคือปี 3 ปี 1 และปี 4 ตามลำดับ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่า จิตสาธารณะนั้นมีความสำคัญในการดำเนินชีวิตในสังคม ทำให้บุคคลเกิดความตระหนักในหน้าที่ของตนเอง และเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การเกิดจิตสาธารณะนั้นต้องเกิดจากการรับรู้ เห็นคุณค่า และนำไปแสดงออกเป็นบุคลิกภาพ และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่านักเรียนที่มีชั้นปีต่างกัน จะมีจิตสาธารณะแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตลักษณะทหารทั้ง 3 ด้าน คือ ความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ จะพบว่าระดับชั้นปี และระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร ที่ต่างกันนั้น ส่งผลต่อการเกิดจิตลักษณะทหาร ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำตัวแปร ระดับชั้นปี และระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร มาทำการศึกษา เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ประโยชน์ต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ที่มุ่งศึกษาเปรียบเทียบระดับจิตลักษณะทหารบางประการ ของนักศึกษาวิชาทหารเพศชาย ที่เรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 4 ที่มีเจตคติต่อวิชาชีพร่างกายแตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาวิชาทหารเพศชาย ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 4 ปี การศึกษา 2549 ในเขตกรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยแบ่งออกเป็นนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 5,065 คน เป็นนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 2 ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 5,209 คน เป็นนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3 ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5,027 คน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 15,301 คน ดังตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนนักศึกษาวิชาทหารชายจำแนกตามชั้นปี

โรงเรียน	จำนวนนักเรียนชาย (คน)			
	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	รวม
กุนนทีรุทธธาารามวิทยาคม	46	7	45	166
เจ้าพระยาวิทยาคม	34	24	8	66
เตรียมอุดมศึกษา	426	527	505	1458
ไทรมิตรวิทยาลัย	136	163	167	466
เทพศิรินทร์	528	549	566	1643
นนทรีวิทยา	85	105	114	304

ตาราง 2(ต่อ)

โรงเรียน	จำนวนนักเรียน (คน)			
	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	รวม
ปทุมคงคา	239	210	171	620
พระโขนงพิทยาลัย	118	92	102	312
พุทธจักรวิทยา	38	2	21	84
มักกะสันพิทยา	48	13	11	72
มัธยมวัดธาตุทอง	35	33	23	91
มัธยมวัดเบญจมบพิตร	115	123	76	314
มัธยมวัดมกุฏกษัตริย์	100	93	71	264
ยานนาวาศรีวิทยาคม	71	123	60	254
โยธินบูรณะ	276	277	306	859
ราชันันทาจารย์สามเสนวิทยาลัย 2	79	92	90	261
ราชวินิต มัธยม	141	167	137	45
วชิรธรรมสาธิต	73	100	82	255
วัดน้อยนพคุณ	20	25	28	73
วัดบวรนิเวศ	146	145	143	434
วัดราชบพิธ	317	299	324	940
วัดราชาธิวาส	55	33	39	127
วัดสระเกศ	26	22	43	91
วัดสังเวช	27	24	21	72
วัดสุทธิวราราม	437	467	523	1427
ศรีอยุธยา	121	132	124	377
ศิลาจารย์พัฒน์	22	35	17	74
สวนกุหลาบวิทยาลัย	605	545	540	1690
สันติราษฎร์วิทยาลัย	92	118	107	317
สามเสนวิทยาลัย	263	229	237	729

ตาราง 2(ต่อ)

โรงเรียน	จำนวนนักเรียน (คน)			
	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	รวม
สิริรัตนาร	56	58	41	155
สุรศักดิ์มนตรี	239	59	252	750
สุวรรณสุทธารามวิทยา	33	2	15	69
พิบูลประชาสรรค์	18	6	18	42
รวม	5,065	5,209	5,027	15,301

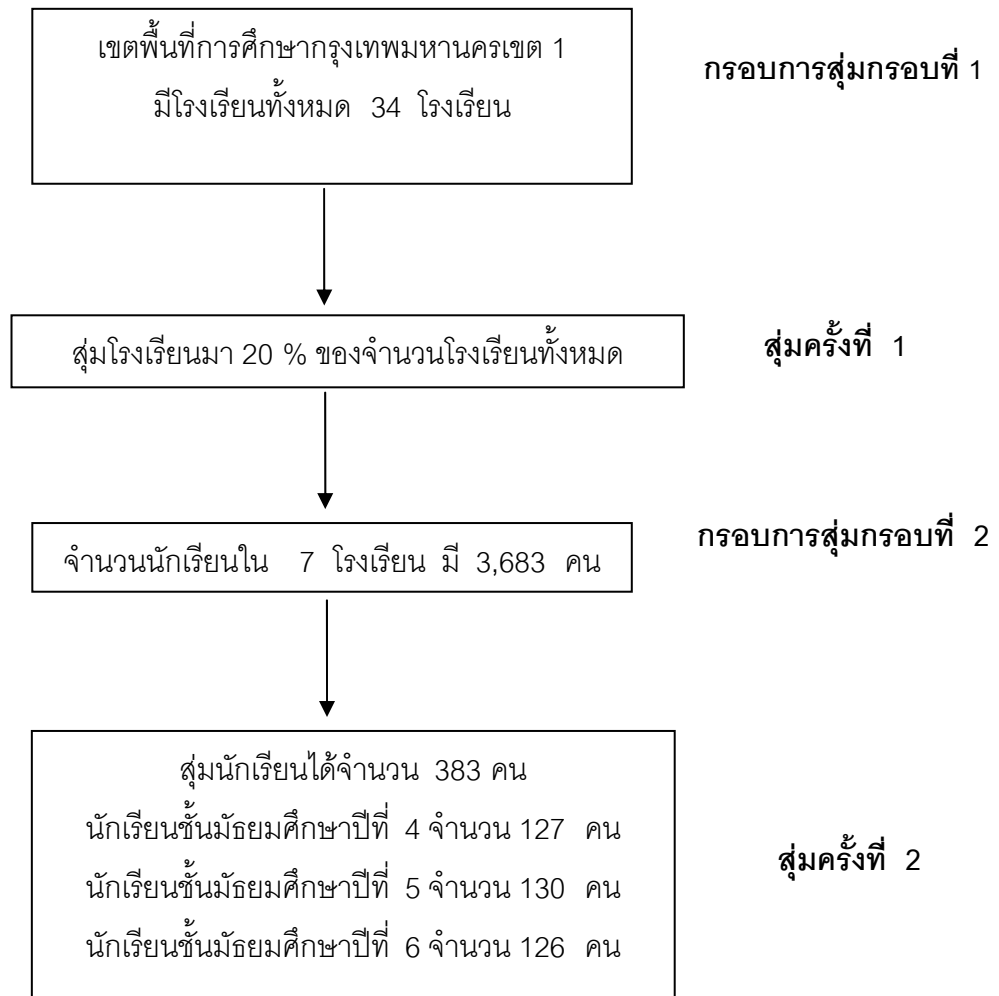
ที่มา: โรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรอง. (2549)

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาวิชาทหารเพศชาย ที่เรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 4 ปีการศึกษา 2549 ในเขตกรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยแบ่งออกเป็นนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 127 คน เป็นนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 2 ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 130 คน เป็นนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3 ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 126 คน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 383 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two - Stage Random Sampling) โดยผู้วิจัยได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างดังนี้

การออกแบบการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

จากการสำรวจข้อมูลหน่วยสมาชิกของประชากร จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ คือ โรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรอง แล้วจัดทำกรอบการสุ่ม (Sampling Frame) จากนั้นออกแบบการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two - Stage Random Sampling) ดังกระบวนการสุ่มตามแผนภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิแสดงขั้นตอนของการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

1. กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งใช้หลักของการสุ่ม โดยกำหนดขนาดของความคลาดเคลื่อน (Limit of Error) และระดับความเชื่อมั่น (Level of Confidence : $1-\alpha$) ที่ .95 ในการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากร โดยอาศัยข้อมูลในการประมาณค่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1.1 ขนาดของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า ($e = Z_{.05/2} S_{\bar{X}}$) เท่ากับ 1.5 คะแนน จากคะแนนเต็มของแบบวัดความมีวินัยในตนเอง ซึ่งผู้วิจัยถือว่าเป็นขนาดที่เพียงพอสำหรับการทำวิจัยในครั้งนี้

1.2 ค่าประมาณความแปรปรวนของกลุ่มประชากร (σ^2) ของนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 ที่ได้จากการนำแบบวัดความมีวินัยในตนเองไปทดลองใช้ (Try out) ได้ค่าประมาณความแปรปรวนตามชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 เป็น 272.313 , 257.823 และ 157.291 ตามลำดับ

จากข้อมูลการประมาณค่าความคลาดเคลื่อนและค่าประมาณความแปรปรวนของประชากร ผู้วิจัยนำไปคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของการสุ่มแบบแบ่งชั้น (มยุรี ศรีชัย. 2538: 105) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 383 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 จำนวน 127 คน เป็นนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 2 จำนวน 130 คน เป็นนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3 จำนวน 126 คน

2. สุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่า ทุกโรงเรียนต้องรับการฝึกจากศูนย์ฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ซึ่งทุกศูนย์ฝึกนักศึกษาวิชาทหารนั้นมีหลักสูตรและมาตรฐานเดียวกันในการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ผู้วิจัยจึงใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มขั้นที่ 1 จากโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร เขต 1 มา 20 % ของโรงเรียนทั้งหมด จะได้หน่วยตัวอย่างในขั้นการสุ่มที่ 1 จำนวน 7 โรงเรียน แต่ละโรงเรียนมีจำนวนนักเรียนที่เป็นนักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 1-3 ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 จำนวนโรงเรียนและจำนวนนักศึกษาวิชาทหารที่ได้จากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม

โรงเรียน	จำนวนนักเรียน (คน)			
	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	รวม
ไตรมิตรวิทยาลัย	136	163	167	466
มัธยมวัดเบญจมบพิตร	115	123	76	314
มัธยมวัดมกุฏกษัตริย์	100	93	71	264
ราชวินิตมัธยม	141	167	137	445
วัดบวรนิเวศ	121	132	124	377
วัดราชาธิวาส	55	33	39	127
สวนกุหลาบวิทยาลัย	605	545	540	1,690
รวม	1,273	1,256	1,154	3,683

3. ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เนื่องจากหลักสูตรของการฝึกนักศึกษาวิชาทหารแต่ละชั้นปีมีความแตกต่างกัน ดังนั้นในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจึงใช้ระดับชั้นเป็นชั้น (Strata) และมีนักศึกษาวิชาทหารเป็นหน่วยในการสุ่ม (Sampling Unit) โดยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของจำนวนนักศึกษาวิชาทหารในแต่ละชั้นปี เมื่อได้จำนวนนักศึกษาวิชาทหารมาแล้วจึงทำการสุ่มตามสัดส่วนของจำนวนนักศึกษาวิชาทหารในแต่ละโรงเรียนอีกครั้ง ได้จำนวนนักศึกษาวิชาทหารที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามโรงเรียนและระดับชั้นดังตาราง 4

ตาราง 4 จำนวนนักศึกษาวิชาทหารในแต่ละโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง

โรงเรียน	จำนวนนักเรียน (คน)			
	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	รวม
ไตรมิตรวิทยาลัย	19(14)	23(17)	23(18)	65(49)
มัธยมวัดเบญจมบพิตร	16(11)	17(13)	11(8)	44(32)
มัธยมวัดมกุฏกษัตริย์	14(10)	13(10)	10(8)	37(28)
ราชวินิตมัธยม	19(14)	23(17)	19(15)	61(46)
วัดบวรนิเวศ	17(12)	18(14)	17(14)	52(40)

ตาราง 4 (ต่อ)

โรงเรียน	จำนวนนักเรียน (คน)			
	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	รวม
วัดราชาธิวาส	7(6)	5(3)	6(4)	18(13)
สวนกุหลาบวิทยาลัย	83(60)	75(56)	75(59)	233(175)
รวม	175(127)	174(130)	161(126)	510(383)

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่ได้คำนวณไว้ในขั้นตอนแรก

การตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 510 คน ซึ่งในการที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเกินกว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ได้คำนวณไว้ในขั้นตอนแรก พบว่าได้ค่าความแปรปรวนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 290.323 273.827 และ 242.494 ตามลำดับ โดยค่าความแปรปรวนดังกล่าวมากกว่าค่าความแปรปรวนที่ใช้ในการประมาณค่า เมื่อพิจารณาค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการประมาณค่า ($S_{\bar{x}}$) ในภาพรวมเท่ากับ .730 และได้ค่าความคลาดเคลื่อน ($e = Z_{.05/2} S_{\bar{x}}$) เท่ากับ 1.431 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่าความคลาดเคลื่อนที่ผู้วิจัยได้ประมาณค่าไว้ในเบื้องต้น คือ 1.5 จึงสรุปว่ากลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้มีขนาดใหญ่ทำให้ความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากรต่ำกว่าที่กำหนดไว้

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 4 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 แบบวัดความเป็นผู้นำของนักศึกษาริชาทหาร ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบวัด ได้แก่ ระดับชั้นปี

ตอนที่ 2 แบบวัดความเป็นผู้นำ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

ฉบับที่ 2 แบบวัดความมีวินัยในตนเอง มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ

ฉบับที่ 3 แบบวัดจิตสาธารณะ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 27 ข้อ

ฉบับที่ 4 แบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหาร มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

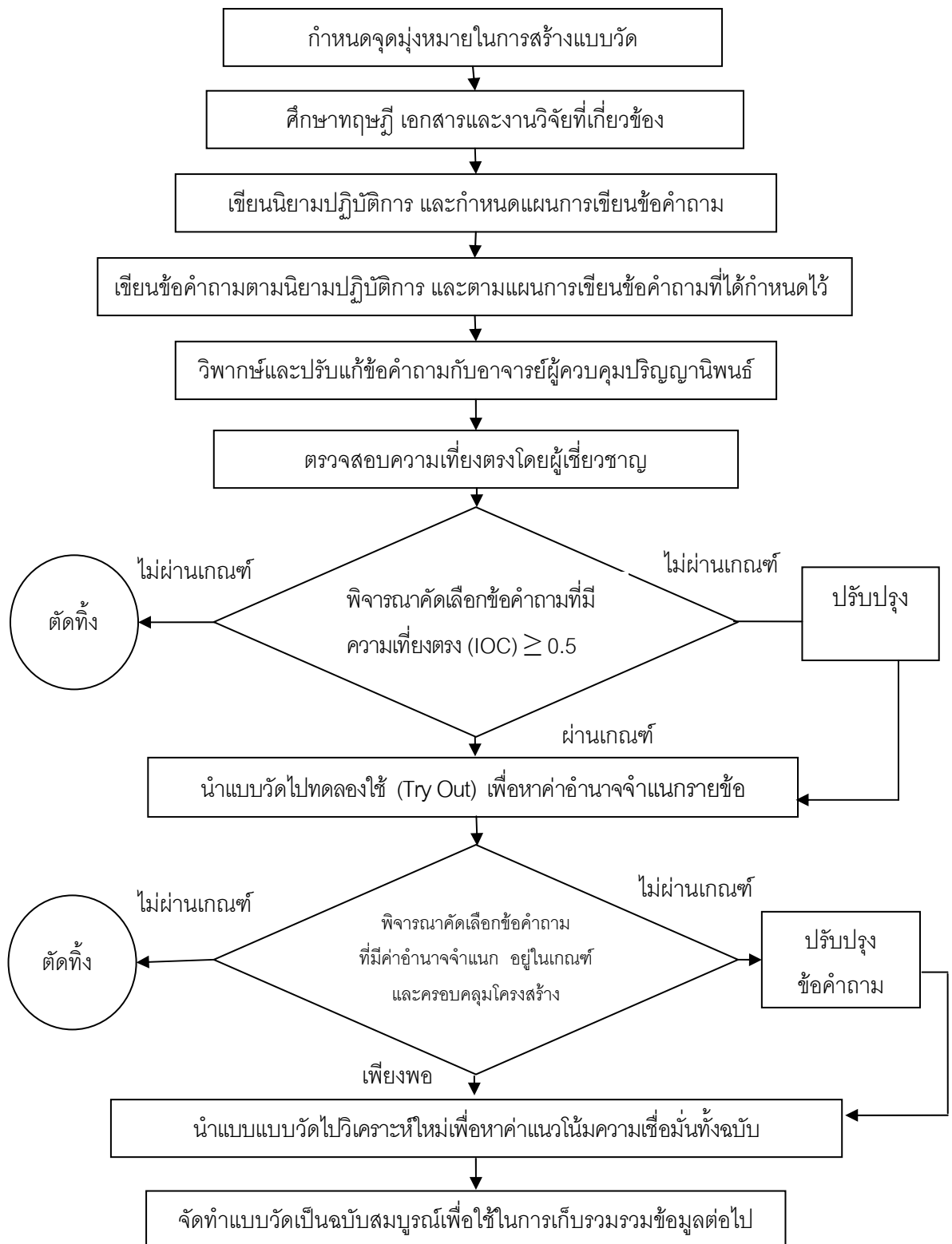
ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือเองจำนวน 3 ฉบับ คือ แบบวัดความมีวินัยในตนเอง แบบวัดจิตสาธารณะ และแบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหาร ส่วนแบบวัดความเป็นผู้นำ ผู้วิจัยพัฒนาจากแบบวัดความเป็นผู้นำของ ริณรพี เจริญทรัพย์านนท์ ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

2.2 วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่

1. แบบวัดความมีวินัยในตนเอง
2. แบบวัดจิตสาธารณะ
3. แบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหาร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามแนวคิด ทฤษฎี และนิยามที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ซึ่งข้อคำถามที่สร้างขึ้นผู้วิจัยได้เขียนให้ใกล้เคียงสภาพความเป็นจริงของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีวิธีการสร้างดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 ขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพของแบบวัด

จากภาพประกอบ 3 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบวัดความมีวินัยในตนเอง แบบวัดจิตสาธารณะ และแบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหาร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบวัดความมีวินัยในตนเอง แบบวัดจิตสาธารณะ และแบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหาร

2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดความมีวินัยในตนเอง แบบวัดจิตสาธารณะ และแบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหาร เพื่อใช้วัดความมีวินัยในตนเอง จิตสาธารณะ และเจตคติต่อวิชาชีพทหารของนักศึกษาวิชาทหารเพศชาย ที่เรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 4 ปีการศึกษา 2549 ในเขตกรุงเทพมหานคร เขต 1

3. เขียนนิยามปฏิบัติการจากแนวทางการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้ยึดถือโครงสร้างนิยามคุณลักษณะความมีวินัยในตนเอง ประกอบด้วย 5 ด้านคือ ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านการพึ่งตนเอง ด้านการควบคุมอารมณ์ และด้านความอดทน ซึ่งมีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 40 ข้อ ส่วนแบบวัดจิตสาธารณะ ประกอบด้วย 3 ด้านคือ การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำต่างๆ ที่ทำให้สาธารณสมบัติเกิดความชำรุดเสียหาย การดูแลและรักษาสาธารณสมบัติ การเคารพสิทธิในการใช้สาธารณสมบัติ มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 27 ข้อ และแบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหารมีจำนวน 20 ข้อ

4. เขียนข้อคำถามตามนิยามปฏิบัติการ และตามแผนการเขียนข้อคำถามที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งเป็นแบบวัดที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ดังนี้

4.1 เขียนข้อคำถามของแบบวัดความมีวินัยในตนเองจำนวน 5 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม จำนวน 12 ข้อ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง จำนวน 12 ข้อ ด้านการพึ่งตนเอง จำนวน 15 ข้อ ด้านการควบคุมอารมณ์ จำนวน 12 ข้อ และด้านความอดทน จำนวน 16 ข้อ รวมข้อคำถามทั้งสิ้น 67 ข้อ

4.2 เขียนข้อคำถามของแบบวัดจิตสาธารณะจำนวน 3 ด้าน คือ ด้านการหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำต่างๆ ที่ทำให้สาธารณสมบัติเกิดความชำรุดเสียหาย จำนวน 13 ข้อ ด้านการดูแลและรักษาสาธารณสมบัติ จำนวน 15 ข้อ และด้านการเคารพสิทธิในการใช้สาธารณสมบัติ จำนวน 15 ข้อ รวมข้อคำถามทั้งสิ้น 43 ข้อ

4.3 เขียนข้อคำถามของแบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหารจำนวน 25 ข้อ

5. นำแบบวัดที่สร้างขึ้นวิพากษ์และปรับแก้ข้อคำถามกับอาจารย์ที่ควบคุมปริญญาโท เพื่อให้ได้ข้อคำถามที่มีความเที่ยงตรงและครอบคลุมโครงสร้างทฤษฎี พร้อมทั้งปรับแก้ข้อคำถามตามข้อเสนอแนะ และคัดเลือกข้อคำถาม จากนั้นนำมาจัดพิมพ์เป็นแบบวัดความมีวินัยในตนเอง แบบวัดจิตสาธารณะ และแบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหาร

6. นำแบบวัดที่สร้างขึ้นมาและปรับปรุงแล้ว ตามข้อ 5 มาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องและความครอบคลุมเนื้อหาของแบบวัดกับนิยามปฏิบัติการ แล้วคัดเลือกข้อคำถาม จากนั้นนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

7. พิจารณาคัดเลือกข้อคำถามเฉพาะที่ผ่านเกณฑ์ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งผลการพิจารณาพบว่า

7.1 แบบวัดความมีวินัยในตนเองจำนวน 5 ด้าน มีข้อคำถามทั้งสิ้น 67 ข้อ ข้อที่ผ่านเกณฑ์มีจำนวน 66 ข้อ มีค่าตั้งแต่ 0.6 ถึง 1.00 มี 1 ข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ (IOC เท่ากับ 0.4) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงข้อคำถามให้ชัดเจนขึ้น

7.2 แบบวัดจิตสาธารณะจำนวน 3 ด้าน มีข้อคำถามทั้งสิ้น 43 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.6 ถึง 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกข้อ

7.3 แบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหารจำนวนมีข้อคำถามทั้งสิ้น 25 ข้อ ข้อที่ผ่านเกณฑ์มีจำนวน 23 ข้อ มีค่าตั้งแต่ 0.6 ถึง 1.00 มี 2 ข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ (IOC เท่ากับ 0.2 และ 0.4) ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงข้อคำถาม

8. นำแบบวัดความมีวินัยในตนเอง แบบวัดจิตสาธารณะ และแบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหาร ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาวิชาทหารเพศชาย ที่เรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 4 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนวัดบวรนิเวศ และโรงเรียนเทพศิรินทร์ ในเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 183 คน จากนั้นนำผลการตอบแบบวัด มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้ Item - Total Correlation ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (r_{xy})

8.1 แบบวัดความมีวินัยในตนเองจำนวน 5 ด้าน มีข้อคำถามทั้งสิ้น 67 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ -.050 ถึง .440

8.2 แบบวัดจิตสาธารณะจำนวน 3 ด้าน มีข้อคำถามทั้งสิ้น 43 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ .012 ถึง .521

8.3 แบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหารจำนวนมีข้อคำถามทั้งสิ้น 25 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ .015 ถึง .552

9. จากนั้นคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกที่สูงและครอบคลุมตามโครงสร้างนิยามปฏิบัติการ โดยแบบวัดความมีวินัยในตนเองมี 40 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .213 ถึง .743 แบบวัดจิตสาธารณะ มี 27 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .204 ถึง .594 และแบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหารมี 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .224 ถึง .550

10. นำแบบวัดความมีวินัยในตนเอง จิตสาธารณะ และเจตคติต่อวิชาชีพทหาร ที่ได้คัดเลือกจากขั้นตอนที่ 9 มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับ โดยการวิเคราะห์ใหม่ (Reanalysis) เพื่อพิจารณาค่าแนวโน้มความเชื่อมั่นของแบบวัด มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .859, .766 และ .825 ตามลำดับ จากนั้น นำค่าความเชื่อมั่นที่ได้ไปปรึกษาอาจารย์ผู้ควบคุมปริญญาโท และมีความเห็นว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดดังกล่าว สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้ จึงนำแบบวัดไปดำเนินการในการเก็บข้อมูล

11. เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง ตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด และนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอผลการวิจัยในลำดับต่อไป

12. จากการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความมีวินัยในตนเอง จิตสาธารณะ และเจตคติต่อวิชาชีพทหาร อีกครั้งพบว่า

12.1 แบบวัดความมีวินัยในตนเองจำนวน 5 ด้าน มีข้อคำถามทั้งสิ้น 40 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .877

12.2 แบบวัดจิตสาธารณะจำนวน 3 ด้าน มีข้อคำถามทั้งสิ้น 27 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .771

12.3 แบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหารจำนวนมีข้อคำถามทั้งสิ้น 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .856

ตัวอย่างแบบวัดความมีวินัยในตนเอง

คำชี้แจง แบบวัดฉบับนี้เป็นแบบวัดความมีวินัยในตนเอง อ่านแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดเพียงช่องเดียว

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		เป็นประจำ	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อยมาก/ไม่เคย
01	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ข้าพเจ้าแต่งกายเรียบร้อยถูกกาลเทศะ					
02	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ข้าพเจ้ามักแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่ข้าพเจ้าคิดว่าถูกต้อง					
03	ด้านการพึ่งตนเอง ข้าพเจ้าสามารถทำงานต่างๆให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง					
04	ด้านควบคุมอารมณ์ ข้าพเจ้าทนไม่ได้เมื่อถูกล้อชื่อพ่อแม่					
05	ด้านความอดทน แม้วิชาที่เรียนจะยากแต่ข้าพเจ้าก็ตั้งใจเรียนจนผ่าน					

การตรวจให้คะแนนแบบวัดความมีวินัยในตนเอง ผู้วิจัยให้คะแนน 5 ระดับ คือ

ระดับการปฏิบัติ	ข้อคำถามทางบวก	ข้อคำถามทางลบ
“เป็นประจำ”	ให้ 5 คะแนน	ให้ 1 คะแนน
“ค่อนข้างมาก”	ให้ 4 คะแนน	ให้ 2 คะแนน
“ปานกลาง”	ให้ 3 คะแนน	ให้ 3 คะแนน
“ค่อนข้างน้อย”	ให้ 2 คะแนน	ให้ 4 คะแนน
“น้อยมาก/ไม่เคย”	ให้ 1 คะแนน	ให้ 5 คะแนน

แบบวัดความมีวินัยในตนเองแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ด้านละ 8 ข้อ รวมข้อคำถามทั้งสิ้น 40 ข้อ คะแนนเต็ม 200 คะแนน โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายโดยใช้คะแนนรวมทั้งฉบับ ดังนี้

ระดับคะแนนทั้งฉบับ	ความหมาย
180.00 - 200.00	มีความมีวินัยในตนเองระดับสูงมาก
140.00 - 179.99	มีความมีวินัยในตนเองระดับสูง
100.00 - 139.99	มีความมีวินัยในตนเองระดับปานกลาง
60.00 - 99.99	มีความมีวินัยในตนเองระดับต่ำ
40.00 - 59.99	มีความมีวินัยในตนเองระดับต่ำมาก

ตัวอย่างแบบวัดจิตสาธารณะ

คำชี้แจง แบบวัดฉบับนี้เป็นแบบวัดจิตสาธารณะ อ่านแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดเพียงช่องเดียว

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		เป็นประจำ	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อยมาก/ไม่เคย
01	การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่ทำให้ สาธารณสมบัติเกิดความชำรุดเสียหาย ข้าพเจ้ามักลืมปิดไฟเมื่อออกจากห้องเรียน					
02	การดูแลและรักษาสาธารณสมบัติตามความสามารถ ที่ตนจะกระทำได้ ข้าพเจ้ามักช่วยเก็บของที่เป็นของส่วนรวมเมื่อใช้เสร็จ					
03	การเคารพสิทธิในการใช้สาธารณสมบัติ หนังสือที่ยืมจากห้องสมุดเมื่อใช้เสร็จ ข้าพเจ้าจะรีบนำ กลับไปคืนทันทีแม้ว่ายังไม่ถึงกำหนดคืน					

การตรวจให้คะแนนแบบวัดจิตสาธารณะ ผู้วิจัยให้คะแนน 5 ระดับ คือ

ระดับการปฏิบัติ	ข้อคำถามทางบวก	ข้อคำถามทางลบ
“เป็นประจำ”	ให้ 5 คะแนน	ให้ 1 คะแนน
“ค่อนข้างมาก”	ให้ 4 คะแนน	ให้ 2 คะแนน
“ปานกลาง”	ให้ 3 คะแนน	ให้ 3 คะแนน
“ค่อนข้างน้อย”	ให้ 2 คะแนน	ให้ 4 คะแนน
“น้อยมาก/ไม่เคย”	ให้ 1 คะแนน	ให้ 5 คะแนน

แบบวัดจิตสาธารณะแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ด้านละ 9 ข้อ รวมข้อคำถามทั้งสิ้น 27 ข้อ คะแนนเต็ม 135 คะแนน โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายโดยใช้คะแนนรวมทั้งฉบับ ดังนี้

ระดับคะแนนทั้งฉบับ	ความหมาย
121.50 - 135.00	มีจิตสาธารณะระดับสูงมาก
94.50 - 121.49	มีจิตสาธารณะระดับสูง
67.50 - 94.49	มีจิตสาธารณะระดับปานกลาง
40.50 - 67.49	มีจิตสาธารณะระดับต่ำ
27.00 - 40.49	มีจิตสาธารณะระดับต่ำมาก

ตัวอย่างแบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหาร

คำชี้แจง แบบวัดฉบับนี้เป็นแบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหาร ให้นักศึกษาวิชาทหารพิจารณาข้อความดังกล่าวตามความรู้สึกหรือความคิดเห็นของนักเรียนจริงๆ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกหรือความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุดเพียงช่องเดียว ซึ่งคำตอบของนักเรียนไม่มีการตัดสินว่าถูกหรือผิด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
01	ข้าพเจ้าเชื่อว่าอาชีพทหารเป็นอาชีพที่มีเกียรติและศักดิ์ศรี					
02	อาชีพทหารเป็นอาชีพที่ทำประโยชน์แก่สังคมได้มาก					

การตรวจให้คะแนนแบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหาร ผู้วิจัยให้คะแนน 5 ระดับ คือ

ระดับความคิดเห็น	ข้อคำถามทางบวก	ข้อคำถามทางลบ
“เห็นด้วย”	ให้ 5 คะแนน	ให้ 1 คะแนน
“ค่อนข้างเห็นด้วย”	ให้ 4 คะแนน	ให้ 2 คะแนน
“ไม่แน่ใจ”	ให้ 3 คะแนน	ให้ 3 คะแนน
“ค่อนข้างไม่เห็นด้วย”	ให้ 2 คะแนน	ให้ 4 คะแนน
“ไม่เห็นด้วย”	ให้ 1 คะแนน	ให้ 5 คะแนน

แบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหาร มีข้อคำถาม 20 ข้อ คะแนนเต็ม 100 คะแนน

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การจำแนกระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม
ดังนี้

ระดับคะแนน	ความหมาย
73.34 - 100.00	มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารระดับสูง
46.67 - 73.33	มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารระดับปานกลาง
20.00 - 46.66	มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารระดับต่ำ

การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 1 ฉบับ คือ แบบวัดความเป็นผู้นำ โดยมีรายละเอียดดังนี้

แบบวัดความเป็นผู้นำที่นำมาทำการวิจัยนี้ ผู้วิจัยพัฒนามาจากแบบวัดความเป็นผู้นำของ ริทอร์พี เจริญทรัพย์านนท์ (2545: 118) มีข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ ซึ่งใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบวัดที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า ชนิด 4 ระดับ คือ ทุกครั้ง เกือบทุกครั้ง บางครั้ง ไม่เคย มีทั้งข้อความเชิงบวกและเชิงลบ ค่าอำนาจจำแนก คำนวณโดยใช้สูตรการทดสอบค่าที ได้ค่าที่ อยู่ระหว่าง 4.485 ถึง 7.434 มีค่าความเชื่อมั่น .815 ผู้วิจัยนำไปใช้ทั้ง 20 ข้อ แต่ปรับปรุงภาษา และปรับเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนการพัฒนาดังนี้

1. ผู้วิจัยกำหนดจุดมุ่งหมายในการใช้แบบวัดความเป็นผู้นำ เพื่อใช้วัดความเป็นผู้นำของนักศึกษา วิชาทหารเพศชาย ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 4 ในเขตกรุงเทพมหานคร เขต 1

2. ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎี และนิยามเกี่ยวกับความเป็นผู้นำจากนั้นปรับปรุงข้อคำถามให้สอดคล้องกับ นิยามปฏิบัติการ ปรับภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง ปรับมาตราส่วนประมาณค่า ให้เป็นชนิด 5 ระดับ ได้แก่ เป็นประจำ ค่อนข้างมาก ปานกลาง ค่อนข้างน้อย น้อยมาก/ไม่เคย

3. นำข้อคำถามไปพิจารณา วิพากษ์ และปรับแก้ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา

4. นำแบบวัดความเป็นผู้นำ ไปทดลองใช้ กับนักศึกษาวิชาทหารเพศชาย ที่เรียนอยู่ในระดับชั้น มัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 4 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนวัดบวรนิเวศ และโรงเรียนเทพศิรินทร์ ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 183 คน จากนั้นนำผลการตอบแบบวัดมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้ Item - Total Correlation ด้วยสูตร สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (r_{xy}) ซึ่งพบว่าแบบวัดความเป็นผู้นำ จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง .353 ถึง .663

9. จากนั้นคัดเลือกข้อคำถาม โดยพิจารณาจากข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกที่สูงและครอบคลุม ตามโครงสร้างนิยามปฏิบัติการ รวบรวมข้อคำถามจนครบ 20 ข้อตามจำนวนที่ต้องการ

10. นำแบบวัดความเป็นผู้นำ ที่ได้คัดเลือกจากขั้นตอนที่ 9 มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับ โดยการวิเคราะห์ใหม่ (Reanalysis) เพื่อพิจารณาค่าแนวโน้มความเชื่อมั่นของแบบวัด มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .901 จากนั้นนำค่าความเชื่อมั่นที่ได้ไปปรึกษาอาจารย์ผู้ควบคุมปริญญาโท และมีความเห็นว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดดังกล่าว สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้ จึงนำแบบวัดไปดำเนินการ ในการเก็บข้อมูล

11. เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง ตรวจสอบคุณภาพของของแบบวัด และนำมา วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอผลการวิจัย ในลำดับต่อไป

12. จากการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ของแบบวัดความเป็นผู้นำอีกครั้งพบว่า แบบวัดความเป็นผู้นำ จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับเท่ากับ .907

ตัวอย่างแบบวัดความเป็นผู้นำ

คำชี้แจง แบบวัดฉบับนี้เป็นแบบวัดความเป็นผู้นำ ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางด้านขวามือที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		เป็นประจำ	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อยมาก/ไม่เคย
0	ข้าพเจ้ามีความสามารถในการพูดจูงใจคน					
00	เพื่อนๆยอมรับฟังความคิดเห็นของข้าพเจ้า					

การตรวจให้คะแนนแบบวัดความเป็นผู้นำ ผู้วิจัยให้คะแนน 5 ระดับ คือ

ระดับการปฏิบัติ	ระดับคะแนน
“เป็นประจำ”	ให้ 5 คะแนน
“ค่อนข้างมาก”	ให้ 4 คะแนน
“ปานกลาง”	ให้ 3 คะแนน
“ค่อนข้างน้อย”	ให้ 2 คะแนน
“น้อยมาก/ไม่เคย”	ให้ 1 คะแนน

แบบวัดความเป็นผู้นำ มีข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ คะแนนเต็ม 100 คะแนน โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

ระดับคะแนนทั้งฉบับ	ความหมาย
90.00 - 100.00	มีความเป็นผู้นำระดับสูงมาก
70.00 - 89.99	มีความเป็นผู้นำระดับสูง
50.00 - 69.99	มีความเป็นผู้นำระดับปานกลาง
30.00 - 49.99	มีความเป็นผู้นำระดับต่ำ
20.00 - 29.99	มีความเป็นผู้นำระดับต่ำมาก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบวัดทั้ง 4 ฉบับ ให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบวัดโดยมีวิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. นำหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ยื่นต่อผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. จัดเตรียมแบบวัดทั้ง 4 ฉบับ ประกอบไปด้วย แบบวัดความเป็นผู้นำ แบบวัดความมีวินัยในตนเอง แบบวัดจิตสาธารณะ และแบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหาร โดยให้มีจำนวนแบบวัดมากกว่าจำนวนของกลุ่มตัวอย่างประมาณ 1 เท่าเพื่อใช้ในการคัดเลือกกรณีตอบไม่สมบูรณ์หรือไม่มีความตั้งใจในการตอบ เนื่องจากผู้วิจัยเกรงว่าข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างจะมีความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เพราะเป็นช่วงเวลาที่กลุ่มตัวอย่างกำลังสอบกลางภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 อาจทำให้กลุ่มตัวอย่างมีสมาธิ และความตั้งใจในการทำแบบน้อยลง นอกจากนี้ผู้วิจัยต้องการให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้นจึงได้เก็บข้อมูลเกินกว่าที่ได้คำนวณไว้

4. ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทุกชุด มีระยะเวลาในการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 14 - 29 ธันวาคม 2549 โดยเก็บข้อมูลวันละ 1 โรงเรียน ตามกำหนดเวลาที่นัดหมายไว้ ซึ่งก่อนหน้านั้นนักศึกษาวิชาทหารจะทำการตอบแบบวัด ผู้วิจัยได้ทำการชี้แจงเพื่อลดความตึงเครียดให้นักศึกษาวิชาทหารวางใจว่าไม่มีผลกระทบต่อนักศึกษาวิชาทหาร และเพื่อว่านักศึกษาวิชาทหารจะได้ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงมากที่สุด และรับแบบวัดคืนภายในวันนั้น

5. นำแบบวัดทั้ง 4 ฉบับที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบและคัดแยกแบบวัดที่ได้รับการตอบที่ไม่สมบูรณ์ หรือมีร่องรอยระบุถึงการไม่ตั้งใจทำแบบวัด โดยพิจารณาจากการตอบแบบวัดไม่ครบทุกข้อคำถาม หรือมีการตอบมากกว่า 1 ครั้ง ในข้อคำถามเดียวกัน หลังจากคัดแยกแบบวัดที่สมบูรณ์ ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการทำวิจัยจำนวน 510 คน

6. ทำการการลงรหัสและจัดระบบข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาค่าทางสถิติเพื่อประมาณค่าประชากร ทดสอบสมมติฐานของงานวิจัย และนำเสนอผลงานวิจัยต่อไป

4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ตรวจสอบให้คะแนนแบบวัดความเป็นผู้นำ แบบวัดความมีวินัยในตนเอง แบบวัดจิตสาธารณะ และแบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพตามเกณฑ์การตรวจให้คะแนนที่กำหนดไว้ แล้วดำเนินการจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์การจำแนกระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ นักเรียนที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารระดับสูง ปานกลาง และต่ำ

2. วิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐานเพื่อประมาณค่าสถิติจากคะแนนแบบวัดความเป็นผู้นำ แบบวัดความมีวินัยในตนเอง และแบบวัดจิตสาธารณะ

3. วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two – Way Analysis of Variance : Two – Way ANOVA) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารแต่ละด้านได้แก่ ด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะระหว่างนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับชั้นปี และเจตคติต่อวิชาชีพทหารต่างกัน โดยแยกวิเคราะห์เป็น 3 ครั้ง ดังนี้

3.1 ศึกษาผลหลักที่เกิดจากระดับชั้นปี และเจตคติต่อวิชาชีพทหาร รวมทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นปี กับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร ที่มีต่อความเป็นผู้นำ

3.2 ศึกษาผลหลักที่เกิดจากระดับชั้นปี และเจตคติต่อวิชาชีพทหาร รวมทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นปี กับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร ที่มีต่อความมีวินัยในตนเอง

3.3 ศึกษาผลหลักที่เกิดจากระดับชั้นปี และเจตคติต่อวิชาชีพทหาร รวมทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นปี กับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร ที่มีต่อจิตสาธารณะ

4. ทดสอบภายหลังเพื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่ด้วยสถิติทดสอบ LSD ของ ฟิชเชอร์ (Fisher)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ในระดับความเชื่อมั่นที่ .95 (มยุรี ศรีชัย. 2538: 105)

$$n = \frac{\sum_{g=1}^K \frac{N_g^2 S_g^2}{W_g}}{\frac{N^2 e^2}{Z_{.05/2}^2} + \sum_{g=1}^K N_g S_g^2}$$

เมื่อ	n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	แทน	จำนวนนักเรียนทั้งหมด
	K	แทน	จำนวนชั้นที่สมาชิกของประชากรทั้งหมดถูกแบ่ง
	S_g^2	แทน	ค่าความแปรปรวนแต่ละชั้น
	e	แทน	ความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า
	N_g	แทน	จำนวนของนักเรียนในแต่ละชั้น
	W_g	แทน	$\frac{N_g}{N}$

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 วิเคราะห์หาความเที่ยงตรงเชิงพื้นิจ (Face Validity) โดยใช้วิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2539: 248-249)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 วิเคราะห์คำถามรายข้อ (Item Analysis) เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถาม โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) (Pedhazur. 1997: 39)

$$r_{XY} = \frac{S_{XY}}{S_X S_Y}$$

เมื่อ	r_{XY}	แทน	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ
	S_{XY}	แทน	ค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่น ๆ ที่เหลือ
	S_X	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนรายข้อ
	S_Y	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนรวมของข้ออื่น ๆ ที่เหลือ

2.3 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2543: 312)

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	K	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	S_i^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนข้อที่ i
	S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ
	Σ	แทน	ผลรวมทั้งหมด

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่า (Error of Estimate)

3.2 วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two – Way Analysis of Variance : Two – Way ANOVA) เพื่อทดสอบสมมุติฐาน (นิคม ตังคะพิภพ. 2543: 149-150)

3.2.1 หาค่าเฉลี่ยกำลังสองของแต่ละแหล่งความแปรปรวน ซึ่งเป็นค่าที่เกิดจากการนำค่าความเป็นอิสระ (df) ไปหารค่าผลบวกกำลังสอง (SS) ตามแหล่งความแปรปรวนที่สมนัยกัน ซึ่งสามารถคำนวณได้จากสูตรดังนี้

$$\begin{aligned}MS_A &= \frac{SS_A}{I-1} \\MS_B &= \frac{SS_B}{J-1} \\MS_{AB} &= \frac{SS_{AB}}{(I-1)(J-1)} \\MS_W &= \frac{SS_W}{\sum_{i=1}^I \sum_{j=1}^J (n_{ij} - 1)}\end{aligned}$$

3.2.2 หาค่าสถิติ F ของผลหลักจาก ตัวแปรระดับชั้น และตัวแปรเจตคติต่อวิชาชีพทหาร และผลปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ระดับชั้น กับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร สามารถคำนวณได้จากสูตรดังนี้

$$\begin{aligned}F_A &= \frac{MS_A}{MS_W} \\F_B &= \frac{MS_B}{MS_W} \\F_{AB} &= \frac{MS_{AB}}{MS_W}\end{aligned}$$

3.2.3 ทดสอบภายหลังเพื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่ด้วยสถิติทดสอบ LSD (Least Significant Difference Test) ของฟิชเชอร์ (Fisher) เพื่อทดสอบว่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างคู่ใด จะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอและการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{x}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
s	แทน	คะแนนความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง
$s_{\bar{x}}$	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าเฉลี่ย
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของค่าความแตกต่างระหว่างข้อมูลและค่าเฉลี่ยของกลุ่มข้อมูล
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสอง
F	แทน	ค่าสถิติทดสอบเอฟ
LSD	แทน	ค่าวิกฤตความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของการเปรียบเทียบพหุคูณวิธีการของ ฟิชเชอร์ (Fisher)

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานและการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากรของคะแนนจิตลักษณะทางด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และด้านจิตสาธารณะ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และขอบเขตของค่าเฉลี่ยของประชากรที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ของจิตลักษณะทางด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหาร โดยจำแนกตามระดับชั้นปีและระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร

2. ผลการเปรียบเทียบจิตลักษณะทางด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ ระหว่างนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับชั้นปีและระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารต่างกัน และศึกษาผลปฏิสัมพันธ์ด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ ที่เกิดจากการส่งผลร่วมกันระหว่างตัวแปรระดับชั้นปีกับตัวแปรระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร

3. ผลการศึกษาพัฒนาการของจิตลักษณะทางด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ ของนักศึกษาวิชาทหารจากชั้นปีที่ 1 สู่มัธยมศึกษาปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐานและการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากรของคะแนนจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ด้านความมีวินัยในตนเอง และด้านจิตสาธารณะ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และขอบเขตของค่าเฉลี่ยของประชากรที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ของจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหาร โดยจำแนกตามระดับชั้นปีและระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร ปรากฏดังตาราง 5-12

ตาราง 5 ค่าสถิติพื้นฐานของจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหาร จำแนกตามระดับชั้นปีและระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร

ระดับ ชั้นปี	ระดับ		จิตลักษณะทหาร					
	เจตคติ ต่อวิชาชีพ ทหาร	n	ความเป็นผู้นำ		ความมีวินัยในตนเอง		จิตสาธารณะ	
			$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s
ที่ 1	สูง	99	67.990	10.102	146.505	16.379	94.717	11.318
	ปานกลาง	75	67.400	7.834	133.533	15.091	87.947	7.935
	ต่ำ	1	58.000	-	127.000	-	86.000	-
	รวม	175	64.463	8.968	135.679	15.735	89.555	9.627
ที่ 2	สูง	101	65.366	11.215	143.257	16.504	93.901	11.624
	ปานกลาง	72	65.986	9.773	133.153	14.590	88.375	9.314
	ต่ำ	1	61.000	-	112.000	-	68.000	-
	รวม	174	64.117	10.494	129.47	15.547	83.425	10.469
ที่ 3	สูง	96	67.104	11.209	147.802	14.883	96.646	11.045
	ปานกลาง	62	62.984	11.283	136.532	14.111	88.403	9.961
	ต่ำ	3	76.667	4.042	130.333	12.741	88.000	17.088
	รวม	161	68.918	8.845	138.222	13.912	91.016	12.698

จากตาราง 5 ผู้วิจัยพิจารณาจำนวนนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารต่างกันพบว่าจำนวนนักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารที่อยู่ในระดับต่ำมีจำนวนเพียง 5 คน นักศึกษาวิชาทหารส่วนใหญ่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารที่อยู่ในระดับสูง และปานกลาง เพื่อให้

การวิเคราะห์ข้อมูลสอดคล้องกับความเป็นจริง และตรงตามข้อตกลงเบื้องต้น ที่ว่าความแปรปรวนของประชากรต้องเท่ากันในทุกๆ เซลล์ ผู้วิจัยจึงไม่นำข้อมูลของนักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารที่อยู่ในระดับต่ำมาทำการวิเคราะห์ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จึงเหลือเฉพาะเจตคติต่อวิชาชีพทหารที่อยู่ในระดับสูง และปานกลางเท่านั้น

ตาราง 6 ค่าสถิติพื้นฐานของจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำของนักศึกษาวิชาทหาร จำแนกตามระดับชั้นปี และการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร ด้วยความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ระดับชั้นปี	จิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ				ผลการประมาณ	การแปล
	n	$\bar{x}$	s	s_x	ค่าเฉลี่ยของประชากร	ความหมาย
ชั้นปีที่ 1	174	67.695	9.173	.793	66.136-69.254	ปานกลาง
ชั้นปีที่ 2	173	65.676	10.613	.799	64.106-67.247	ปานกลาง
ชั้นปีที่ 3	158	65.044	11.382	.844	63.385-66.703	ปานกลาง
รวม	505	66.138	10.389	.812	64.542-67.735	ปานกลาง

จากตาราง 6 พบว่า นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง โดยคะแนนจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำของนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 คือ 67.695 และคะแนนเฉลี่ยของประชากรคือ 66.136-69.254 คะแนนจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำของนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 2 คือ 65.676 คะแนนเฉลี่ยของประชากรคือ 64.106-67.247 ส่วนคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำของนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3 คือ 65.044 คะแนนเฉลี่ยของประชากรคือ 63.385-66.703 เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า นักศึกษาวิชาทหารทั้ง 3 ชั้นปีมีจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำเท่ากับ 66.138 ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่างคะแนนเฉลี่ยของประชากร 64.542-67.735

ตาราง 7 ค่าสถิติพื้นฐานของจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิชาทหาร
จำแนกตามระดับชั้นปี และการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร ด้วยความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ระดับชั้นปี	จิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเอง				ผลการประมาณ	การแปล
	n	$\bar{x}$	s	s_x	ค่าเฉลี่ยของประชากร	ความหมาย
ชั้นปีที่ 1	174	140.019	17.056	1.180	137.700-142.239	ปานกลาง-สูง
ชั้นปีที่ 2	173	138.205	16.468	1.189	135.868-140.542	ปานกลาง-สูง
ชั้นปีที่ 3	158	142.167	15.552	1.256	139.699-144.636	ปานกลาง-สูง
รวม	505	140.130	16.359	1.208	137.756-142.472	ปานกลาง-สูง

จากตาราง 7 พบว่า นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง โดยคะแนนจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 คือ 140.019 และคะแนนเฉลี่ยของประชากรคือ 137.700-142.239 คะแนนจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 2 คือ 138.205 คะแนนเฉลี่ยของประชากรคือ 135.868-140.542 ส่วนคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3 คือ 142.167 คะแนนเฉลี่ยของประชากรคือ 139.699-144.636 เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า นักศึกษาวิชาทหารทั้ง 3 ชั้นปีมีจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง โดยมีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองเท่ากับ 140.130 ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่างคะแนนเฉลี่ยของประชากร 137.756-142.472

ตาราง 8 ค่าสถิติพื้นฐานของจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหาร จำแนกตามระดับชั้นปี และการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร ด้วยความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ระดับชั้นปี	จิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะ				ผลการประมาณ	การแปล
	n	$\bar{x}$	s	s_x	ค่าเฉลี่ยของประชากร	ความหมาย
ชั้นปีที่ 1	174	91.332	10.527	.800	89.760-92.904	ปานกลาง
ชั้นปีที่ 2	173	91.138	11.037	.806	89.554-92.722	ปานกลาง
ชั้นปีที่ 3	158	92.525	11.344	.852	90.851-94.198	ปานกลาง
รวม	505	91.665	10.969	.819	90.055-93.275	ปานกลาง

จากตาราง 8 พบว่า นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะอยู่ในระดับปานกลาง โดยคะแนนจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 คือ 91.332 และคะแนนเฉลี่ยของประชากรคือ 89.760-92.904 คะแนนจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 2 คือ 91.138 คะแนนเฉลี่ยของประชากรคือ 89.554-92.722 ส่วนคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3 คือ 92.525 คะแนนเฉลี่ยของประชากรคือ 90.851-94.198 เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า นักศึกษาวิชาทหารทั้ง 3 ชั้นปีมีจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะเท่ากับ 91.665 ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่างคะแนนเฉลี่ยของประชากร 90.055-93.275

ตาราง 9 ค่าสถิติพื้นฐานของจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำของนักศึกษาวิชาทหาร จำแนกตามระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร และการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร ด้วยความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร	จิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ				ผลการประมาณ	การแปล
	n	$\bar{x}$	s	s_x	ค่าเฉลี่ยของประชากร	ความหมาย
สูง	296	66.820	10.872	.603	65.636-68.004	ปานกลาง
ปานกลาง	209	65.457	9.748	.719	64.043-66.870	ปานกลาง
รวม	505	66.139	10.31	.661	64.840-67.437	ปานกลาง

จากตาราง 9 พบว่า นักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารสูง และปานกลาง มีจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง โดยนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารสูงมีคะแนนจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำคือ 66.820 และคะแนนเฉลี่ยของประชากรคือ 65.636-68.004 ส่วนนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารปานกลางมีคะแนนจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำคือ 65.457 และคะแนนเฉลี่ยของประชากรคือ 64.043-66.870 เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า นักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารสูง และปานกลาง มีจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำคือ 66.139 ซึ่งอยู่ระหว่างคะแนนเฉลี่ยของประชากร 64.840-67.437

ตาราง 10 ค่าสถิติพื้นฐานของจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเอง ของนักศึกษาวิชาทหาร
จำแนกตามระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร และการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร ด้วยความเชื่อมั่น
ร้อยละ 95

ระดับเจตคติต่อ วิชาชีพทหาร	จิตลักษณะทหารด้าน ความมีวินัยในตนเอง				ผลการประมาณ ค่าเฉลี่ยของ ประชากร	การแปล ความหมาย
	n	$\bar{x}$	s	s_x		
สูง	296	145.855	16.015	.897	144.093-147.616	สูง
ปานกลาง	209	134.406	14.637	1.070	132.303-136.509	ปานกลาง
รวม	505	140.131	15.326	.984	138.198-142.063	ปานกลาง-สูง

จากตาราง 10 พบว่า นักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารสูง มีจิตลักษณะ
ทหารด้านความมีวินัยในตนเองอยู่ในระดับสูง ส่วนนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร
ปานกลาง มีจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง โดยนักศึกษาวิชาทหาร
ที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารสูงมีคะแนนจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองคือ 145.855
และคะแนนเฉลี่ยของประชากรคือ 144.093-147.616 ส่วนนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติ
ต่อวิชาชีพทหารปานกลางมีคะแนนจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองคือ 134.406
และคะแนนเฉลี่ยของประชากรคือ 132.303-136.509 เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า นักศึกษา
วิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารสูง และปานกลาง มีจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัย
ในตนเองอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง โดยมีคะแนนจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองคือ
140.131 ซึ่งอยู่ระหว่างคะแนนเฉลี่ยของประชากร 138.198-142.063

ตาราง 11 ค่าสถิติพื้นฐานของจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหาร จำแนกตาม
ระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร และการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร ด้วยความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ระดับเจตคติต่อ วิชาชีพทหาร	จิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะ				ผลการประมาณ ค่าเฉลี่ยของประชากร	การแปล ความหมาย
	n	$\bar{x}$	s	s_x		
สูง	296	95.088	11.356	.608	93.894-96.282	ปานกลาง-สูง
ปานกลาง	209	88.242	9.009	.725	86.816-89.667	ปานกลาง
รวม	505	91.665	10.183	.667	90.355-92.975	ปานกลาง

จากตาราง 11 พบว่า นักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารสูง มีจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง ส่วนนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารปานกลาง มีจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะอยู่ในระดับปานกลาง โดยนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารสูงมีคะแนนจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะคือ 95.088 และคะแนนเฉลี่ยของประชากรคือ 93.894-96.282 ส่วนนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารปานกลางมีคะแนนจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะคือ 88.242 และคะแนนเฉลี่ยของประชากรคือ 86.816-89.667 เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า นักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารสูง และปานกลาง มีจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะคือ 91.665 ซึ่งอยู่ระหว่างคะแนนเฉลี่ยของประชากร 90.355-92.975

ตาราง 12 ค่าสถิติพื้นฐานของจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และ จิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหาร จำแนกตามระดับชั้นปีและระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร

ระดับ ชั้นปี	ระดับเจตคติต่อ วิชาชีพทหาร	n	จิตลักษณะทหาร		
			ความเป็นผู้นำ	ความมีวินัยในตนเอง	จิตสาธารณะ
			$\bar{x}$	$\bar{x}$	$\bar{x}$
ชั้นปีที่ 1	สูง	99	67.990	146.505	94.717
	ปานกลาง	75	67.400	133.533	87.947
	รวม	174	67.695	140.019	91.332
ชั้นปีที่ 2	สูง	101	65.366	143.257	93.901
	ปานกลาง	72	65.986	133.153	88.375
	รวม	173	65.676	138.205	91.138
ชั้นปีที่ 3	สูง	96	67.104	147.802	96.646
	ปานกลาง	62	62.984	136.532	88.403
	รวม	158	65.044	142.167	92.525

จากตาราง 12 พบว่านักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารสูง และปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ เท่ากับ 67.695 คะแนน หมายความว่าระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเอง เท่ากับ

140.019 คะแนน มีความมีวินัยในตนเองระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะ เท่ากับ 91.332 คะแนน มีจิตสาธารณะระดับปานกลาง นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 2 ที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพอทหารสูง และปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ เท่ากับ 65.676 คะแนน มีความเป็นผู้นำระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเอง เท่ากับ 138.205 คะแนน ซึ่งมีความมีวินัยในตนเองระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะเท่ากับ 91.138 คะแนน มีจิตสาธารณะระดับปานกลาง นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3 ที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพอทหารสูง และปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ เท่ากับ 65.044 คะแนน มีความเป็นผู้นำระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเอง เท่ากับ 142.167 คะแนน ซึ่งมีความมีวินัยในตนเองระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะเท่ากับ 92.525 คะแนน มีจิตสาธารณะระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับชั้นปีและระดับเจตคติต่อวิชาชีพอทหารต่างกัน ผลปฏิสัมพันธ์ด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ ที่เกิดจากการส่งผลร่วมกันระหว่างตัวแปรระดับชั้นปีกับตัวแปรระดับเจตคติต่อวิชาชีพอทหาร โดยใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง ดังแสดงในตารางที่ 13 -15

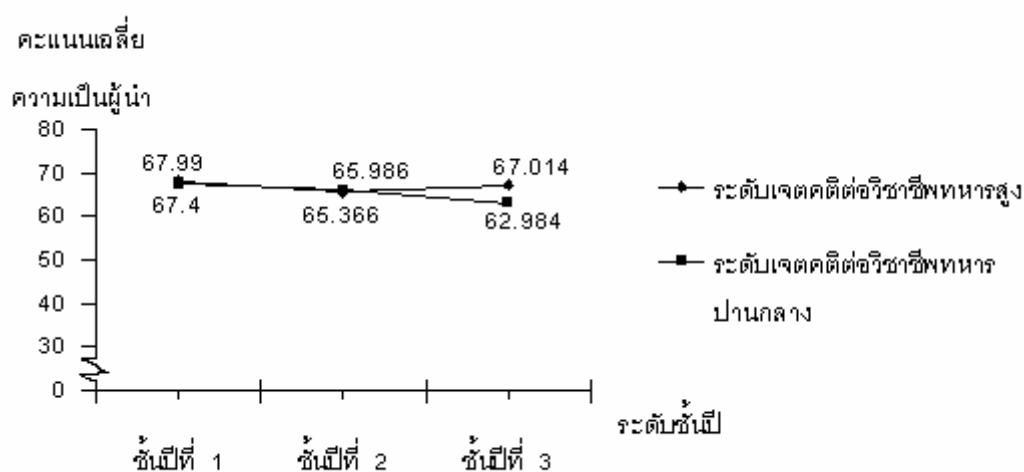
2.1 ผลการเปรียบเทียบจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำของนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับชั้นปีและระดับเจตคติต่อวิชาชีพอทหารต่างกัน ดังตารางที่ 13

ตาราง 13 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำของนักศึกษาวิชาทหารจำแนกตามระดับชั้นปีและระดับเจตคติต่อวิชาชีพอทหารต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระดับชั้นปี (A)	628.852	2	314.426	2.927	.054
ระดับเจตคติต่อวิชาชีพอทหาร (B)	226.807	1	226.807	2.111	.147
ปฏิสัมพันธ์ (A × B)	475.890	2	237.945	2.215	.110
ความคลาดเคลื่อน	53601.364	499	107.418		
รวม	54813.810	504			

จากตาราง 13 พบว่านักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับชั้นปี และมีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารต่างกัน มีคะแนนจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ไม่พบการเกิดผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นปีกับระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารต่อจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ

นำค่าเฉลี่ยของคะแนนจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำของนักศึกษาวิชาทหาร จำแนกตามระดับชั้นปีและระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร ดังปรากฏในตาราง 12 มาจัดทำเป็นกราฟเส้นเพื่อที่จะอธิบายปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับชั้นปีกับระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารที่ส่งผลรวมกันต่อจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ซึ่งไม่พบการเกิดผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นปีกับระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารต่อจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ นั่นคือค่าเฉลี่ยของคะแนนจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำของนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารอยู่ในระดับสูงและปานกลาง มีรูปแบบของพัฒนาการตามระดับชั้นปีไม่แตกต่างกัน ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 กราฟแสดงผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับชั้นปีกับระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารที่ส่งผลรวมกันต่อจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ

2.2 ผลการเปรียบเทียบจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับชั้นปีและระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารต่างกัน ดังตารางที่ 14

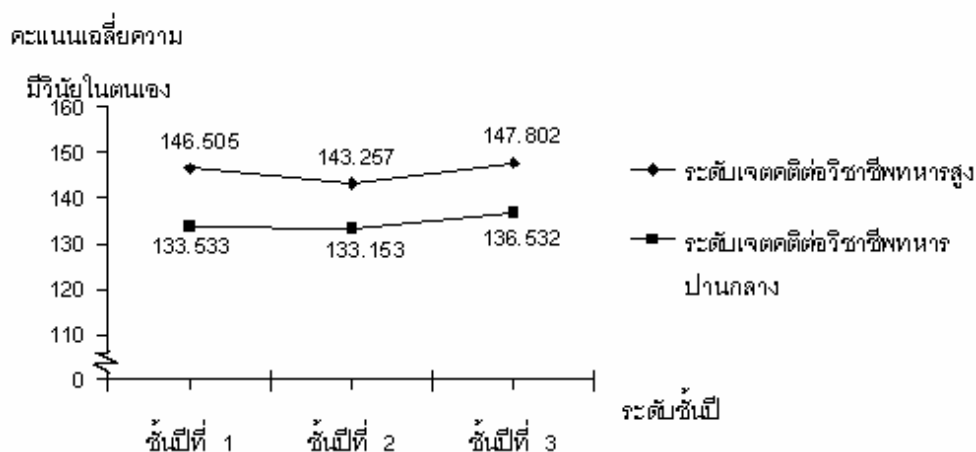
ตาราง 14 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเอง
ของนักศึกษาวิชาทหารจำแนกตามระดับชั้นปีและระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระดับชั้นปี (A)	1247.847	2	623.924	2.623	.074
ระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร (B)	15991.081	1	15991.081	67.233**	.000
ปฏิสัมพันธ์ (A × B)	176.097	2	88.048	.370	.691
ความคลาดเคลื่อน	118684.716	499	237.845		
รวม	136492.859	504			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 14 พบว่า นักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับชั้นปีต่างกันมีคะแนนจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารต่างกัน มีคะแนนจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ จากตารางที่ 10 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเอง ของนักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารอยู่ในระดับสูง มีคะแนนจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองสูงกว่า นักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ไม่พบการเกิดผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับ ชั้นปีกับระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารต่อจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเอง

นำค่าเฉลี่ยของคะแนนจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิชาทหารจำแนกตามระดับชั้นปีและระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร ดังปรากฏในตาราง 12 มาจัดทำเป็นกราฟเส้น เพื่อที่จะอธิบายปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับชั้นปีกับเจตคติต่อวิชาชีพทหารที่ส่งผลรวมกันต่อจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเอง ซึ่งไม่พบการเกิดผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นปีกับระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารต่อจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเอง นั่นคือค่าเฉลี่ยของคะแนนจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารอยู่ในระดับสูงและปานกลางมีรูปแบบของพัฒนาการตามระดับชั้นไม่แตกต่างกัน ดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 กราฟแสดงผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับชั้นปีกับระดับเจตคติต่อวิชาชีพอาหาร ที่ส่งผลรวมกันต่อจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเอง

2.3 ผลการเปรียบเทียบจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับชั้นปีและระดับเจตคติต่อวิชาชีพอาหารต่างกัน ดังตารางที่ 15

ตาราง 15 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหารจำแนกตามระดับชั้นปีและระดับเจตคติต่อวิชาชีพอาหารต่างกัน

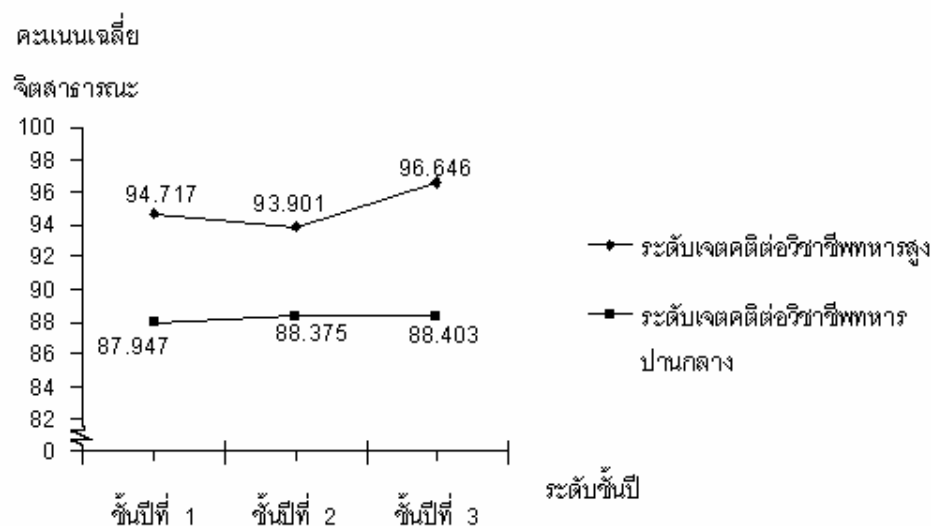
แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระดับชั้นปี (A)	176.439	2	88.219	.807	.447
ระดับเจตคติต่อวิชาชีพอาหาร (B)	5718.520	1	5718.520	52.333**	.000
ปฏิสัมพันธ์ (A × B)	146.695	2	73.330	.671	.512
ความคลาดเคลื่อน	54526.630	499	109.272		
รวม	60646.958	504			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 15 พบว่านักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับชั้นปีต่างกันมีคะแนนจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพอาหารต่างกัน มีคะแนนจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ จากตารางที่ 11 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะ

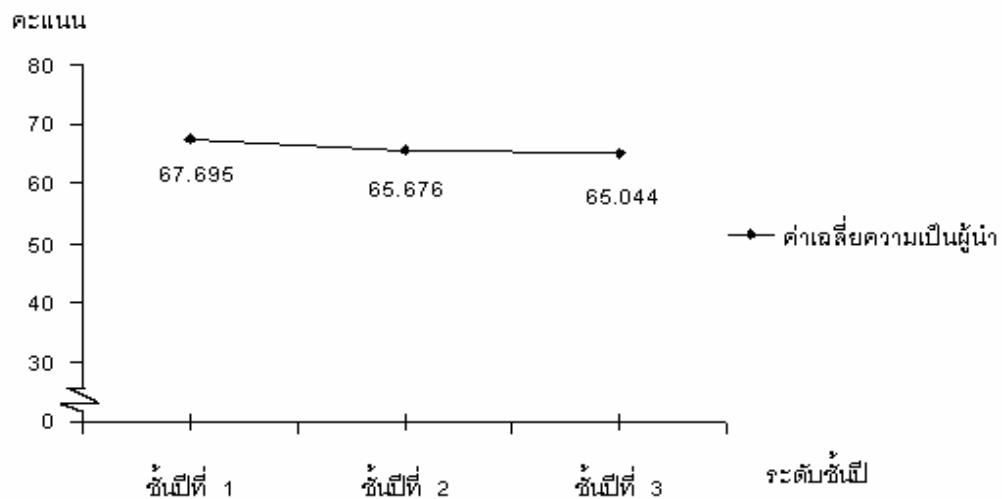
ของนักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารอยู่ในระดับสูง มีคะแนนจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะสูงกว่า นักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ไม่พบการเกิดผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นปีกับระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารต่อจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะ

นำค่าเฉลี่ยของคะแนนจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหาร จำแนกตามระดับชั้นปีและระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร ดังปรากฏในตาราง 12 มาจัดทำเป็นกราฟเส้น เพื่อที่จะอธิบายปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับชั้นปีกับระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารที่ส่งผลรวมกันต่อจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะพบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับชั้นปีกับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร นั่นคือค่าเฉลี่ยของคะแนนจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารอยู่ในระดับสูง และปานกลางมีรูปแบบของพัฒนาการตามระดับชั้นปีไม่แตกต่างกัน ดังภาพประกอบ 6

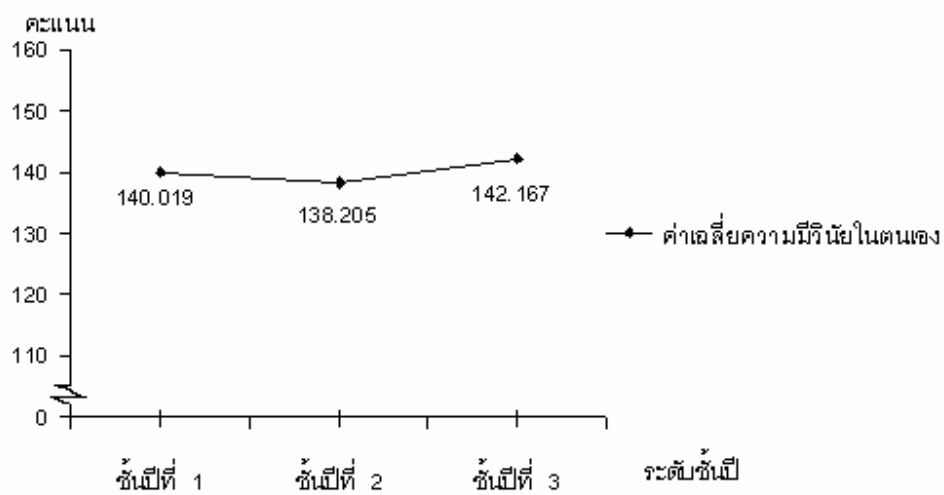

ภาพประกอบ 6 กราฟแสดงผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับชั้นปีกับระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารที่ส่งผลรวมกันต่อจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะ

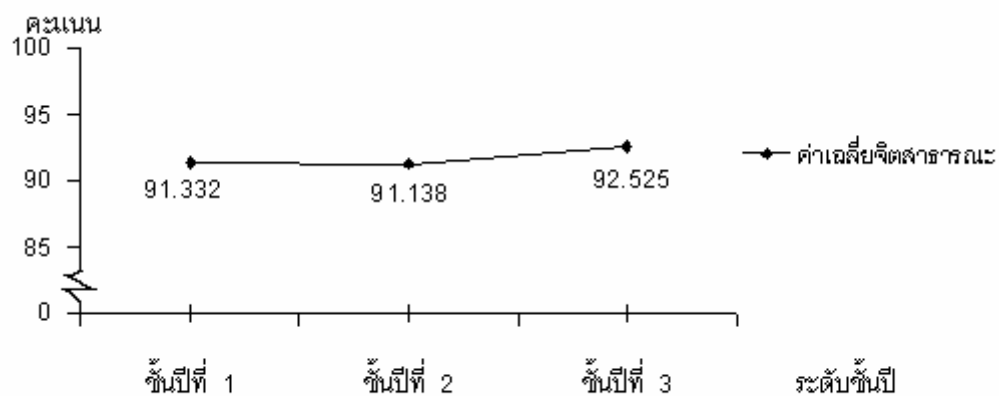
3. แนวโน้มพัฒนาการของจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และ จิตสาธารณะ ของนักศึกษาวิชาทหารจากชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และ 3 ดังภาพประกอบ 7-9

ภาพประกอบ 7 กราฟแสดงแนวโน้มพัฒนาการของจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำของนักศึกษาวิชาทหารจากชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และ 3

ภาพประกอบ 8 กราฟแสดงแนวโน้มพัฒนาการของจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิชาทหารจากชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และ 3

ภาพประกอบ 9 กราฟแสดงแนวโน้มพัฒนาการของจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะของนักศึกษา
วิชาทหารจากชั้นปีที่ 1 สู่ปีที่ 2 และ 3

จากภาพประกอบ 7-9 จะพบว่าพัฒนาการจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหารจากชั้นปีที่ 1 สู่ปีที่ 2 และ 3 มีแนวโน้มพัฒนาการไม่ชัดเจน หรือไม่พบพัฒนาการ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ สมมติฐาน และวิธีดำเนินการวิจัยโดยย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ ของนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1-3 ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 4 และที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารต่างกัน รวมทั้งศึกษาผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นกับเจตคติต่อวิชาชีพทหารที่ส่งผลต่อจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ ของนักศึกษาวิชาทหาร นอกจากนี้ยังศึกษาแนวโน้มพัฒนาการของจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ ของนักศึกษาวิชาทหารจากชั้นปีที่ 1 สู่อันดับที่ 2 และ อันดับที่ 3 ตามลำดับ โดยผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่า ความแตกต่างของระดับชั้นและระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารจะมีอิทธิพลทำให้จิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะแตกต่างกัน และคาดว่าจะมีผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับชั้นกับตัวแปรระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารต่อจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักศึกษาวิชาทหารเพศชายที่เรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 4 ปีการศึกษา 2549 ในเขตกรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยแบ่งออกเป็นนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 175 คน เป็นนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 2 ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 174 คน เป็นนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3 ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 161 คน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 510 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two - Stage Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 4 ฉบับ ฉบับที่ 1 เป็นแบบวัดความเป็นผู้นำของนักศึกษาวิชาทหารจำนวน 20 ข้อ โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .901 ฉบับที่ 2 เป็นแบบวัดความมีวินัยในตนเองมีจำนวน 40 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านการพึ่งตนเอง ด้านการควบคุมอารมณ์ และด้านความอดทน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .859 ฉบับที่ 3 แบบวัดจิตสาธารณะจำนวน 27 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่ทำให้สาธารณสมบัติเกิดความชำรุดเสียหาย ด้านการดูแลและรักษาสาธารณสมบัติตามความสามารถที่ตนจะกระทำได้ และด้านการเคารพสิทธิในการใช้สาธารณสมบัติ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .766 และฉบับที่ 4 แบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหารมีจำนวน 20 ข้อ โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .825

ผู้วิจัยได้นำแบบวัดทั้ง 4 ฉบับไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักศึกษาวิชาทหารที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ คัดเลือกแบบวัดจำแนกกลุ่มนักเรียนตามระดับชั้นปีและระดับเจตคติต่อวิชาชีพอทหาร แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ โดยการหาค่าสถิติพื้นฐานในการศึกษาของจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two – Way ANOVA) ในการเปรียบเทียบความแตกต่างของจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และ ด้านจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหารจำแนกตามระดับชั้นปีและระดับเจตคติต่อวิชาชีพอทหาร รวมทั้งการศึกษาปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีต่อจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารแต่ละด้านด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนหนึ่งตัวแปร (Univariate Test) และทดสอบภายหลังด้วยวิธีการ LSD ของ ฟิชเชอร์ (Fisher) จากนั้นนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้างต้นมาสรุปแล้วเขียนกราฟแสดงพัฒนาการจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และด้านจิตสาธารณะ

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำเท่ากับ 66.138 โดยนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำเท่ากับ 67.695, 65.676 และ 65.044 ตามลำดับ

จิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองพบว่า นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองในระดับปานกลางถึงสูง มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองเท่ากับ 140.130 โดยนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองเท่ากับ 140.019, 138.205 และ 142.167 ตามลำดับ

สำหรับจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะพบว่า นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะอยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะเท่ากับ 91.665 โดยนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะเท่ากับ 91.332, 91.138 และ 92.525 ตามลำดับ

2. นักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารสูง และปานกลาง มีจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำเท่ากับ 66.139 โดยคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำของนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารสูง และปานกลาง คือ 66.820 และ 65.457 ตามลำดับ

นักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารสูง มีจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองอยู่ในระดับสูง ส่วนนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารปานกลาง มีจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองเท่ากับ 140.131 โดยคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองของนักศึกษา วิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารสูง และปานกลาง คือ 145.855 และ 134.406 ตามลำดับ

นักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารสูง มีจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง ส่วนนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารปานกลาง มีจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะอยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะเท่ากับ 91.665 โดยคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะของนักศึกษา วิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารสูง และปานกลาง คือ 95.088 และ 88.242 ตามลำดับ

3. นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำไม่แตกต่างกัน โดยที่นักศึกษาวิชาทหารทั้ง 3 ชั้นปี มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำอยู่ระหว่าง 64.542-67.735 โดยนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำอยู่ระหว่าง 66.136-69.254 นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำอยู่ระหว่าง 64.106-67.247 และนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำอยู่ระหว่าง 63.385-66.703

สำหรับจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองพบว่า นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองไม่แตกต่างกัน โดยที่นักศึกษาวิชาทหารทั้ง 3 ชั้นปี มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองอยู่ระหว่าง 137.756-142.472 โดยนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองอยู่ระหว่าง 137.700-142.239 นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองอยู่ระหว่าง 135.868-140.542 และนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองอยู่ระหว่าง 139.699-144.636

สำหรับจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะพบว่า นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะไม่แตกต่างกัน โดยที่นักศึกษาวิชาทหารทั้ง 3 ชั้นปี มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะอยู่ระหว่าง 90.055-93.275 โดยนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะอยู่ระหว่าง 89.760-92.904 นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะอยู่ระหว่าง 89.554-92.722 และนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะอยู่ระหว่าง 90.851-94.198

4. นักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารต่างกัน มีจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำไม่แตกต่างกัน โดยนักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารอยู่ในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำอยู่ระหว่างค่าเฉลี่ยของประชากร 65.636-68.004 และนักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารอยู่ในระดับปานกลางมีคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำอยู่ระหว่างค่าเฉลี่ยของประชากร 64.043-66.870

นักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารต่างกัน มีจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองแตกต่างกัน คือ นักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารอยู่ในระดับสูง มีจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองสูงกว่านักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารอยู่ในระดับปานกลาง โดยคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารอยู่ในระดับสูงอยู่ระหว่างค่าเฉลี่ยของประชากร 144.093-147.616 และคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารอยู่ในระดับปานกลางอยู่ระหว่างค่าเฉลี่ยของประชากร 132.303-136.509

นักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารต่างกัน มีจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะแตกต่างกัน คือ นักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารอยู่ในระดับสูง มีจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะสูงกว่านักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารอยู่ในระดับปานกลาง โดยคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารอยู่ในระดับสูงนั้นอยู่ระหว่างค่าเฉลี่ยของประชากร 93.894-96.282 และคะแนนเฉลี่ยจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารอยู่ในระดับปานกลางอยู่ระหว่างค่าเฉลี่ยของประชากร 86.816-89.667

5. ผลการศึกษาปฏิสัมพันธ์ด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะพบว่าไม่มีผลปฏิสัมพันธ์ 2 ทาง (Two-Way Interaction Effects) ที่เกิดจากความแตกต่างระหว่างระดับชั้นปีกับระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหาร

6. พัฒนาการจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ ของนักศึกษาวิชาทหารจากชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และ 3 มีแนวโน้มพัฒนาการไม่ชัดเจนหรือไม่พบพัฒนาการ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถนำเสนอและอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากในการฝึกนักศึกษาวิชาทหารนั้น ทางหน่วยบัญชาการกำลังสำรองได้มีการฝึกนักศึกษาวิชาทหารในสภาพแวดล้อมเดียวกัน คือ ต้องปฏิบัติตนอยู่ภายใต้กฎระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งของครูฝึก ดังนั้นนักศึกษาวิชาทหารจึงไม่มีโอกาสได้แสดงออกถึงความเป็นผู้นำมากนัก และจากจุดมุ่งหมายเฉพาะในการฝึกนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ระบุว่า “ต้องปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาโดยเคร่งครัด” (กรมการรักษาดินแดน. 2547: 41) ด้วยสาเหตุที่กล่าวมาทั้งหมดทำให้ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาวิชาทหารมีจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง

นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการฝึกนักศึกษาวิชาทหารมีความมุ่งหมายให้นักศึกษาวิชาทหารแต่ละนายมีคุณลักษณะเป็นผู้มีระเบียบวินัย อีกทั้งในคุณลักษณะเฉพาะของนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1,2 การฝึกจะมุ่งเน้นให้บังเกิดระเบียบวินัย เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาโดยเคร่งครัด (กรมการรักษาดินแดน. 2547: 41) และจากการศึกษาทฤษฎีการสร้างวินัยและจริยธรรมแบบสามมิติของสุรชาติ สังขรัตน์ (2532: 60-62) ที่กล่าวว่าพฤติกรรมของคนเป็นผลของความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ถ้าพฤติกรรมใดทำแล้ว ได้ผลเป็นที่น่าพอใจหรือบุคคลได้รับการเสริมแรงก็มีแนวโน้มจะแสดงพฤติกรรมนั้นอีกในสภาพสิ่งเร้าเดิม ในทางตรงกันข้าม หากแสดงพฤติกรรมนั้นแล้วได้รับผลตอบแทนที่ไม่น่าพอใจหรือได้รับการลงโทษ ก็มีแนวโน้มไม่แสดงพฤติกรรมนั้นอีกภายใต้สิ่งเร้าเดิม จากเหตุผลดังกล่าวทำให้นักศึกษาวิชาทหารทั้ง 3 ชั้นปี มีจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองในระดับปานกลางถึงสูง

นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะ อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการที่จะสร้างให้บุคคลมีจิตสาธารณะอย่างเหนียวแน่นได้นั้น จะต้องผ่านทั้งประสบการณ์ และการได้รับการปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องและดีงามต่อคนและสังคมอย่างซุ่มซอก จึงจะตกผลึกเป็นอุดมการณ์ และกลั่นออกมาเป็นความประพฤติของคนๆ นั้น ที่มีต่อสังคมในทางที่สร้างสรรค์ได้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543: 17) จากเหตุผลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าประสบการณ์

จากการฝึกนักศึกษาวิชาทหารสามารถทำให้นักศึกษาวิชาทหารเกิดจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะ แต่อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากการในการจะสร้างให้บุคคลมีจิตสาธารณะได้นั้นต้องอาศัยระยะเวลาในการปลูกฝังที่นานพอสมควร แต่ระยะในการฝึกนักศึกษาวิชาทหารนั้นอาจเป็นเวลาที่ไม่เพียงพอจึงทำให้นักศึกษาวิชาทหารเกิดจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะในระดับปานกลาง

2. นักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารสูง และปานกลาง มีจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 241-242) กล่าวถึงองค์ประกอบของเจตคติด้านพฤติกรรมว่าเป็นความพร้อม หรือความโน้มเอียง ที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติ หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่จะสนับสนุนหรือคัดค้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อ หรือความรู้สึกของบุคคลที่ได้จากการประเมินผลพฤติกรรมที่คิดจะแสดงออกมาจะสอดคล้องกับความรู้สึกที่มีอยู่ กล่าวคือ ถ้านักศึกษาวิชาทหารมีเจตคติต่อวิชาชีพทหารปานกลางก็จะมีจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณานักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารสูงจะพบว่ามีจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาวิชาทหารทั้ง 3 ชั้นปีต่างก็ต้องอยู่ต้องปฏิบัติตามอยู่ภายใต้กฎระเบียบข้อบังคับ และคำสั่งของครูฝึก ดังนั้นนักศึกษาวิชาทหารจึงไม่มีโอกาสได้แสดงออกถึงความเป็นผู้นำมากนัก อีกทั้งในจุดมุ่งหมายเฉพาะในการฝึกนักศึกษาวิชาทหารของชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ระบุว่า “ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาโดยเคร่งครัด” (กรมการรักษาดินแดน. 2547: 41) จากสาเหตุที่กล่าวมาทำให้ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารสูง และปานกลาง มีจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง

นักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารสูง มีจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองอยู่ในระดับสูง ส่วนนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารปานกลาง มีจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากเป็นที่ทราบกันดีว่าทหารกับความมีวินัยเป็นสิ่งที่คู่กันเพราะทหารทุกคนจ้ต้องรักษาระเบียบวินัยโดยเคร่งครัด ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนให้ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิด (หน่วยบัญชาการกำลังสำรอง. 2548: 243-244) และปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 241-242) กล่าวถึงองค์ประกอบของเจตคติด้านพฤติกรรมว่าเป็นองค์ประกอบทางด้านความพร้อม หรือความโน้มเอียง ที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติ หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่จะสนับสนุนหรือคัดค้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อ หรือความรู้สึกของบุคคลที่ได้จากการประเมินผลพฤติกรรมที่คิดจะแสดงออกมา จะสอดคล้องกับความรู้สึกที่มีอยู่ กล่าวคือ เมื่อนักศึกษาวิชาทหารมีเจตคติต่อวิชาชีพทหารอยู่ในระดับใดก็จะมีวินัยในตนเองอยู่ในระดับนั้นด้วย

นักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารสูง มีจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง ส่วนนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารปานกลาง มีจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 241-242) กล่าวว่าเจตคติเป็นองค์ประกอบทางด้านความพร้อม หรือความโน้มเอียง ที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติ หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางต่างๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อ หรือความรู้สึกของบุคคลที่ได้จากการประเมินผลพฤติกรรมที่คิดจะแสดงออกมา จะสอดคล้องกับความรู้สึกที่มีอยู่ จากเหตุผลนี้จึงทำให้นักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารสูง มีจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะอยู่ในระดับสูง ส่วนนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพทหารปานกลางมีจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะอยู่ในระดับปานกลาง แต่จากผลการวิจัยมีนักศึกษาวิชาทหารบางส่วนที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารสูงแต่มีจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการสร้างจิตสำนึกสาธารณะเป็นเรื่องที่กระทำได้ยาก เพราะต้องทำลายจิตสำนึกแบบพึ่งพาที่มีอยู่ในสังคมไทยมาช้านานให้หมดไปเสียก่อน (สุดจิต นิमितกุล. 2544: 54; อ้างอิงจาก พลเดช ปิ่นประทีป. การเสวนาผู้อำนวยการกองวิชาการ กองแผนทุกกรมในสังกัดกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2543) อีกทั้งการที่จะสร้างให้บุคคลมีจิตสาธารณะอย่างเหนียวแน่นได้นั้น จะต้องผ่านทั้งประสบการณ์ และการได้รับการปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องและดีงามต่อคนและสังคมอย่างซุ่มโขก จึงจะตกผลึกเป็นอุดมการณ์ และกลั่นออกมาเป็นความประพฤติของคนๆ นั้น ที่มีต่อสังคมในทางที่สร้างสรรค์ได้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543: 17)

3. นักศึกษาวิชาทหารที่มีชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากสภาพการณ์เป็นผู้นำนั้นเกิดขึ้นได้จากสถานการณ์ของกลุ่ม (Group Situation) ได้แก่ ภาวะแวดล้อมที่เป็นเงื่อนไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้นส่งเสริมสนับสนุนให้เป็นผู้นำ โดยผู้นั้นมีความเหมาะสมที่กลุ่มยอมรับและมอบให้ก็กลายเป็นผู้นำได้ (ทัศนีย์ ประจักษ์. 2538: 240) และการด์เนอร์ จอห์น ดับเบิลยู (การด์เนอร์. 2541: 354-355) กล่าวว่า ระบบการศึกษามีส่วน ทำให้ไม่เกิดความเป็นผู้นำมี 2 ประการคือ ประการแรก ระบบการศึกษาให้ความสำคัญกับผลการเรียนส่วนบุคคลมากเกินไปจนกระทั่งไม่ได้สนใจสร้างความสามารถของบุคคล ในการทำงานร่วมกับกลุ่มเลย ประการที่สองระบบการศึกษาชี้แนะให้บุคคลเห็นว่าสิ่งที่สังคมต้องการนั้น คือ ผู้เชี่ยวชาญ และมีความเป็นมืออาชีพมากกว่าสังคมต้องการผู้นำ เมื่อพิจารณาจากความมุ่งหมายในการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร พบว่า ในการฝึกวิชาทหารนั้นต้องการให้นักศึกษาวิชาทหารมีความรู้วิชาทหารเบื้องต้น เพื่อให้บังเกิดระเบียบวินัย ลักษณะทหาร การเชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาโดยเคร่งครัด จากสาเหตุดังกล่าวจึงส่งผลให้นักศึกษาวิชาทหารไม่มีโอกาสที่จะแสดงออกถึงความเป็นผู้นำของตนเองได้ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ

นพลักษณ์ หนักแน่น (2543: บทคัดย่อ) พบว่า พฤติกรรมความเป็นผู้นำของผู้ดำเนินชีวิตนักศึกษาจำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา มีพฤติกรรมความเป็นผู้นำโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และงานวิจัยของพรทิพย์ คล้ายคลึง (2549: บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาแล้วพบว่าคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหารโรงเรียนเตรียมทหาร เมื่อจำแนกตามชั้นปี นักเรียนเตรียมทหารมีคุณลักษณะผู้นำทางทหารไม่แตกต่างกัน

นักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารแตกต่างกัน มีจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการศึกษาจะพบว่าเจตคตินั้นเป็นสาเหตุของพฤติกรรม เป็นดัชนีชี้แนวทางในการแสดงพฤติกรรมก็ตาม (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2546: 252, กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. 2528: 231, สงวน สุทธิเลิศอรุณ. 2529: 94-96) และจากการศึกษาทฤษฎี Interaction Theory of Leadership ที่กล่าวว่า ความเป็นผู้นำจะมีความสัมพันธ์กับตัวแปรสำคัญ ดังนี้ คือ บุคลิกภาพของผู้นำ, ทัศนคติ, ความต้องการและปัญหาของกลุ่ม, ธรรมชาติของกลุ่ม, สถานการณ์ของกลุ่ม และการรับรู้เกี่ยวกับบุคคลในกลุ่ม (ประพันธ์ สุทธาวาส. 2525: 95-96) ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่าถึงทัศนคติหรือเจตคติจะมีผลต่อพฤติกรรมความเป็นผู้นำ แต่ก็ยังมีปัจจัยด้านอื่นๆ อีกที่ส่งผลต่อความเป็นผู้นำ

4. นักศึกษาวิชาทหารที่มีชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ เนื่องมาจากวินัยที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาวิชาทหารนั้นเป็นวินัยภายนอก เกิดจากกฎ ระเบียบ และข้อบังคับ รวมทั้งการลงโทษ มิได้เกิดจากการเสริมสร้างโดยวิธีการชักจูงให้ทำด้วยความเต็มใจจนทำให้เกิดวินัยภายในตนเอง สอดคล้องกับสุชา จันทน์หอม และสุรางค์ จันทน์หอม (2517: 192) ที่กล่าวถึง การเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดความมีวินัยในตนเอง ไม่ควรใช้การห้าม แต่ควรใช้การชักจูงให้ทำในสิ่งที่ถูก และแนวคิดนี้ก็ยังสอดคล้องกับ พล แสงสว่าง (2536: 14-15) ที่กล่าวว่า การเสริมสร้างวินัยในตนเองไม่ควรมุ่งอยู่ที่การลงโทษ แต่ควรเน้นในการฝึกอบรมให้ความรู้ และเกิดความเข้าใจถึง ความจำเป็นที่บุคคลต้องมีความมีวินัยในตนเอง และจากการศึกษาของเชเวียคอฟ และฟริทซ์ (Sheviakov ;& Fritz. 1956: 8-14) ที่ศึกษาถึงประเภทของวินัยที่ควรปลูกฝังให้แก่เด็กว่าควรจะเป็นวินัยในตนเอง มากกว่าเป็นวินัยที่ตั้งอยู่บนรากฐานของการปฏิบัติตามคำสั่ง และควรเป็นเรื่องของความเต็มใจ โดยมีใช้กระทำตามคำสั่งหรือการลงโทษ นั่นคือ การปลูกฝังความมีวินัยในตนเองควรตั้งอยู่บนรากฐานของความชื่นชมและความรักในอุดมคติ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับ คำกล่าวของออสเบล (Ausubel. 1965: 189-190) ที่กล่าวว่า วินัยในตนเองนั้นมาจากการควบคุมภายในและการควบคุมภายนอก การควบคุมภายในได้แก่การอบรมเลี้ยงดูอย่างสม่ำเสมอ แต่การควบคุมภายนอกที่ได้แก่การลงโทษหรือการบังคับจะช่วยปลูกฝังวินัยในตนเองได้น้อย สาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาวิชาทหารแต่ละชั้นปีมีความมีวินัยในตนเองไม่แตกต่างกัน

นั่นก็คือ ระยะเวลาในการฝึกอบรมสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 4 ชั่วโมง ประมาณ 20 สัปดาห์ต่อปี การศึกษา และยังมีการฝึกภาคสนามอีก 3-5 วัน นั่นก็หมายถึงระยะเวลา ในการฝึกที่น้อยไม่สามารถเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะหรือค่านิยมได้ทั้งหมดในการสร้างระเบียบวินัยให้กับนักเรียน และผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ โรจนา ศุขะพันธุ์ (2530: บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับนักศึกษาปริญญา มหาบัณฑิต สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 3 มีวินัยในตนเองไม่แตกต่างกัน ส่วนงานวิจัยของศิริพงศ์ ไชยพร (2548: 90) พบว่า นักศึกษาที่เรียนระดับ ชั้นต่างกันมีวินัยในตนเองโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และในงานวิจัย ของชัยวิชิต เขียรชนะ (2548: 112) ที่พบว่า พัฒนาการความมีวินัยในตนเองของนักเรียน มีลักษณะคงที่จากระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สู่อันดับปีที่ 2 และเพิ่มสูงขึ้นเล็กน้อยในระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3

ผลการศึกษาลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติ ต่อวิชาชีพอทหารต่างกัน พบว่า นักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพอทหารอยู่ในระดับสูง มีจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองสูงกว่านักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพอทหาร อยู่ในระดับปานกลางซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากเจตคติมีอิทธิพล และมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของบุคคล เป็นทั้งสาเหตุและผลของพฤติกรรม เพราะเวลาที่บุคคล แสดงพฤติกรรมตามความคิด ความต้องการตนเองก็จะได้รับประสบการณ์ที่ทำให้เกิดความคิดความรู้สึก บางอย่างต่อการกระทำนั้นด้วย (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2546: 252) นอกจากนี้ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2528: 231) และสงวน สุทธิเลิศอรุณ (2526: 94-96) ก็ยังกล่าวถึงคุณลักษณะของเจตคติเอาไว้อีกว่า เจตคติเป็นดัชนีที่ชี้แนวทางในการแสดงพฤติกรรม กล่าวคือ ถ้ามีเจตคติที่ดี ก็มีแนวโน้มที่จะเข้าหา หรือแสดงพฤติกรรมนั้น ตรงกันข้าม ถ้ามีเจตคติไม่ดีก็มีแนวโน้มที่ไม่เข้าหา โดยการถอยหนี หรือต่อต้านการแสดงพฤติกรรมนั้น ดังนั้นนักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพอทหารในระดับสูง นั้นก็หมายถึงมีความรู้สึกที่ดีต่อการฝึกอบรม การรักษากฎ และระเบียบวินัย จึงทำให้นักศึกษา วิชาทหารกลุ่มนี้มีความมีวินัยในตนเองสูงกว่านักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพอทหาร ปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรา นิคมานนท์ (2517: 51) ที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างทัศนคติต่อการถือศีลห้า กับความมีวินัยในตนเอง พบว่า วินัยในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวก กับทัศนคติในการถือศีลห้า

5. นักศึกษาวิชาทหารที่มีชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะ ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากจิตสำนึกสาธารณะนั้นก็คือ จิตสำนึกความเป็นพลเมือง ซึ่งในสังคมไทยจะเป็นจิตสำนึกแบบพึ่งพามาเป็นเวลาช้านาน และการสร้าง จิตสำนึกสาธารณะจะกระทำได้ยาก เพราะต้องทำลายจิตสำนึกแบบพึ่งพาให้หมดไป ต้องมีทิศทาง

การทำงานที่ดีโดยใช้โอกาสของสถานการณ์ให้เกิดประโยชน์ (สุดจิต นิमितกุล. 2544: 54; อ้างอิงจาก พลเดช ปิ่นประทีป. การเสวนาผู้อำนวยการวิชาการ กองแผน ทุกกรมในสังกัดกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2543) ซึ่งแนวคิดนี้คล้ายคลึงกับแนวคิดของ สุชาดา จักรพิสุทธิ (2544: 23) ที่กล่าวไว้ว่า จิตสำนึกสาธารณะไม่ได้มีอยู่ในรากเหง้าวิถีคิดของคนไทยมาแต่ไหนแต่ไร สำนึกของคนไทยต่อเรื่อง ความเป็นส่วนตัว ส่วนร่วมไม่ได้ถูกนิยามอย่างเป็นนามธรรม เพราะ สังคมเครือญาติที่มีเครือข่าย ความสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนวรรณ รุณชัย และคนอื่นๆ (2542: บทคัดย่อ) พบว่า ระดับชั้นปีที่แตกต่างกันไม่ทำให้จิตสำนึกต่อสภาวารณทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองแตกต่างกัน และการศึกษาของ จันทรีจิรา มูลเมือง (2535: บทคัดย่อ) ที่พบว่าระดับชั้นปีที่ต่างกันไม่ทำให้ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีแตกต่างกัน เช่นเดียวกันกับ งานวิจัยของหญทัย อาจปรุ (2544: บทคัดย่อ) พบว่า จำนวนปีที่ศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการมีจิตสำนึก สาธารณะของนักศึกษาพยาบาล

ผลการศึกษาจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพ ทหารต่างกัน พบว่า นักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารอยู่ในระดับสูง มีจิตลักษณะทหาร ด้านจิตสาธารณะสูงกว่านักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ที่เจตคติส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออก เนื่องจากจิตสำนึก เป็นผลลัพธ์เชิงคุณลักษณะทางจิตใจของมนุษย์ที่ก่อรูปขึ้นผ่านกระบวนการการเรียนรู้ของบุคคล ซึ่งกระบวนการเรียนรู้นี้มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ 1. คุณลักษณะด้านพุทธิพิสัย 2. คุณลักษณะทางด้านทักษะพิสัย 3. คุณลักษณะด้านจิตพิสัย ซึ่งคุณลักษณะด้านจิตพิสัยนี้ หมายถึง ความรู้สึกทางจิตใจ (Affection) อันได้แก่ การมีความสนใจหรือใส่ใจกับสิ่งดังกล่าว โดยมีปฏิริยาสนองตอบการเห็นหรือให้คุณค่า การจัดระบบของคุณค่าและสร้างเป็นคุณลักษณะนิสัย ที่นำไปสู่คุณลักษณะทางด้านทักษะพิสัย หรือการแสดงออกถึงการมีจิตสาธารณะนั่นเอง (สุพจน์ ทวยแก้ว. 2546: 46) นอกจากนี้กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2528: 231) และสงวน สุทธิเลิศอรุณ (2526: 94-96) กล่าวถึงคุณลักษณะของเจตคติไว้ว่า เจตคติเป็นดัชนีที่ชี้แนวทางในการ แสดงพฤติกรรม ถ้ามีเจตคติที่ดีก็มีแนวโน้มที่จะเข้าหาหรือแสดงพฤติกรรมนั้น ตรงกันข้ามถ้ามีเจตคติ ไม่ดีก็มีแนวโน้มที่ไม่เข้าหาโดยการถอยหนีหรือต่อต้านการแสดงพฤติกรรมนั้น และในการฝึกนักศึกษา วิชาทหารมีความมุ่งหมาย ให้นักศึกษาวิชาทหารดำรงตนเป็นพลเมืองดี มีความสำนึกที่จะอุทิศตน เพื่อประโยชน์และความมั่นคงของชาติ (หน่วยบัญชาการกำลังสำรอง. 2547: 201) ดังนั้นเมื่อนักศึกษา วิชาทหารได้รับการฝึก การปลูกฝัง และมีประสบการณ์ตรงกับวิชาชีพทหาร ทำให้เกิดเจตคติที่ดี ต่อวิชาชีพทหารและส่งผลให้เกิดจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะตามมาด้วย สอดคล้องกับงานวิจัย ของ พิษณุ โชติวงษ์ (2529: บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคตินักศึกษาวิชาทหาร

ในกรุงเทพมหานคร ต่อการเรียนรักษาดินแดนกับมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย พบว่า เจตคติต่อการเรียนรักษาดินแดนของนักศึกษาวิชาทหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดี และการศึกษาของสุกานดา นิมทอง (2535: บทคัดย่อ) พบว่า เจตคติต่อพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคม

6. ผลการศึกษาปฏิสัมพันธ์พบว่า ระดับชั้นปีและเจตคติต่อวิชาชีพร่วมกันต่อจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ด้านความมีวินัยในตนเอง และด้านจิตสาธารณะ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า จิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ด้านความมีวินัยในตนเอง และด้านจิตสาธารณะในแต่ละกลุ่มที่ศึกษามีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน ผลการทดสอบจึงพบว่า ไม่เกิดผลปฏิสัมพันธ์ ที่ผลการศึกษาไม่เป็นไปตามสมมติฐานทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการฝึกนักศึกษาวิชาทหารทุกคนต่างต้องกระทำตามคำสั่งของครูฝึกโดยเคร่งครัด ไม่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นหรือแสดงความเป็นผู้นำ และในการเสริมสร้างวินัยให้กับนักศึกษาวิชาทหารนั้น นักศึกษาวิชาทหารไม่ว่าจะอยู่ในระดับชั้นปีใดก็ตามก็ต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับที่เป็นแบบอย่างเดียวกัน กล่าวคือ ถึงแม้ว่านักศึกษาวิชาทหารที่มีชั้นปีและมีระดับเจตคติที่แตกต่างกัน ต่างก็ต้องปฏิบัติตามอยู่ภายใต้กฎ ระเบียบ และข้อบังคับเดียวกัน ส่วนจิตลักษณะทหารด้านจิตสาธารณะมีพัฒนาการไปในทางเดียวกัน เนื่องจากศูนย์ฝึกนักศึกษาวิชาทหารพยายามจัดให้นักศึกษาวิชาทหารทุกคนมีส่วนร่วมในการกระทำตนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคม และเสียสละเพื่อประเทศชาติ โดยนักศึกษาทั้ง 3 ชั้นปีจะมีรูปแบบการฝึกและปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ด้วยเหตุนี้ นักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับชั้นปีต่างกัน จึงมีจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะไม่ขึ้นกับระดับเจตคติต่อวิชาชีพร่วมกัน

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่าระดับเจตคติต่อวิชาชีพร่วมกัน จากเดิมที่แบ่งไว้เป็น 3 ระดับ คือ สูง ปานกลาง และต่ำนั้น พบว่า นักศึกษาวิชาทหารในที่เรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 มีเจตคติต่อวิชาชีพร่วมกันอยู่ในระดับสูงและปานกลางเป็นส่วนใหญ่ พบนักศึกษาวิชาทหารที่มีระดับเจตคติต่อวิชาชีพร่วมกันในระดับต่ำเพียงไม่กี่คนเท่านั้น อาจเป็นผลมาจากนักศึกษาวิชาทหารที่เข้ามารับการฝึกจึงเกิดการเรียนรู้และมีประสบการณ์ตรงกับวิชาทหาร ซึ่งสิ่งที่รับรู้นี้จะกระตุ้นความรู้ ความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งนั้น อันนำมาซึ่งความรู้สึกทางบวก จึงทำให้นักศึกษาวิชาทหารเกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาทหาร ซึ่งสอดคล้องกับไตรแอนดิส (Triandis. 1971: 3) กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2528: 231) และสงวน สุทธิเลิศอรุณ (2526: 94-96) ที่กล่าวถึงการเกิดเจตคติว่า เจตคติเป็นสิ่งที่ไม่ได้มีมาแต่กำเนิด แต่จะเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ที่บุคคลเกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้พบว่านักศึกษาวิชาทหารทั้ง 3 ชั้นปีมีจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ และด้านจิตสาธารณะอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านความมีวินัยในตนเองอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ควรมีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อความเหมาะสมในการพัฒนาระดับจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ด้านความมีวินัยในตนเอง และด้านจิตสาธารณะที่มีอยู่แล้วให้สูงขึ้น

1.2 ควรให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการฝึกนักศึกษาวิชาทหารช่วยกันกระตุ้นและส่งเสริมให้นักศึกษาวิชาทหารได้มีโอกาสพัฒนาความเป็นผู้นำ และปลูกฝังให้นักศึกษาวิชาทหารมีความมีวินัยในตนเองโดยเน้นในการฝึกอบรมให้ความรู้ และเกิดความเข้าใจถึงความจำเป็นที่บุคคลต้องมีความมีวินัยในตนเอง ในส่วนของจิตสาธารณะทุกฝ่ายต้องช่วยกันปลูกฝังรวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักศึกษาวิชาทหาร และหาโอกาสให้นักศึกษาวิชาทหารได้กระทำตนเพื่อเป็นประโยชน์แก่สังคม

2. ผลการศึกษานี้พบว่านักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารอยู่ในระดับสูงมีจิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเอง และด้านจิตสาธารณะสูงกว่านักศึกษาวิชาทหารที่มีเจตคติต่อวิชาชีพทหารระดับปานกลาง ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรช่วยกันปลูกฝังให้นักศึกษาวิชาทหารมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพทหาร เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนา จิตลักษณะทหารด้านความมีวินัยในตนเองและด้านจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาทหารให้เพิ่มสูงขึ้น

3. เนื่องจากพบว่าพัฒนาการจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ (จากภาพประกอบ 7) ของนักศึกษาวิชาทหารจากชั้นปีที่ 1 สู่มัธยมศึกษาปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีแนวโน้มพัฒนาการไม่ชัดเจนหรือไม่พบพัฒนาการ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงสมควรที่จัดระบบการฝึกและการกำกับให้นักศึกษาวิชาทหารได้แสดงพฤติกรรมจิตลักษณะทหารดังกล่าว ทั้งหลักสูตรตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 5 เพื่อให้คุณลักษณะดังกล่าวมีลักษณะเพิ่มขึ้นและเสถียรตามระดับชั้นปีที่เพิ่มขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาในลักษณะเดียวกัน โดยทำการศึกษากับนักศึกษาวิชาทหารเพศชายให้ครบทุกชั้นปี คือ ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึง ชั้นปีที่ 5 เพื่อให้ทราบว่านักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 4 และชั้นปีที่ 5 ที่เลือกเรียนด้วยความสมัครใจกับนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1-3 ที่อาจเลือกเรียนเพราะเหตุผลที่ว่า เพื่อให้ได้รับสิทธิไม่เข้ารับราชการทหารในกองประจำการ ว่าเมื่อผ่านการฝึกแล้วจะมีคุณลักษณะตรงตามเป้าหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้หรือไม่ หรือมีจิตลักษณะทหารแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

2. จากขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัย ได้มีโอกาสพูดคุยกับนักศึกษาวิชาทหาร ทำให้พบว่านักศึกษาวิชาทหารบางส่วนมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อครูฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าน่าจะส่งผลต่อจิตลักษณะทหารทั้ง 3 ด้าน ดังนั้นควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่ส่งผลต่อจิตลักษณะทหารด้านความเป็นผู้นำความมีวินัยในตนเอง และจิตสาธารณะ ยกตัวอย่างเช่น สัมพันธภาพระหว่างครูฝึกกับนักศึกษาวิชาทหาร เป็นต้น

3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบจิตลักษณะทหารระหว่างนักเรียนที่เข้ารับการฝึกนักศึกษาวิชาทหารกับนักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกวิชาทหาร เพราะจะได้ทราบถึงผลจากการฝึกวิชาทหารและความแตกต่างระหว่างนักเรียนที่ได้รับการฝึกวิชาทหารกับนักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกวิชาทหาร

4. ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาพัฒนาการจิตลักษณะทหารแบบภาคตัดขวาง (Cross Sectional Study) ซึ่งผลที่ได้ไม่ได้เกิดจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวกัน ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาพัฒนาการจิตลักษณะทหารแบบระยะยาว (Longitudinal Study) ซึ่งพัฒนาการที่ได้จะเกิดจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวกัน ทำให้ทราบพัฒนาการของจิตลักษณะทหารที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กนิษฐา นิทัศน์พัฒนา; และคนอื่นๆ. (2541). จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กมลรัตน์ หล้าสูงวงศ์. (2528). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กรมการกำลังสำรอง. (2540). ระบบกำลังสำรอง. (เอกสารประกอบการศึกษาวิทยาลัยกองทัพบก) กรุงเทพฯ: สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง. อัดสำเนา.
- กรมการรักษาดินแดน. (2547). ประมวลระเบียบหน่วยงานบัญชาการกำลังสำรอง ว่าด้วยการจัดการฝึก นักศึกษาวิชาทหาร. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ. ถ่ายเอกสาร.
- กรมการศึกษาวิจัย. (2525). ประวัติกองทัพไทยในรอบ 200 ปี พ.ศ.2325-2525. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ กรมแผนที่ทหาร กรมฯ.
- กรมวิชาการ. (2545). คู่มือการเรียนการสอน พลเมือง-พลโลก: การบูรณาการการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ตามแนวทางรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: กรมฯ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย ด้านความ รับผิดชอบและความมีวินัยในตนเอง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- การ์ดเนอร์, จอห์น ดับเบิลยู. (2541). ประมุขศิลป์. แปลโดย สายฟ้า พลพายุ. กรุงเทพฯ: เออาร์ อินฟอร์เมชัน แอนด์ พับลิเคชัน.
- กวี วงศ์พุม. (2542). ภาวะผู้นำ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: พี.เค.อินเตอร์พริ้นท์.
- กิติ ตัยคานนท์. (2529). เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ: เซชชูสตูดิโอ.
- _____. (2531). เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: เซชชูสตูดิโอ.
- กิติพันธ์ รุจิรกุล. (2529). พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินต์ติ้งเฮาส์.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543ก). จอมปราชญ์นักการศึกษา. กรุงเทพฯ: ชัคเชลมีเดีย.
- _____. (2543ข, กันยายน). โรงเรียนสร้างคนมีจิตสาธารณะ. การศึกษา 2000 . 2(65): 17.
- _____. (2546). ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาการเรียนรู้และมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- โกศล มีความดี. (2547). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการมีจิตสาธารณะของข้าราชการตำรวจ. ปรินูญานินพนธ์ วท.ม (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- คึกฤทธิ์ ศิวสวัสดิ์. (2535). *การเรียนรู้และความสำคัญทางการเมืองของนักเรียนนายร้อยโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า*. วิทยานิพนธ์ พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. (การพยาบาลศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- จรรยา สุวรรณทัต; และคนอื่นๆ. (2539). *ความสำคัญของข้าราชการไทยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพุทธธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จันทร์จิรา มูลเมือง. (2535). *การเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อสังคมต่อนิสิตนักศึกษาต่างสาขาวิชา*.
วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต (อุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- จิตรา ชนะกุล. (2539). *ความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ กิจกรรม
ในวงกลมแบบกลุ่มย่อย*. วิทยานิพนธ์ (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- จิตสำนึกสาธารณะเส้นทางสู่ประชาสังคม. (2542, กรกฎาคม-กันยายน). สื่อพลัง. 7(3): 3-18.
- จุมพล หนิมพานิช. (2543). *ผู้นำ อำนาจ และการเมืองในองค์กร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ฉันทนา ภาคบงกช; และคนอื่นๆ. (2539). "การสำรวจคุณลักษณะทางวินัยที่พึงประสงค์ในสังคมไทย,"
รายงานการวิจัยฉบับที่ 56. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพุทธธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- _____. (2542). *รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมวินัยในตนเอง*. กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ชวนใจ คำวัฒนา. (2537). *ผลการใช้กลุ่มฝึกอบรมที่มีต่อความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาและการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- ชัยวิชิต เขียวชนะ. (2548). *การพัฒนาแบบวัดความมีวินัยในตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่สาม:
กรณีศึกษาจังหวัดนครนายก*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ; และคนอื่นๆ. (2540). *รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหา และ
ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสำนึกและพฤติกรรมการรักษาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทรัพย์สินส่วนรวม*.
กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชาชีวัฒน์ ศรีแก้ว. (2545). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 –2549)*.

กรุงเทพฯ: พ.ศ.พัฒนา

ชาย โพธิ์สิตา; และ คนอื่นๆ. (2543). *รายงานการวิจัยการศึกษาจิตสำนึกของคนไทยต่อสาธารณสมบัติ*

กรณีศึกษากรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม

มหาวิทยาลัยมหิดล.

ชินณประภา จำเนียรกุล. (2547). *ได้ทำการศึกษาความรู้และภาวะผู้นำด้านการทำงานเป็นกลุ่ม*
ของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการฝึกกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์.

ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ชิดกมล สังข์ทอง. (2535). *การศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อวินัยในตนเองของวัยรุ่น.*

วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

เชิดศักดิ์ โสวาสินธุ์. (2520). *การวัดทัศนคติและบุคลิกภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทาง

การศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ณัฐพร สตาภรณ์. (2540). *การศึกษาองค์ประกอบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนทหาร และ*

พลเรือน. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2527, กุมภาพันธ์-มีนาคม). *จิตวิทยาการปลูกฝังวินัยแห่งตน*. *วารสารแนะแนว*.

18(91): 59-64.

ดวงเนตร ไพบูลย์. (2541). *ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบและสถานการณ์*
จำลองเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา กรุงเทพมหานคร. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม (การศึกษาระดับมัธยม). กรุงเทพฯ:

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

เดโช สนวนานนท์. (ม.ป.ป.). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์.

ทรงพล ภูมิพัฒน์. (2538). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาฝ่ายเทคโนโลยี

มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ทัศนีย์ ประจະเนย์. (2538). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว

คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุดรธานี.

ธรรมนันท์ก้า แจ้งสว่าง. (2547). *ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับ*

ตัวแบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ปริญญาานิพนธ์ วท.ม (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ธวัชชัย ทาทอง. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถภาพสมองด้านการประเมินค่าทางภาษาในผลการคิดตามทฤษฎีโครงสร้างทางสมองของกิลฟอร์ดกับบุคลิกภาพความเป็นผู้นำของนักเรียนนายสิบ โรงเรียนนายสิบทหารบก. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นพลักษณ์ หนักแน่น. (2543). คุณลักษณะที่พึงประสงค์และพฤติกรรมความเป็นผู้นำของผู้บังคับบัญชา นักศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย เขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นันทวัฒน์ ชุนชี. (2546). การใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านสื่อหนังสือเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรม เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะในนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นิคม ดังคะพิภพ. (2543). สถิติเพื่อการวิจัยทางการศึกษา : มโนทัศน์และการประยุกต์. การวิเคราะห์ความแปรปรวน การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม และการออกแบบการวิจัยทางการศึกษา. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- นิดดา หงษ์วิวัฒน์. (2541). วินัยรากฐานการพัฒนาคณิต. กรุงเทพฯ: แสงแดด.
- ประดิษฐ์ คุณรัตน์. (2539). มนุษยสัมพันธ์ในการบริหารอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ (บางเขน) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประพันธ์ สุทธาวาส. (2525). ความเป็นผู้นำ. ใน สารานุกรมจิตวิทยาชุดที่ 1. หน้า 95-96. เชียงใหม่: คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2520). ทักษะการวัด การเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ปราณี เฉลิมใจ. (2541). ลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยพลศึกษา สังกัดกรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปรีชา ธรรมา. (2545). วินัยแห่งตน. ใน สารานุกรมศึกษาศาสตร์ฉบับที่ 26. หน้า 33-38. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

- พรชัย รอดสมจิต. (2527). *ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมของนักเรียนในสถาน
สงเคราะห์และครอบครัวปกติในกรุงเทพมหานคร*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาและการ
แนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พรทิพย์ คล้ายคลึง. (2549). *การศึกษาคูณลักษณะผู้นำทางทหารของนักเรียนเตรียมทหาร
โรงเรียนเตรียมทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด*. สารนิพนธ์
กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พล แสงสว่าง. (2536). *หลักการสอนและแนวปฏิบัติ*. ปัตตานี: คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- พัชนี วรกวิน. (2522). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะวิชา
ครุศาสตร์ วิทยาลัยครูจันทระเกษม.
- พิษณุ โชติวงษ์. (2529). *ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติของนักศึกษาวิชาทหารในกรุงเทพมหานคร
ต่อการเรียนวิชารักษาดินแดน กับมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย*.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. (วิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ไพฑูย์ วัฒนศิริธรรม; และสังคม สัจจ. (2543). *สำนึกไทยที่พึงปรารถนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
เดียนตุลา.
- ไพโรจน์ สมงาม. (2541). *ปรัชญาของศาสนาอิสลามกับการพัฒนาวินัยและสร้างเสริมประชาธิปไตย*.
ใน *คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความมีวินัย
และความเป็นประชาธิปไตย*. เพชรบูรณ์ รื่นรมย์. หน้า 39. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:
กรมวิชาการ.
- ไพศาล หวังพานิช. (2523). *การวัดผลการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและ
จิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภัทรา นิคมานนท์. (2517). *ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการถือศีลห้า ความรู้สู่รับผิดชอบ
วินัยในตนเอง ความเกรงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน*. ปรินญานิพนธ์. กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ภัทรา พายัพยุทธ. (2547). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนสระบุรี
วิทยาคม จังหวัดสระบุรี*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ภิญโญ สาร. (2519). *หลักการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- มยุรี ศรีชัย. (2538). *เทคนิคการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง*. กรุงเทพฯ: วิ.เจ. พรินติ้ง.
- มัลลิกา มติโก. (2541). *จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล*.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มาลี จุฑา. (2542). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- มุกิตา หวังคิด. (2547). *การฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยการนำเสนอสถานการณ์ผ่านสื่อคอมพิวเตอร์ เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะในนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. ปรินญานิพนธ์ วท.ม (การวิจัยปฏิบัติการสมรรถนะครูยุคใหม่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ยุทธนา พักผลงาม; และคนอื่นๆ. (2543). *การทหารกับการพึ่งพาตนเอง. ใน การพึ่งพาตนเองตามแนวพระราชดำริ การประชุมวิชาการประเพณี กองทัพอากาศ-มหิดล-ธรรมศาสตร์-เกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 8*. หน้า 1-29. กรุงเทพฯ: กองโรงพิมพ์ กรมสารบรรณทหาร.
- ยุทธนา วรณปิตกุล; และสุพิตา เริงจิต. (2542). *สำนึกพลเมือง: ความเรียงว่าด้วยประชาชนบนเส้นทางประชาคม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม.
- รังษิพร จันทร์กลม. (2547). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนเรื่องพุทธธรรมเพื่อชีวิตและสังคม โดยการสอนแบบเทคนิค ที จี ที กับการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รัตนวรรณ รุณชัย; และคนอื่นๆ. (2542). *จิตสำนึกของนิสิตนักศึกษาที่มีต่อสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง*. *วารสารเกษตรศาสตร์(สังคม)*. 20(1): 23-35.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- ริณรพี เจริญทรัพย์านนท์. (2545). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความเชื่อมั่นในตนเองกับความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยวิธีวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิกอล*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- โรจนา สุขะพันธุ์. (2530). *ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษามหาบัณฑิต สถาบันอุดมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สาร์ตติศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

แรมสมร อยู่สถาพร. (2535). การสร้างเสริมวินัยในตน. ใน *หนุ่มน้อยน่ารัก*. หน้า 46-52. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. (2539). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

_____. (2543). *การวัดด้านจิตพิสัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วรภาพ ถาวรแก้ว. (2549, 23 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย ปรกฤษฎ์ สุดสัณฑ์ ที่ศูนย์การกำลังสำรอง
วินตร เนาวราช. (2549, 23 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย ปรกฤษฎ์ สุดสัณฑ์ ที่ศูนย์การกำลังสำรอง
ศักดาเดช ประเสริฐศรี. (2543). *ลักษณะของภาวะผู้นำในทัศนะของนักเรียนนายร้อย โรงเรียน*

นายร้อยพระจุลจอมเกล้า. ปรินญาณินพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.(รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศักดิ์ สุทธเสณี. (2531). *เจตคติ*. กรุงเทพฯ: ดี.ดี. บุ๊คสโตร.

ศักดิ์ชัย นิธิภูเทวี. (2541). บทบาทของมหาวิทยาลัยกับการศึกษาเพื่อความเป็นประชาสังคม.

ASAHL THAILAND JOURNAL. 1(1): 53-69.

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2545). *จิตวิทยาสังคมทฤษฎีและปฏิบัติการ*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ศิวพงศ์ ไชยพร. (2548). *การศึกษาวินัยในตนเองของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ*
ชั้นสูง สาขาวิชาพณิชยการ สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในเขตกรุงเทพมหานคร.
ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (ธุรกิจศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ศูนย์การกำลังสำรอง. (2549). *ระเบียบการรับสมัครและรายงานตัวนักศึกษาวิชาทหารประจำปี*
การศึกษา 2549. (เอกสารประกอบการรับสมัครและรายงานตัว). กรุงเทพฯ: ม.ป.พ. อัดสำเนา.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2529). *ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.

_____. (2545). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อักษรวิพัฒน์.

สมพงศ์ เกษมสิน. (2516). *การบริหารบุคคลแผนใหม่*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

_____. (2523). *การบริหารงานบุคคลแผนใหม่*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช .

สมพิศ แซ่เฮง. (2546). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง*
ของนักเรียนสาขาช่างอุตสาหกรรม โรงเรียนอาชีวศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม (การวิจัยและสถิติทางการ

ศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
สมศักดิ์ สันธะเวชญ์. (2545). *การวัดประเมินผลการเรียนรู้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช*
2544 : สร้างความเข้าใจสู่การปฏิบัติจริง. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ. (2542). *วาระการวิจัยแห่งชาติในภาวะวิกฤตเพื่อฟื้นฟูชาติ*.

กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2537). *การเสริมสร้างวินัย คู่มือแนะแนวทางปฏิบัติ*.

กรุงเทพฯ: ศูนย์กลางค่านิยม.

_____. (ม.ป.ป.) *คู่มือการจัดกิจกรรมและสื่อเพื่อพัฒนาจิตพิสัยในระบบการเรียนการสอน
ระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

สิทธิโชค วรานุสันติกุล. (2546). *จิตวิทยาสังคม: ทฤษฎีและการประยุกต์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

สินีนาง สุทธิจินดา. (2543). *การศึกษาวินัยในตนเองของนักเรียนสาขาวิชาพลศึกษา โรงเรียน
อาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร*.

ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สุกานดา นิมทอง. (2535). *ตัวแปรเชิงจิตสังคมและชีวพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อ
สังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปริญญาานิพนธ์
วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สุชา จันทน์เอม; และสุรางค์ จันทน์เอม. (2517). *หลักการศึกษ จิตวิทยา หลักการสอน*. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์แพร่พิทยา.

สุชาดา จักรพิสุทธิ. (2544). *จิตสำนึกสาธารณะ. ศิลปวัฒนธรรม*. 22(9): 22-23.

สุดจิต นิमितกุล. (ธันวาคม 2543-พฤษภาคม 2544). *แนวคิดเรื่องประชาสังคม*.

วารสารดำรงราชานุภาพ. 1(1): 55.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2548). *ภาวะผู้นำ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิรัตน์ เอ็ดดุกะชั่น.

สุโท เจริญสุข. (2519). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แพร่พิทยา.

สุธีตา หงษาชาติ. (2539). *ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมในสถาบัน บุคลิกภาพ และ
พฤติกรรมการรับข่าวสารกับความรู้และการตอบสนองต่อภาวะวิกฤติทางสังคมและ
สิ่งแวดล้อมของนักศึกษาพยาบาล*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต.
(การพยาบาลศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

สุนารี เตชะโชควิวัฒน์. (2527). *ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู ความมีวินัยในตนเอง
ความภาคภูมิใจในตนเอง*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- สุพจน์ ทวยแก้ว. (2546, มกราคม-มิถุนายน). จิตสำนึกสาธารณะ การก่อรูปและกระบวนการเสริมสร้าง. วารสารเพชรบุรีวิทยาลัยการณ. 4(1): 47-57.
- สุพัตรา สุภาพ. (2536). เทคนิคการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพยุคใหม่ “เน้นพฤติกรรมมนุษย์”. กรุงเทพฯ: ธรรมนิติ.
- สุภรภัค พัทธมาคม. (2545). ปัจจัยที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรืออากาศโรงเรียนนายเรืออากาศ กองบัญชาการฝึกศึกษาทหารอากาศ กองทัพอากาศ. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุภัทรา ภูษิตรัตนวลี. (2547). ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตสำนึกต่อสังคมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุภิญญา เลี้ยววานิชย์. (2545). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเขาวนปัญญาทางอารมณ์กับลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (วัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุรชาติ สังข์รุ่ง. (2532, พฤษภาคม-มิถุนายน). ทฤษฎีการสร้างวินัยและจริยธรรมแบบสามมิติ. คุรุปริทัศน์. 14(299): 60-62.
- สุรางค์ ไคว่ตระกูล. (2541). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสภา ชูพิกุลชัย; และอรทัย ชื่นมณุษย์. (ม.ป.ป.). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศาสนา.
- หน่วยบัญชาการกำลังสำรอง. (2547). คู่มือให้นักศึกษาวิชาทหารชายชั้นปีที่ 1 พ.ศ.2547. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- _____. (2548). คู่มือให้นักศึกษาวิชาทหารชายชั้นปีที่ 2 พ.ศ.2548. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- หุทัย อาจปฐู. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิตและความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง กับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล เขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. (การพยาบาลศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อรรณพ พาณิชปฐมพงศ์. (2542). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมด้านความมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (วัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- อรุณ รักธรรม. (2522). *หลักมนุษยสัมพันธ์กับการบริหาร*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2523). *การพัฒนาองค์การเพื่อการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อุทัย หิรัญโต. (2524). *ประมุขศิลป์ : ศิลปะของการเป็นผู้นำ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2541). *การพัฒนาวินัยและประชาธิปไตย*. ใน *คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย*. เพชรบูรณ์ รื่นรมย์. หน้า 61. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.
- Ausubel, David P. (1968). *Education Psychology : A Cognitive View*. New York: Holt Rirchart and Winston.
- Baruch, Dothy Waiter. (1949). *New Ways in Discipline: You And Your Child Today*. New York: McGraw-Hill.
- Cambell Roald F.;& Bridres Edwin M.; & Nystrand Raphael O. (1977). *Introduction of Education Administration*. 3rd ed. Boston: Allyn and Bacon.
- Fiedler, F.E. (1967). *A Theory of Leadership Effectiveness*. New York: McGraw-Hill.
- Flippo, Edwin B. (1966). *Principles of Personal Management*. Tokyo: McGraw-Hill.
- Good, Carter Victor. (1973). *Dictionary of Education*. 3rd ed. New York: McGraw-Hill.
- Gove, Phillip.B. (1993). *Webster's Third International Dictionary of the English Language*. Massachusetts: G & C Merrian.
- Halpin, Andrew W. (1966). *Theory and research in Administration*. New York: Macmillan.
- Hollander, Edwin P. (1971). *Principle and Methods of Social Psychology*. London: Oxford University Press.
- Newburn, Peter. (1998,October). A Leadership Training Program to Prepare College Age Students for Retrat Ministry (College Students, Peer Leaders). *Dissertation Abstracts International*. 59(4): 1206.
- Ouellette, Michel. (1999,January). Characteristic, Experience and Behavior of University Student Leaders (Leadership). *Dissertation Abstracts International*. 59(7): 2390.
- Pedhazur, E.J. (1997). *Multiple Regression in Behavioral Research*. 3rd edition. New York: Holt Rinehart and Winston.
- Reddin William J. (1970). Management Style Diagnosis Test. *Managerial Effectiveness the 3D Theory*. n.d. New York: McGraw-Hill Book.

Sheviakov G. V. ;& R. Fritz. (1956). *Disciplin for Today's Chridren and Youth*. Washington D.C.: National Education Association.

Stogdill, R.M.. (1974). *Hand Book of Leadership*. New York: Free Press.

Tead,Ordway. (1963). *The art of Leadership*. New York: Mc Graw – Hill.

Terry, George R. (1977). *Principle of Management*. 7th ed. Illinois: Home Wood.

Thurstone, LL. (1968). *Primary Mental Abilities*. Chicago, Illinois: University of Chicago Press.

Torrance, Ellis Paul. (1962). *Guiding Creative Talent*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.

Triandis, H.C. (1971). *Attitude and Attitude Change*. New York: John Willy and Sons.

Vincent, Elizabeth Lee. (1961). *Human Psychological Development*. New York: The Ronal Press Company.

Weisfeld David. (1974). Cognitive Styles of Discipline. *Dissertation Abstracts International*. 35: 1930-B

Wiggins, Jerry S.; & et al. (1971). *The Psychology of Personality*. Massachusetts: Addison-Wesley Publishing.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบวัดเพื่อการวิจัย
เรื่อง การศึกษาจิตลักษณะทหาร
ของนักศึกษาวิชาทหาร ที่เรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษา

คำชี้แจง

1. แบบวัดฉบับนี้ต้องการทราบเกี่ยวกับพฤติกรรมในด้านต่างๆ ตามที่นักเรียนได้ปฏิบัติจริง หรือตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน โดยผลการตอบของนักเรียนจะนำไปวิเคราะห์ในภาพรวม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย

2. แบบวัดมีทั้งหมด 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 แบบวัดความเป็นผู้นำของนักศึกษาวิชาทหาร ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบวัด ได้แก่ ระดับชั้นปี

ตอนที่ 2 แบบวัดความเป็นผู้นำ จำนวน 20 ข้อ

ฉบับที่ 2 แบบวัดความมีวินัยในตนเอง จำนวน 40 ข้อ

ฉบับที่ 3 แบบวัดจิตสาธารณะ จำนวน 27 ข้อ

ฉบับที่ 4 แบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหาร จำนวน 20 ข้อ

3. ขอให้นักเรียนตั้งใจทำแบบวัด สิ่งที่นักเรียนตอบนั้นจะไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิดแต่อย่างใด ไม่มีผลกระทบต่อการเรียนของนักเรียน ผู้วิจัยขอรับรองว่าข้อมูลของนักเรียนจะเป็นความลับ

ให้นักเรียนอ่านข้อความ พิจารณาว่าข้อความใดตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด และตอบคำถามให้ครบทุกข้อ

ขอขอบคุณนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบวัดนี้ด้วยดี

เรืออากาศเอก ประกฤษณ์ สุดสัณฑ์
นิสิตสาขาวิจัยและสถิติทางการศึกษา

ฉบับที่ 1

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ระดับชั้นของนักศึกษาวิชาทหาร

- ☐ ชั้นปีที่ 1
☐ ชั้นปีที่ 2
☐ ชั้นปีที่ 3

ฉบับที่ 2

คำชี้แจง ให้ให้นักเรียนพิจารณาข้อความดังกล่าวและประเมินตนเองว่ามีการปฏิบัติอย่างไร แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุดเพียงช่องเดียว ซึ่งคำตอบของนักเรียนไม่มีการตัดสินว่าถูกหรือผิด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		เป็นประจำ	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อยมาก/ไม่เคย
1.1	ข้าพเจ้าแต่งกายเรียบร้อยถูกกาลเทศะ					
1.2	ข้าพเจ้าแอบเอาชนะมให้เพื่อนที่หิวรับประทานขณะอยู่ในชั้นเรียน					
1.3	เวลาเข้าห้องสมุดข้าพเจ้าอดไม่ได้ที่จะคุยกับเพื่อนๆ					
1.4	เมื่อมีโอกาส ข้าพเจ้ามักหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามระเบียบในการฝึกวิชาทหาร					
1.5	ขณะเดินแถวในการฝึกวิชาทหารถ้าครูฝึกไม่เห็นข้าพเจ้ามักคุยกับเพื่อน					
1.6	ข้าพเจ้าปฏิบัติตามกฎระเบียบไม่ว่าใครจะเห็นด้วยหรือไม่ก็ตาม					
1.7	ถ้าเป็นเวลาเร่งรีบข้าพเจ้าจะข้ามถนนโดยไม่ใช้สะพานลอยหรือทางม้าลาย					
1.8	ถ้าครูฝึกไม่เคร่งครัดเรื่องระเบียบการแต่งกาย ข้าพเจ้าก็ไม่จำเป็นต้องแต่งกาย ให้ดูระเบียบ					

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		เป็นประจำ	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อยมาก/ไม่เคย
2.1	ข้าพเจ้ากล้าแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่คิดว่าถูกต้อง					
2.2	ข้าพเจ้าจะลงมือกระทำในสิ่งที่คิดว่าถูกต้องแม้คนอื่นไม่เห็นด้วย					
2.3	ข้าพเจ้าไม่กล้าตอบคำถามเพราะกลัวจะตอบผิด					
2.4	ข้าพเจ้าทำตามผู้อื่นแม้จะรู้ว่าผิดก็ตาม					
2.5	ข้าพเจ้ามักให้เพื่อนเป็นตัวแทนแสดงความคิดเห็นแทนข้าพเจ้า					
2.6	เมื่อต้องออกไปพูดหน้าชั้นข้าพเจ้ารู้สึกประหม่า					
2.7	ข้าพเจ้าไม่กล้าไปไหนตามลำพัง					
2.8	ในการเลือกซื้อของ ข้าพเจ้าต้องชวนเพื่อนไปช่วยตัดสินใจด้วย					
3.1	ข้าพเจ้าสามารถทำงานต่างๆให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง					
3.2	ข้าพเจ้าชอบทำงานด้วยตนเองมากกว่าให้เพื่อนๆช่วย					
3.3	ข้าพเจ้ามักเก็บสะสมเงินเพื่อซื้อของที่ต้องการด้วยตนเอง					
3.4	ข้าพเจ้าพยายามตั้งใจเรียนอย่างเต็มที่ก่อนคิดที่จะไปเรียนกวดวิชา					
3.5	ข้าพเจ้าใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการทำงาน					
3.6	ข้าพเจ้าสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ๆด้วยตนเอง					
3.7	ข้าพเจ้าพยายามศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง เพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จด้วยดี					
3.8	ข้าพเจ้าพยายามทดลองซ่อมแซมเครื่องใช้ต่างๆที่ชำรุดเสียหายให้ใช้งานได้					

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		เป็นประจำ	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อยมาก/ไม่เคย
4.1	ข้าพเจ้าทนไม่ได้เมื่อถูกล้อชื่อพ่อแม่					
4.2	เมื่อใครทำให้ข้าพเจ้าไม่พอใจ ข้าพเจ้าจะโต้ตอบกลับทันที					
4.3	เมื่อรู้สึกโกรธ ข้าพเจ้าสามารถระงับอารมณ์ได้					
4.4	ถ้าถูกเพื่อนทำให้เจ็บโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ข้าพเจ้าจะต้องโต้ตอบทันที					
4.5	ข้าพเจ้ามักแสดงอาการไม่พอใจเมื่อแข่งกีฬาแพ้					
4.6	ข้าพเจ้ามักระงับความโกรธไม่อยู่					
4.7	เมื่อโกรธข้าพเจ้าจะขว้างปา หรือทำลายสิ่งของต่างๆ					
4.8	ข้าพเจ้าจะพิจารณาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจ					
5.1	ข้าพเจ้าพยายามทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จถึงแม้ว่าจะมีอุปสรรคก็ตาม					
5.2	แม้วิชาที่เรียนจะยากแต่ข้าพเจ้าก็ตั้งใจเรียนจนผ่าน					
5.3	แม้ข้าพเจ้าไม่ชอบครูที่สอนแต่ก็ตั้งใจเรียน					
5.4	เมื่อทำการบ้านหรืองานใดผิดข้าพเจ้าจะพยายามแก้ไขใหม่จนกว่าจะถูก					
5.5	ข้าพเจ้าพยายามแก้ไขงานที่บกพร่องอย่างเต็มความสามารถ					
5.6	ข้าพเจ้าพยายามตั้งใจเรียนเพื่ออนาคต					
5.7	ข้าพเจ้าอ่านหนังสือจนจบ ถึงแม้จะง่วงเพียงใดก็ตาม					
5.8	เมื่อข้าพเจ้าหิวก็ไม่บ่นหรือแสดงอาการ					

ฉบับที่ 3

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความดังกล่าวและประเมินตนเองว่ามีการปฏิบัติอย่างไร แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุดเพียงช่องเดียว ซึ่งคำตอบของนักเรียนไม่มีการตัดสินว่าถูกหรือผิด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		เป็นประจำ	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อยมาก/ไม่เคย
1.1	ข้าพเจ้ามักลืมปิดไฟเมื่อออกจากห้องเรียน					
1.2	ข้าพเจ้าไม่ทิ้งเศษกระดาษลงบนพื้น					
1.3	ข้าพเจ้าและเพื่อนๆจะทำสัญลักษณ์บนโต๊ะเรียนที่ใช้นั่งประจำ					
1.4	เมื่อออกจากห้องเรียนคนสุดท้ายข้าพเจ้าจะปิดเครื่องใช้ไฟฟ้าทุกชนิด					
1.5	ข้าพเจ้าใช้ของส่วนรวมอย่างระมัดระวัง					
1.6	ข้าพเจ้าเก็บหนังสือของห้องสมุดไว้ในที่ที่กำหนดให้หลังใช้เสร็จ					
1.7	ข้าพเจ้าจะเดินลดสนามเฉพาะเวลาที่ต้องเร่งรีบ					
1.8	ข้าพเจ้าใช้อุปกรณ์ในการฝึกวิชาทหารด้วยความระมัดระวัง					
1.9	ถ้าน้ำก็อกไม่ไหล ข้าพเจ้าจะล้างหน้าโดยใช้น้ำดื่มสาธารณะแทน					
2.1	ข้าพเจ้ามักช่วยเก็บของที่เปื้อนของส่วนรวมเมื่อใช้เสร็จ					
2.2	ข้าพเจ้าอาสาเป็นตัวแทนทำความสะอาดถนนหลังจากเกิดปัญหาอุทกภัย					
2.3	ข้าพเจ้าช่วยเพื่อนทำความสะอาดห้องเรียนแม้ไม่ได้เป็นเวร					
2.4	ข้าพเจ้าอาสาช่วยเหลือสังคมเมื่อมีการรับสมัคร					
2.5	เมื่อเห็นเศษแก้วหรือวัตถุมีคมตกอยู่บนพื้นห้อง ข้าพเจ้าจะเก็บเพื่อป้องกันไม่ให้คนอื่นได้รับอันตราย					
2.6	ข้าพเจ้าช่วยุงเด็ก ผู้สูงอายุ และคนตาบอดข้ามถนน					
2.7	เมื่อเห็นถังขยะเต็มข้าพเจ้าจะนำไปทิ้ง					
2.8	ถ้าเห็นเศษแก้วและของมีคมตามชายหาด ข้าพเจ้าจะเก็บไปทิ้งเพื่อป้องกันไม่ให้คนอื่นได้รับอันตราย					
2.9	เมื่อเห็นผู้อื่นทำลายสาธารณสมบัติ ข้าพเจ้าจะโทรแจ้งตำรวจ					

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		เป็นประจำ	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อยมาก/ไม่เคย
3.1	หนังสือที่ยืมจากห้องสมุดเมื่อใช้เสร็จ ข้าพเจ้าจะรีบนำกลับไปคืนทันทีแม้ว่ายังไม่ถึงกำหนดคืน					
3.2	ข้าพเจ้าเปิดโอกาสให้เด็กกลุ่มอื่นได้เข้ามาเล่นในสนามกีฬาที่ข้าพเจ้าเล่นอยู่ก่อน					
3.3	ข้าพเจ้านำหนังสืออ่านเล่นสำหรับผู้ที่มาขอใช้บริการที่โรงพยาบาลไปอ่านต่อที่บ้าน เมื่ออ่านจบแล้วจึงนำกลับมาคืน					
3.4	ข้าพเจ้ามักจองที่นั่งไว้เผื่อเพื่อนทั้งกลุ่มเวลาเข้าฟังการบรรยาย โดยที่เพื่อนไม่ได้บอก					
3.5	ข้าพเจ้าเข้าคิวรอรับของแจกหลายรอบ เพื่อนำไปฝากเพื่อนๆ					
3.6	เมื่อขึ้นรถประจำทางข้าพเจ้าขยับที่ให้ผู้ที่นั่งด้วย					
3.7	ข้าพเจ้าใช้โทรศัพท์สาธารณะในการพูดคุยจนกว่าจะหมดเรื่องคุย ถึงแม้จะมีคนมายืนคอย					
3.8	เมื่อใช้ของส่วนรวมเสร็จข้าพเจ้ารีบนำกลับไปคืนทันที					
3.9	ข้าพเจ้ามักเก็บวัตถุหรือสิ่งของไว้เป็นที่ระลึก เมื่อไปท่องเที่ยวตามสถานที่ต่างๆ					

ฉบับที่ 4

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความดังกล่าวตามความรู้สึกหรือความคิดเห็นของนักเรียนจริงๆ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกหรือความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุดเพียงช่องเดียว ซึ่งคำตอบของนักเรียนไม่มีการตัดสินว่าถูกหรือผิด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น			
		เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย
1	อาชีพทหารเป็นอาชีพที่มีเกียรติและศักดิ์ศรี				
2	อาชีพทหารเป็นอาชีพที่ทำประโยชน์แก่สังคมได้มาก				
3	ทหารมีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศ				
4	ทหารเป็นมิตรที่ดีของประชาชน				
5	อาชีพทหารเป็นอาชีพที่ได้รับการยอมรับจากสังคม				
6	อาชีพทหารเป็นอาชีพที่ต้องเสียสละ				
7	อาชีพทหารมีการฝึกที่หนักเกินไปจนอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ				
8	ทหารเป็นกำลังสำคัญในการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากภัยต่างๆ				
9	ข้าพเจ้าอยากเป็นทหารจึงสมัครเป็นนักศึกษาวิชาทหาร				
10	อาชีพทหารเป็นอาชีพที่มีความมั่นคง				
11	อาชีพทหารมีกฎเกณฑ์และข้อบังคับมากเกินไป				
12	อาชีพทหารเป็นอาชีพที่มีความจำเป็นน้อยเมื่อเทียบกับอาชีพอื่นๆ ในสังคมไทยปัจจุบัน				
13	อาชีพทหารมีความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศ				
14	อาชีพทหารมีความสำคัญน้อยลงถ้าไม่มีสงคราม				
15	ทหารเป็นบุคคลที่มีอุดมการณ์สูง				
16	ทหารมีจิตใจที่เข้มแข็งกว่าผู้ประกอบอาชีพอื่นๆ				
17	ข้าพเจ้าคิดว่า การให้ชายไทยทุกคนต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหารเป็น เรื่องที่ไม่จำเป็น				
18	ความสามัคคีและความรักในหมู่คณะของทหารเป็นที่น่าประทับใจ				
19	ประเทศชาติจะมั่นคงได้เพราะมีทหารที่เข้มแข็ง				
20	คนในสังคมส่วนใหญ่ชื่นชมผู้ที่ประกอบอาชีพทหาร				

ภาคผนวก ข
คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตาราง 16 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r_{xy}) และความเชื่อมั่น (α) ของแบบวัดความเป็นผู้นำ

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก		ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก	
	ชั้นทดลองใช้	ชั้นเก็บข้อมูลจริง		ชั้นทดลองใช้	ชั้นเก็บข้อมูลจริง
1	.5063	.5841	11	.4603	.5128
2	.4458	.5353	12	.5881	.5998
3	.3532	.5401	13	.3877	.4341
4	.4965	.5133	14	.6020	.5354
5	.4650	.5022	15	.6088	.5289
6	.5744	.6285	16	.6632	.6214
7	.5764	.6232	17	.5769	.6379
8	.5681	.5488	18	.5753	.4811
9	.5972	.5388	19	.4389	.5008
10	.6432	.6266	20	.5809	.4762
ความเชื่อมั่นชั้นเก็บข้อมูลจริง .9072 ความเชื่อมั่นชั้นทดลองใช้ .9012					

ตาราง 17 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r_{xy}) และความเชื่อมั่น (α) ของแบบวัดความมีวินัยในตนเอง

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก		ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก	
	ขั้นตอนการใช้	ขั้นเก็บข้อมูลจริง		ขั้นตอนการใช้	ขั้นเก็บข้อมูลจริง
1	.3371	.3846	21	.5124	.5182
2	.3381	.5326	22	.5061	.4722
3	.3437	.4410	23	.5736	.5268
4	.6223	.6815	24	.2819	.3225
5	.5514	.5572	25	.2783	.4341
6	.2667	.2622	26	.4733	.5779
7	.4268	.3575	27	.4064	.2713
8	.5845	.6350	28	.6350	.5962
9	.2414	.1480	29	.5014	.5863
10	.3236	.1042	30	.7136	.6738
11	.4133	.4304	31	.5894	.5905
12	.2984	.4241	32	.2132	.2185
13	.4845	.3991	33	.5406	.5160
14	.5402	.4023	34	.5317	.6459
15	.4120	.5813	35	.3913	.5376
16	.4161	.4332	36	.7428	.6318
17	.5039	.4810	37	.5840	.6464
18	.4476	.4219	38	.5419	.5380
19	.3423	.3408	39	.4689	.4670
20	.4989	.4183	40	.3246	.3350
ความเชื่อมั่นขั้นเก็บข้อมูลจริง .8774 ความเชื่อมั่นขั้นตอนการใช้ .8585					

ตาราง 18 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r_{xy}) และความเชื่อมั่น (α) ของแบบวัดจิตสาธารณะ

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก		ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก	
	ขั้นทดลองใช้	ขั้นเก็บข้อมูลจริง		ขั้นทดลองใช้	ขั้นเก็บข้อมูลจริง
1	.4245	.3738	15	.5937	.5594
2	.2554	.1467	16	.4519	.5590
3	.3836	.4314	17	.5065	.6245
4	.3687	.4160	18	.3408	.4613
5	.3250	.4722	19	.2481	.1801
6	.3212	.4619	20	.3330	.2084
7	.2064	.0398	21	.4750	.4665
8	.2990	.3363	22	.3667	.3330
9	.2042	.1605	23	.4301	.5399
10	.3436	.2934	24	.2304	.3271
11	.4756	.5358	25	.4434	.4901
12	.4924	.5518	26	.3681	.3949
13	.5402	.5643	27	.3614	.3878
14	.3469	.4518			
ความเชื่อมั่นขั้นเก็บข้อมูลจริง .7710 ความเชื่อมั่นขั้นทดลองใช้ .7659					

ตาราง 19 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r_{xy}) และความเชื่อมั่น (α) ของแบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพทหาร

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก		ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก	
	ชั้นทดลองใช้	ชั้นเก็บข้อมูลจริง		ชั้นทดลองใช้	ชั้นเก็บข้อมูลจริง
1	.5045	.6100	11	.2973	.2430
2	.5504	.6868	12	.3682	.2590
3	.4709	.6671	13	.4000	.5204
4	.5244	.6262	14	.3440	.2712
5	.5018	.6482	15	.3160	.3902
6	.4695	.5930	16	.3364	.5027
7	.2242	.0121	17	.3838	.2879
8	.3788	.5439	18	.5414	.5757
9	.3419	.3602	19	.4936	.6443
10	.4873	.4644	20	.4418	.5633
ความเชื่อมั่นชั้นเก็บข้อมูลจริง .8560					
ความเชื่อมั่นชั้นทดลองใช้ .8247					

ภาคผนวก ค
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รองศาสตราจารย์ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร	อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ชวลิต รวยอาจิน	อาจารย์ประจำภาควิชาการวัดผลและวิจัย การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์	อาจารย์ประจำภาควิชาการวัดผลและวิจัย การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.วชนัย บุญธิมา	อาจารย์ประจำสำนักทดสอบทางการศึกษา และจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง จิตวิทยา	อาจารย์ประจำภาควิชาการแนะแนวและ การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์มิ่ง เทพครเมื่อง	อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)
เรืออากาศเอกหญิง สุธาสินี บุญวัฒน์	อาจารย์ประจำโรงเรียนเตรียมทหาร

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล

เรืออากาศเอก ประกฤษณ์ สุดสัตย์

สถานที่เกิด

โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ จังหวัดกรุงเทพฯ

ที่อยู่ปัจจุบัน

217/1 ซ.ปลุกจิต ถ.พระราม 4 แขวง ลุมพินี

เขต ปทุมวัน จังหวัด กรุงเทพฯ 10330

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน

นายทหารวิเคราะห์การทดสอบ

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

ศูนย์ทดสอบบุคคล กองบัญชาการฝึกศึกษา

ทหารอากาศ กองทัพอากาศ

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2535

มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเตรียมทหาร

พ.ศ. 2541

วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วท.บ.) สาขาคอมพิวเตอร์

โรงเรียนนายเรืออากาศ

พ.ศ. 2550

การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.)

สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ